

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

FinTech กับบทบาทในการจัดการหนี้ครัวเรือนนอกระบบ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน
FinTech with the role of informal household debt management to improve the life
quality sustainability

โดย

ดร.กลางใจ แสงวิจิตร
อาจารย์พเนิน อินทะระ
อาจารย์ภูมิ ชี้เจริญ

โครงการวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากโครงการแผนงานบูรณาการวิจัยและนวัตกรรม
จากเงินงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
กันยายน 2562

๗๒๐

เลขหมู่.....	440803
Bib Key.....	17 ฌ.บ. 2563./

บทคัดย่อ

ปัญหาด้านการเงินถือเป็นปัญหาใหญ่เรื่องหนึ่งของภาคครัวเรือนในสังคมไทย โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับหนี้ในระบบที่ถูกรั้งการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของครัวเรือน โดยข้อมูลในปี 2556 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่ามีครัวเรือนที่ประสบปัญหาหนี้ในระบบอยู่ถึง 902,777 ครัวเรือน และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากการที่ประชาชนมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อรายจ่าย จึงจำเป็นต้องก่อหนี้เพื่อมาใช้จ่าย ซึ่งการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อนและยุ่งยาก ทั้งหลักเกณฑ์ในการอนุมัติสินเชื่อ การเตรียมเอกสารเพื่อขอกู้เงิน การเข้าถึงข้อมูลของประชาชน รวมไปถึงการขาดความรู้ความเข้าใจทางการเงิน ส่งผลให้ภาคครัวเรือนก่อหนี้จากการกู้ยืมในระบบที่สามารถเข้าถึงได้รวดเร็วและง่ายกว่า อย่างไรก็ตามการก่อหนี้ในระบบ อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้กู้ได้ในหลายประการ เช่น ผู้กู้ต้องจ่ายอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การเรียกเก็บหนี้ที่มีความรุนแรงและคุกคามการใช้ชีวิตประจำวันของผู้กู้ เป็นต้น

จากการวิจัยพบว่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาเป็นอำเภอที่มีหนี้ในระบบมากที่สุด และจากการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการหนี้สิน พบว่า หากต้องการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนไม่ว่าจะเป็นหนี้ในระบบหรือหนี้ในระบบ ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของคนในชุมชน จึงจะเป็นการแก้ไขปัญหาระยะยาวและนำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนได้

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	5
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	5
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	7
ขอบเขตของโครงการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหนี้สิน	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหนี้ในระบบ	17
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการหนี้สินส่วนบุคคล	20
การทบทวนวรรณกรรม	22
กรอบแนวคิด	27
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสำรวจความต้องการของผู้มีหนี้สิน	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับเก็บข้อมูลสินเชื่อส่วนบุคคลจากสถาบันการเงิน	28
การเก็บข้อมูลและวิธีการวิจัย	28
เครื่องมือวิจัย	29
แบบสอบถาม	29
แบบสัมภาษณ์	31
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	31
การวิเคราะห์ข้อมูล	31
บทที่ 4 ผลการศึกษา	32

มูลเหตุความต้องการเงินกู้ของครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	32
ผลสรุปจากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสอบถาม	32
ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	36
ข้อมูลสินเชื่อบุคคลในระบบ	38
คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ	38
เอกสารประกอบการสมัครสินเชื่อ	43
ประเภท Non-Bank (ติดต่อหาดใหญ่ร่วมทุน อธิบายตาราง	47
การอบรมการจัดการหนี้สินครัวเรือน	50
ผลการประเมินความพึงพอใจของการจัดอบรม	59
บทที่ 5 อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	62
มูลเหตุความต้องการเงินกู้ของครัวเรือนในจังหวัดสงขลา	62
ผลสรุปจากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสอบถาม	62
การอภิปรายผล	62
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	64
เอกสารอ้างอิงของโครงการวิจัย	65
ภาคผนวก	69
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	69
ภาคผนวก ข ผลการสัมภาษณ์	74

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ภาวะทางการเงินของภาคครัวเรือนอันเกิดจากการก่อหนี้โดยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า หนี้ครัวเรือน โดยปกติแล้วจะเกิดขึ้นเมื่อครัวเรือนทำการก่อหนี้เพื่อนำไปใช้ในการบริโภคสินค้าในช่วงที่รายได้มีน้อยกว่ารายจ่าย และยังเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ครัวเรือนเห็นว่าการตอบแทนจากการนำเงินไปลงทุนมากกว่าต้นทุนการกู้ยืมก็อาจทำการก่อหนี้ได้เช่นเดียวกัน (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์, 2556) หากหนี้ครัวเรือนหากอยู่ในระดับที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจการเงิน เช่น การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชากร ย่อมจะช่วยสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ผ่านเงินกู้ยืมที่ครัวเรือนนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคหรือประกอบธุรกิจต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม หากหนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับสูงต่อเนื่องเป็นเวลานานจนไม่สอดคล้องกับระดับรายได้ ก็อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนจนเป็นปัญหาต่อสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ได้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2558) หนี้ครัวเรือนแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ หนี้ในระบบ ซึ่งหมายถึงเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน และหนี้นอกระบบที่หมายถึงการก่อหนี้จากแหล่งเงินกู้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินนั่นเอง

หนี้นอกระบบจัดเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย แต่กลับมีภาระที่ต้องรับผิดชอบรายจ่ายภายในครัวเรือนที่ค่อนข้างสูง ทำให้ประชาชนหันไปแก้ปัญหาโดยการกู้เงินเพื่อมาแก้ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน ทั้งนี้การกู้เงินจากสถาบันการเงิน ซึ่งถือว่าเป็นหนี้ในระบบนั้นสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ยาก และยังมีหลักเกณฑ์การกู้และมีเงื่อนไขการอนุมัติที่ซับซ้อน ครัวเรือนจึงต้องแก้ปัญหาทางการเงินโดยการกู้หนี้นอกระบบ เพราะเป็นแหล่งเงินที่เข้าถึงได้ง่ายกว่าการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน แต่อย่างไรก็ตามเงื่อนไขของหนี้นอกระบบในหลายประการก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงกับผู้กู้ เช่น อัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนด วิธีการในการเรียกเก็บหนี้ที่รุนแรง เป็นต้น นอกจากนี้หนี้นอกระบบจะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้กู้แล้ว ก็ยังมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศอีกด้วย ผลการสำรวจของกระทรวงมหาดไทย พบว่าประชาชนที่มีรายได้น้อยที่เป็นหนี้นอกระบบมีหนี้เฉลี่ยถึง 38,462 บาทต่อราย ประชาชนกลุ่มนี้จำเป็นต้องพึ่งพาสอบบริการทางการเงินนอกระบบ เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ จึงทำให้การกู้ยืมหนี้นอกระบบมีแนวโน้มการกู้ยืมเพิ่มขึ้น ทั้ง ๆ ที่หนี้นอกระบบมีต้นทุนทางการเงินที่สูงกว่าหนี้ในระบบเป็นจำนวนมาก (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2560)

จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนใน พ.ศ. 2556 ของสำนักสถิติแห่งชาติ พบว่า ครัวเรือนไทยมีหนี้ในระบบถึง 902,777 ครัวเรือน และใน พ.ศ. 2560 ผลการสำรวจพบว่า ครัวเรือนไทยมีหนี้ในระบบถึง 2.1 ล้านครัวเรือน จะเห็นได้ว่าแนวโน้มการมีหนี้ในระบบสูงขึ้นอย่าง ก้าวกระโดด ในขณะที่ศูนย์วิจัยกสิกรไทย กล่าวว่า หนี้ครัวเรือนมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจาก ประชาชนใช้จ่ายเกินตัว ซึ่งทำให้กลุ่มประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน ก่อหนี้ในระบบเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของหนี้ระบบนั้น สามารถสังเกตได้จากจำนวนที่เพิ่มขึ้นของแผ่น โฆษณาต่าง ๆ ที่ติดอยู่ตามเสาไฟฟ้า หรือแม้แต่หน้าเว็บไซต์ ที่เข้าถึงง่ายและมีอยู่ทั่วไปตามท้องถนน ดังนั้นปัญหาหนี้ระบบนี้ถือเป็นปัญหาที่มีผลกระทบทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจของประเทศ

จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ตอนล่าง มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 และมีขนาด พื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคใต้ นอกจากนี้จังหวัดสงขลายังเป็นจังหวัดหนึ่งที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจ ของภาคใต้ เนื่องจากที่มีความหลากหลายทางอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตร หลายชนิด เช่น ข้าว ยางพารา รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตและแปรรูปอาหารทะเลที่สำคัญของภาคใต้และ ของประเทศ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับทั้งในและต่างประเทศเรื่อง ความสวยงาม เช่น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบริเวณเมืองเก่าสงขลา การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หาดสมิหลา แหล่งท่องเที่ยวทางการค้าตลาดกิมหยง รวมทั้งเป็น สถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ การท่องเที่ยวตลอดปี เช่น สงกรานต์ ลากพระ ลอยกระทง เป็นต้น (ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา) จากรายงานสถิติจังหวัดของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ปี 2560 จำนวนครัวเรือนของจังหวัดสงขลาที่เป็นหนี้สินมีจำนวนเท่ากับ 202,783 ครัวเรือน ซึ่งมีหนี้สินเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนอยู่ที่ 174,405 บาท แสดงให้เห็นว่าหนี้สินครัวเรือนของจังหวัดสงขลามีจำนวนค่อนข้างสูง

เพื่อแก้ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ คนในหัวข้อการสร้างคามอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย และด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่า เทียมกันทางสังคมในหัวข้อการสร้างคามมั่นคงและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบกับนโยบาย Thailand 4.0 ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการในการกู้เงินของ ครัวเรือนในจังหวัดสงขลา และศึกษาข้อมูลสินเชื่อครัวเรือนในระบบ ตลอดจนนำข้อมูลมาพัฒนา application นำร่องที่จะเป็นช่องทางในการเชื่อมต่อระหว่างครัวเรือนกับแหล่งเงินทุนในระบบซึ่งจะ ช่วยลดหนี้ในระบบที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิต รวมทั้งทำให้ครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มี ดอกเบี้ยที่เหมาะสม แนวทางการเรียกเก็บหนี้ที่เป็นธรรมซึ่งจะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ ดีขึ้น และลดสาเหตุในการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อให้ครัวเรือนเข้าถึงแหล่งข้อมูลสินเชื่อและนำไปสู่การอนุมัติสินเชื่อที่ง่ายและรวดเร็ว
2. เพื่อมี application นำร่องที่ใช้แก้ปัญหานี้นอกระบบ
3. เพื่อปรับโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับครัวเรือนและ

ประชาชน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีระยะเวลาในการศึกษา 3 ปี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงขอบเขตของโครงการวิจัย

ปีงบประมาณ	ขอบเขต	ผลลัพธ์
2562	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาความต้องการในการกู้เงินของครัวเรือนในจังหวัดสงขลา และศึกษาข้อมูลสินเชื่อครัวเรือนในระบบ เช่น ข้อมูลสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ไมโครไฟแนนซ์ (Micro Finance) และนาโนไฟแนนซ์ (Nano Finance) เพื่อเป็นข้อมูลในการเขียนนำมาพัฒนา application นำร่อง ซึ่งจะเป็นช่องทางในการเชื่อมต่อระหว่างครัวเรือนกับแหล่งเงินทุนในระบบ 2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการหนี้สินให้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างยั่งยืน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีข้อมูลมูลเหตุการกู้เงิน ข้อมูลความต้องการเงินกู้ของครัวเรือนในจังหวัดสงขลา และข้อมูลสินเชื่อครัวเรือนในระบบ 2. กลุ่มเป้าหมายมีความรู้เรื่องการจัดการหนี้สิน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมการเงินส่วนบุคคล
2563	<ol style="list-style-type: none"> 1. นำข้อมูลความต้องการในการกู้เงินของครัวเรือนในจังหวัดสงขลา และข้อมูลสินเชื่อครัวเรือนในระบบ จากปีที่ 1 มาพัฒนา application นำร่องเพื่อเป็นช่องทางในการเชื่อมต่อระหว่างครัวเรือนกับแหล่งเงินทุนในระบบ 2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการหนี้สิน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างยั่งยืน 3. ลงพื้นที่แนะนำ application เพื่อเกิดการรับรู้และนำไปสู่การทดลองใช้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มี application นำร่องเพื่อเป็นช่องทางในการเชื่อมต่อระหว่างครัวเรือนกับแหล่งเงินทุนในระบบ 2. ผู้เข้าอบรมมีความรู้เรื่องการจัดการหนี้สิน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมการเงินส่วนบุคคล 3. มีการรับรู้และทดลองใช้ application 4. มีข้อมูลย้อนกลับจากผู้ใช้งาน เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุง application

ปีงบประมาณ	ขอบเขต	ผลลัพธ์
	4. เก็บข้อมูลย้อนกลับจากผู้ใช้งาน เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุง application	
2564	1. นำข้อมูลย้อนกลับจากผู้ใช้งานไปปรับปรุง application ติดตามการใช้งาน application	1. มี application นำร่องที่สมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มี application นำร่องที่รวบรวมข้อมูลสินเชื่อครัวเรือนที่ครบถ้วนทันสมัยและเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างครัวเรือนกับแหล่งเงินทุนในระบบ
2. ครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบในพื้นที่เป้าหมายมีจำนวนลดลง
3. มีโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

หนี้ครัวเรือน หมายถึง ภาระผูกพันทางการเงินของภาคครัวเรือนอันเกิดจากสมาชิกในครอบครัวได้มีการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่อการบริโภคสินค้าและบริการตลอดจนการนำไปประกอบธุรกิจ ทั้งนี้ผู้ก่อหนี้จะต้องมีหน้าที่ในการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย ให้กับผู้ให้กู้ในระยะเวลาที่กำหนดอีกด้วย

หนี้นอกระบบ หมายถึง การกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนอื่นนอกเหนือจากแหล่งเงินทุนในระบบ การชำระหนี้นอกระบบสามารถชำระเฉพาะดอกเบี้ยได้ หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระเงินต้นได้ในครั้งเดียวด้วย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหนี้สิน

นิยามหนี้สิน

หนี้สิน คือ ภาระผูกพันที่ผู้กู้หรือผู้ที่ได้รับเครดิตต้องชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ตามจำนวนและเวลาที่ได้ตกลงกัน คำว่าเครดิต หมายถึงความเชื่อที่บุคคลหนึ่งให้กับบุคคลหนึ่ง โดยผู้ที่ได้รับความเชื่อถือดังกล่าวเรียกว่าผู้ให้สินเชื่อ มีฐานะเป็นเจ้าของหนี้ ส่วนผู้ที่ได้รับความน่าเชื่อถือดังกล่าวคือ ผู้ได้รับสินเชื่อซึ่งมีฐานะเป็นลูกหนี้ (รัชนิกร วงศ์จันทร์, 2553)

ราชบัณฑิตยสภา (2554) ให้นิยามว่า “หนี้ คือ นิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ มีสิทธิที่จะบังคับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ลูกหนี้ ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง”

หนี้ หมายถึง ความเชื่อและความไว้วางใจระหว่างบุคคลสองฝ่าย ในการที่ลูกหนี้กู้ยืมโดยมีสัญญากำหนดเงื่อนไขโดยวิวัฒนาการมาจากระบบเศรษฐกิจที่ใช้สิ่งของแลกเปลี่ยนของ จนพัฒนามาใช้สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ซึ่งก็คือเงินตรา และจะต้องชำระคืนในอนาคต (จริยา ภัทรธีรานนท์, 2546)

สุกฤตา สงวนพันธุ์ ผู้วิเคราะห์อาวุโส ฝ่ายกลยุทธ์สถาบันการเงิน ของธนาคารแห่งประเทศไทย (2558) กล่าวว่าความหมายของหนี้ครัวเรือนของธนาคารแห่งประเทศไทย คือ “เงินให้กู้ยืมที่สถาบันการเงินให้แก่บุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ ซึ่งบุคคลธรรมดาอาจนำเงินที่กู้ยืมไปใช้เพื่อการใช้จ่ายใช้สอยต่างๆ หรือเพื่อประกอบธุรกิจ โดยข้อมูลหนี้ครัวเรือนจะครอบคลุมเฉพาะเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินที่ ธปท. เก็บข้อมูลได้ดังนั้นหนี้ครัวเรือนในที่นี้ไม่รวมหนี้ในระบบ”

คณะนิติศาสตร์ร่วมกับคณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบัญชี และหนังสือพิมพ์คมชัดลึก คอลัมน์เปิดช่อง (2557) ได้ให้ความหมายของหนี้สินครัวเรือนในโครงการบริการวิชาการเรื่องมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนปีการศึกษา 2556 ว่า หนี้สินครัวเรือน หมายถึง “หนี้สินที่เกิดขึ้นจากบุคคลในครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคและรวมถึงเพื่อการลงทุนในภาคครัวเรือน”

สยามรัฐ อ่างถึงใน มุลนิธิชีวิตไท (2557) ได้ให้ความหมายของหนี้ครัวเรือนไว้ว่า หนี้ครัวเรือน คือ “ภาระทางการเงินของภาคครัวเรือนอันเกิดจากการก่อหนี้โดยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่างๆ โดยครัวเรือนก่อหนี้เพื่อนำไปใช้ในการบริโภคสินค้าในช่วงที่รายได้มีน้อยกว่ารายจ่าย นอกจากนี้หาก

ครัวเรือนเห็นว่าผลตอบแทนจากการนำเงินไปลงทุนมากกว่าต้นทุนการกู้ยืมก็อาจทำการก่อหนี้ได้เช่นเดียวกัน”

จากความหมายของหนี้สินครัวเรือนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หนี้ครัวเรือนว่า หนี้ครัวเรือนคือ ภาระผูกพันทางการเงินของภาคครัวเรือนอันเกิดจากสมาชิกใครครอบครัวได้มีการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่อการบริโภคสินค้าและบริการตลอดจนการนำไปประกอบธุรกิจ ทั้งนี้ผู้ก่อหนี้จะต้องมีหน้าที่ในการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย ให้กับผู้ให้กู้ในระยะเวลาที่กำหนดอีกด้วย

ประเภทหนี้สิน

ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย (2557) ได้แบ่งหนี้สินออกเป็น 2 ประเภทคือ หนี้ดี หรือหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้ และหนี้ที่ฟุ้งระว้าง ซึ่งหนี้ดี ประกอบด้วยหนี้ที่สร้างอนาคต เช่น เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา หนี้เพื่อความมั่นคงระยะยาว เช่น เงินกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย และหนี้เพื่อสร้างอาชีพ เช่น เงินกู้ยืมสำหรับยานพาหนะสำหรับการประกอบอาชีพ ส่วนหนี้ที่ฟุ้งระว้าง หมายถึงหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินเพื่อการบริโภค หรือเพื่อความสุขสบายโดยปราศจากความมีเหตุผล และเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น การเปลี่ยนโทรศัพท์มือถือบ่อย เป็นต้น

สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล (2557) ยังกล่าวว่า หนี้สินนอกระบบหมายถึง การกู้หนี้ในรูปของตัวเงินหรือสิ่งของที่อยู่นอกสถาบันการเงิน ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง โดยการกู้หนี้ดังกล่าว ไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักฐานการกู้ยืมเงิน และมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดด้วย ทั้งยังแบ่งหนี้สินนอกระบบตามระยะเวลาอีกด้วย

หนี้สินนอกระบบแบ่งตามระยะเวลาได้เป็น 2 แบบ คือ หนี้ระยะสั้นหรือหนี้รายวันและหนี้ระยะยาวหรือหนี้รายเดือน/รายปี ซึ่งมีการปล่อยวงเงินกู้มากกว่า 1 เดือนขึ้นไปและเกี่ยวดอกเบี้ยเป็นรายเดือน ซึ่งหนี้ประเภทนี้จะมีปัญหา “ดอกลอย” ซึ่งหมายความว่า การชำระเงินได้เฉพาะดอกเบี้ย หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ในครั้งเดียวนั้นเอง เนื่องจากกรณีผิดนัดชำระหนี้ นั้นจะทำให้ยอดหนี้สูงขึ้นจากการทบต้นทบดอกของเงินกู้นั่นเอง

จากประเภทของหนี้สินข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หนี้สินแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หนี้ในระบบซึ่งหมายถึง การกู้ยืมจากสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย และหนี้สินนอกระบบ ซึ่งหมายถึง การกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนอื่นนอกเหนือจากแหล่งเงินทุนในระบบ การชำระหนี้สินนอกระบบสามารถชำระเฉพาะดอกเบี้ยได้ หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระเงินต้นได้ในครั้งเดียวด้วย

แรงจูงใจของการก่อหนี้

ขนิษฐา วนะสุข และคณะ (2557) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจในการก่อหนี้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. อัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำตั้งแต่ปี 2552 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนี้ภาคครัวเรือนเร่งตัวสูงขึ้น จากการบริโภคและการลงทุนที่เพิ่มขึ้น
2. มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ทั้งด้านการใช้จ่ายและการเพิ่มรายได้แก่ประชาชน โดยใช้เครื่องมือด้านภาษีและการจัดสรรเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนเร่ง ใช้จ่ายมากขึ้น ผ่านมาตรการรถยนต์คันแรก มาตรการบ้านหลังแรก บัตรเครดิตเกษตรกร และ โครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากธนาคารแห่งประเทศไทย
3. การแข่งขันปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน เพื่อรองรับมาตรการกระตุ้น เศรษฐกิจของภาครัฐ และเป็นการขยายฐานลูกค้าให้มากขึ้น ถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้หนี้ภาคครัวเรือนเร่งตัวสูงขึ้น โดยสถาบันการเงินใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกอย่างต่อเนื่องและหลายรูปแบบ

นอกจากนี้ สาเหตุของการเป็นหนี้ ตามแนวคิดของ พลิชฐ์ โชติวัฒนกุล (2557) ยังแบ่งสาเหตุของหนี้เป็น 4 สาเหตุ ประกอบด้วย 1) รูปแบบการดำเนินชีวิต เช่น การมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย ไม่จัดลำดับความสำคัญของการใช้จ่าย 2) การขาดความรู้ทางการเงิน เช่น ไม่มีการวางแผนทางการเงิน รวมทั้งการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสัญญาและเงื่อนไขการกู้ รวมทั้งละเลยสิทธิและหน้าที่ในการเป็นผู้ใช้บริการทางการเงิน 3) เหตุการณ์ไม่คาดฝัน เช่น การเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน การตกงาน น้ำท่วม หรือป่วย แต่ไม่มีเงินออมเพียงพอสำหรับการรองรับกับเหตุการณ์ดังกล่าว 4) การหวังรวยทางลัด เช่น การเล่นเกมพนัน รวมทั้งการตกเป็นเหยื่อทางการเงิน

สาเหตุของการก่อหนี้

วนิดา โชคปลอด (2554) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเป็นหนี้ สามารถจำแนกเป็นเหตุผลหลัก ๆ ได้ดังนี้

1. ยากจน เนื่องจากมีเงินไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต รวมทั้งยากจนเนื่องจากประสบปัญหาจากการลงทุน เช่น น้ำท่วมที่นา ผลผลิตตกต่ำ ทำให้ได้ผลตอบแทนไม่คุ้มกับการลงทุน
2. ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว และมีพฤติกรรมวัตถุนิยม เช่น การซื้อรถ บ้าน หรือสินทรัพย์อื่น ๆ เกินความเหมาะสมกับฐานะของตนเอง
3. มีพฤติกรรม “หมุนหนี้” คือ การกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้หนึ่งไปชำระคืนแหล่งเงินกู้อีกแหล่งหนึ่งซึ่งมีความเร่งด่วนในการชำระคืนนี้มากกว่า ความเร่งด่วนในการชำระคืนที่เกิดขึ้นทำให้ผู้กู้เต็มใจในการกู้ยืมจากแหล่งใหม่แม้ว่าเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ระยะเวลาการผ่อนชำระ เป็นต้น จะไม่เป็นธรรมกับผู้กู้ก็ตาม

แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ส่วนบุคคล

MoneyHub (2560) ได้กล่าวถึงแนวทางในการบริหารหนี้สิน โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมยอดหนี้ทั้งหมดที่มีอยู่ โดยจัดเป็นรายการหนี้สินให้ชัดเจน ทั้งยอดเงินต้น ดอกเบี้ย ระยะเวลา ต่อมาคือต้องสรุปรายรับ และรายจ่ายทั้งหมด ทั้งรายจ่ายที่จำเป็น และรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ดังนั้นเมื่อนำรายการเหล่านี้มารวบรวมดูแล้ว เราจะพบว่าหนี้สินบางรายการเป็นหนี้ที่ไม่พึงประสงค์ นั่นคือเป็นหนี้ที่ไม่ดี ดังนั้นได้คำนวณยอดหนี้ทั้งหมด และรายรับ รายจ่ายได้แล้ว สิ่งที่เราต้องทำต่อคือ การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

2. ประหยัดโดยการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ในขั้นตอนนี้ ผู้ที่เป็นหนี้ จำเป็นต้องเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเอง โดยการหยุดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น สินค้าแบรนด์เนม เสื้อผ้า อาหารและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้บัตรเครดิตสำหรับการซื้อสินค้าต่างๆ ผู้ที่เป็นหนี้จำเป็นต้องรู้จักควบคุมตนเอง และใช้บัตรเครดิตอย่างเหมาะสม การควบคุมตนเอง รวมทั้งการเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แต่ละเดือน มีเงินเพียงพอสำหรับการจ่ายหนี้ทั้งหมด หรือหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ เพื่อไม่ให้เสียความน่าเชื่อถือ

3. พยายามจ่ายทั้งส่วนของเงินต้นและดอกเบี้ย ผู้ที่เป็นหนี้ต้องจ่ายชำระหนี้ทั้งส่วนของเงินต้นและดอกเบี้ย การจ่ายชำระเพียงดอกเบี้ยเท่านั้น เป็นพฤติกรรมที่ควรเปลี่ยนแปลง

เพราะยอดเงินต้นจะไม่ได้รับการชำระ นอกจากนี้ ผู้ที่เป็นหนี้ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหนี้ โดยการรักษาเครดิต เนื่องจากหากเดือนใดที่ผู้ที่เป็นหนี้ไม่สามารถจ่ายดอกเบี้ยได้

ก็อาจจะใช้วิธีการผ่อนผัน หรือผ่อนชำระไปได้

4. เลือกชำระหนี้ที่สำคัญเป็นอันดับแรก ในกรณีที่มีหนี้สินหลายรายการ และไม่สามารถชำระหนี้ได้ครบทุกรายการ ผู้ที่เป็นหนี้จำเป็นต้องเลือกชำระหนี้ที่สำคัญที่สุด และไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือยืดระยะเวลาการชำระหนี้ออกไปได้ ทั้งนี้เพราะหากผิดนัดชำระในรายการหนี้ดังกล่าว อาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของผู้กู้ได้ ตัวอย่างของรายการหนี้สินดังกล่าว เช่น หนี้บ้าน หนี้รถ หรือบัตรเครดิต

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2556) ได้สรุปหลักการง่าย ๆ ที่จะช่วยให้หลุดพ้นจากหนี้บัตรเครดิต โดยแบ่งเป็น 5 ประเด็นดังนี้

1. ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

2. จ่ายหนี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะจ่ายได้ ทั้งนี้เพื่อลดเงินต้นให้เหลือน้อยที่สุด รวมทั้งสามารถลดดอกเบี้ยจ่ายลงได้

3. จ่ายให้ตรงกำหนดชำระเงินเพื่อป้องกันการเสียประวัติการชำระหนี้ และประหยัดดอกเบี้ยบัตรเครดิตได้

4. อย่าเบิกถอนเงินสดจากบัตรใบอื่น ๆ มาชำระหนี้บัตรเครดิตที่มียอดค้างชำระ แต่ควรวางเงินจากแหล่งอื่นที่มีดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเพื่อมาชำระหนี้บัตรเครดิต หรือการตัดใจขายทรัพย์สินหรือนำเงินออมมาปลดหนี้ก็ได้

5. หากจำเป็นต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ผู้ใช้บัตรเครดิตควรเจรจาทารหรือกับผู้ออกบัตรเพื่อวางแผนปรับปรุงโครงสร้างหนี้

นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กล่าวถึงบัญญัติ 8 ประการเพื่อเป็นหนี้ย่างเป็นสุข คือ

1. ก่อหนี้เมื่อจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น เพราะหนี้สิน คือภาระผูกพันที่ต้องชำระคืนในอนาคต
2. รู้จักหักห้ามใจตัวเอง ไม่วิ่งตามกระแสบริโภคจนเกินตัว
3. ภาระการผ่อนชำระหนี้ทั้งหมดในแต่ละเดือนไม่ควรเกิน 1 ใน 3 ของ รายได้ต่อเดือน
4. คิดให้ดี และอ่านสัญญา รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ให้ถี่ถ้วน ก่อนตัดสินใจทำสัญญาสินเชื่อ
5. ใช้เงินจากสินเชื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์
6. ตั้งใจมั่นว่าจะจ่ายตรงตามเวลาและเงื่อนไข เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเบี้ยปรับเพิ่ม และรักษาประวัติเครดิตให้ดียู่เสมอ

7. หากเริ่มจ่ายหนี้ไม่ไหว ควรรีบหารือกับเจ้าหนี้ เพื่อหาทางแก้ไขร่วมกันแต่เนิ่น ๆ

8. หลีกเลี่ยงสินเชื่อในระบบ เพราะโดยทั่วไปดอกเบี้ยสินเชื่อในระบบจะถูกกว่า

แนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาหนี้ครัวเรือน (พลิชฐ์ โชติวัฒน์กุล, 2557) แบ่งเป็น 4 ประเด็นดังนี้

1. การรณรงค์วินัยทางการเงินแก่ภาคครัวเรือน สนับสนุนการออม และลดการก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น รวมทั้งการให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเงิน

2. นโยบายเศรษฐกิจที่เน้นการขยายตัวอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพการผลิตภาคครัวเรือน เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขึ้นของรายได้ภาคครัวเรือนที่เพียงพอ

3. ส่งเสริมระบบ Social Safety Net และการเข้าถึงเครื่องมือประกันภัยพื้นฐาน เพื่อพยุงระดับรายได้ของครัวเรือน เมื่อประสบปัญหาตกงาน เจ็บป่วย และเหตุสุดวิสัยอื่น

4. การวางกลไกการให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ (Debt Resolution Mechanism) แก่ครัวเรือนที่มีปัญหาหนี้ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

สรา ชื่นโชคสันต์ และคณะ (2562) ได้กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งประกอบด้วย

1. การส่งเสริมความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับครัวเรือนเพื่อสามารถดูแลตัวเองได้และสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม
2. มาตรการดูแลสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น การกำหนดวงเงินตามความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้
3. โครงการคลินิกแก้หนี้ (Debt Clinic) เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างสมาคมธนาคารไทยและสมาคมธนาคารนานาชาติภายใต้การสนับสนุนจากธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อหาทางปลดภาระหนี้ให้กับประชาชนควบคู่กับการสร้างวินัยทางการเงินที่ดี อันจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมทางการเงินที่ดี

โครงการจัดหนี้ในระบบเป็นศูนย์ตามแนวทางของกระทรวงการคลัง เพื่อดำเนินการกับเจ้าหนี้นอกระบบที่ผิดกฎหมาย การเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อในระบบที่มีเงื่อนไขการกู้เงินที่เหมาะสมและเป็นธรรม การลดหนี้นอกระบบโดยการไกล่เกลี่ย การประนอมหนี้

นิพนธ์ พัวพงศกร (2558) ได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 3 แนวทางคือ

1. ไม่ก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น และไม่ก่อหนี้เกินตัว ทั้งนี้เกษตรกรต้องสามารถแยกแยะหนี้สินครัวเรือนประเภทที่จำเป็นและไม่จำเป็นได้ รวมทั้งต้องควบคุมตนเองไม่ให้ก่อหนี้เกินตัว
2. ถ้ามีหนี้แล้ว ก็ต้องลดรายจ่ายหรือบริหารจัดการการเงิน ทั้งนี้การลดรายจ่ายน่าจะเป็นทางออกที่ได้ผลที่สุด เพราะสามารถนำรายได้ส่วนดังกล่าวไปจ่ายชำระหนี้ได้ แต่การลดรายจ่ายอาจจะไม่สำเร็จในทางปฏิบัติคือ บุคคลที่ใช้จ่ายเกินตัว มักมีปัญหาคือไม่สามารถควบคุมตนเองไม่ให้ใช้จ่ายเกินตัวได้ นั่นคือไม่สามารถปรับและเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้
3. การหารายได้เพิ่ม การที่เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะมาจากงานรับจ้างที่ได้ค่าจ้างต่ำ หรือการประกอบอาชีพแปรรูป หรือวิสาหกิจชุมชน รายได้ส่วนที่เพิ่มขึ้น สามารถใช้ในการชำระหนี้คงค้างได้

ชวนันท์ ชื่นสุข (2560) ได้กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินส่วนบุคคลแบบครบวงจรของหลายประเทศ ผ่านการจัดตั้งหน่วยงานซึ่งเรียกว่า คลินิกแก้หนี้ โดยหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. แก้ไขหนี้ค้ำชำระที่ลูกหนี้มีทั้งหมด (Corrective measure) โดยให้เจ้าหนี้ร่วมกันปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้
2. ป้องกันไม่ให้ก่อปัญหาหนี้ ในอนาคต (Preventive measure) โดยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารเงิน การอบรมเพื่อปรับพฤติกรรมการใช้จ่าย การควบคุมการก่อหนี้เพิ่มเติม อันจะนำไปสู่วินัยทางการเงินที่ดี

ทั้งนี้ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศส่งผลให้แนวทางการแก้ไขปัญหานี้มีความแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งในเช่นบางประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ และเกาหลี จะมีหน่วยงานกลางที่เป็นอิสระเป็นผู้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ระหว่างลูกหนี้และสถาบันการเงิน ขณะที่บางประเทศ เช่น ฟิลิปปินส์ ไต้หวัน และฮ่องกง มีการกำหนดให้สถาบันการเงินที่ลูกหนี้มียอดหนี้คงค้างสูงสุดเป็นผู้ดำเนินการ

ประเทศที่มีรูปแบบคลินิกแก้ไขหนี้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการแก้ไขหนี้ส่วนบุคคลกว่า 10 ปี รวมทั้งมีสภาพแวดล้อมทางการเงินที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย คือ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีการก่อตั้งองค์กรกลาง Agensi Kaunseling dan Pengurusan Kredit (AKPK) ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือเจรจาแก้ไขปัญหานี้สินของลูกหนี้ โดยการรวมหนี้สินทุกประเภทของลูกหนี้จากสถาบันการเงินทุกแห่งและจัดทำแผนการชำระหนี้โดยพิจารณาความเหมาะสมของรายได้ที่ลูกหนี้สามารถนำมาจ่ายชำระหนี้เป็นหลัก

จากแนวคิดของการจัดตั้งคลินิกแก้ไขหนี้ข้างต้น จะพบว่าการแก้ไขปัญหานี้สินส่วนบุคคลจะสำเร็จหรือไม่ ต้องได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเช่น ลูกหนี้ สถาบันการเงิน เจ้าหนี้ รวมทั้งหน่วยงานกลาง แต่เหนือสิ่งอื่นใด ปัจจัยที่น่าจะส่งผลต่อความสำเร็จในการแก้ไขปัญหานี้สินส่วนบุคคลมากที่สุดคือ ความพยายามและความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิต และการสร้างวินัยในการใช้จ่ายของลูกหนี้นั่นเอง

สุกฤตา สงวนพันธุ์ (2558) ได้กล่าวถึงประโยชน์และโทษของหนี้ครัวเรือน รวมทั้งมาตรการในการแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือนผ่าน Debt Service Ratio โดยกล่าวว่าหากหนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐาน เช่นรายได้ การก่อหนี้ครัวเรือนจะสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ในทางตรงกันข้ามหากหนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับสูงต่อเนื่อง และไม่สอดคล้องกับระดับรายได้ ก็อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน และเป็นปัญหาต่อสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ได้

ทั้งนี้ มาตรการสำคัญประการหนึ่งที่สามารถช่วยลดและแก้ปัญหานี้ครัวเรือนได้ก็คือ การกำหนดระดับ Debt Service Ratio (DSR) หรือสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินสามารถบังคับใช้หรือขอความร่วมมือสถาบันการเงิน โดยไม่ปล่อยสินเชื่อแก่ผู้กู้เงินที่มีระดับ DSR สูงกว่าระดับที่หน่วยงานกำกับดูแลเห็นว่าเหมาะสม ทั้งนี้เพราะหากปล่อยกู้ให้กับผู้กู้ที่มีระดับ DSR สูงเกิน อาจจะมีปัญหาเรื่องความสามารถในการชำระคืน และส่งผลต่อสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ได้นั่นเอง

ทั้งนี้หลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น มาเลเซีย ฮองกง สิงคโปร์ ได้นำมาตรการ DSR มาใช้ในการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนหรือปัญหาฟองสบู่ในภาคเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น ฮองกงซึ่งมีปัญหาฟองสบู่ในราคาอสังหาริมทรัพย์ ได้นำมาตรการ DSR มาใช้กับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยเพื่อช่วยลดความรุนแรงของราคาอสังหาริมทรัพย์ ขณะที่ประเทศมาเลเซียซึ่งมีปัญหานี้ครัวเรือนสูง นำ DSR มาใช้กับสินเชื่อทุกประเภทที่ปล่อยให้กับครัวเรือนที่มีความเปราะบางสูง (vulnerable borrowers)

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือนได้โดยใช้ หลักการบริหารจัดการเงิน ผ่านหลักความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งมีรายละเอียด (ส่วนข่าวและรายการภูมิภาค สำนักงานประสัมพันธ์เขต 1, 2559) คือ

1. เปลี่ยนแนวคิดในการใช้จ่าย โดยหากมีรายได้ควรเก็บออมเป็นลำดับแรก ทั้งนี้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเมื่อกรณีฉุกเฉิน ลดผลกระทบของเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด รวมทั้งเงินออมดังกล่าวสามารถนำไปลงทุนเพื่อใช้ในอนาคตโดยเฉพาะใช้ในยามเกษียณอายุ

2. การทำบัญชีครัวเรือนโดยบันทึกรายรับ รายจ่ายให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อพิจารณาว่ารายจ่ายใดเป็นรายจ่ายที่จำเป็น ก็สามารถลดรายจ่ายดังกล่าวลงได้ ทั้งนี้การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการบริหารจัดการเงินที่มีประสิทธิภาพ จัดเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี

3. กรณีที่มีรายจ่ายมาก ควรตั้งเป้าหมายเพิ่มรายรับและลดรายจ่าย รวมทั้งก่อนนี้เมื่อจำเป็นนั้นคือควรก่อนนี้เพื่อการลงทุนที่จะก่อให้เกิดรายได้ในอนาคตและไม่ควรก่อนนี้นอกระบบ

หากมีสุขภาพทางการเงินที่ไม่ดี ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมเบื้องต้นที่ควรเปลี่ยนคือ ควรหยุดการก่อนนี้เพิ่มอย่างเด็ดขาด ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และธนาคารออมสินให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่ประสบปัญหาทั้งนี้ในระบบและนอกระบบ เพื่อให้ประชาชนทุกคนปลดหนี้ได้ในที่สุด

รัฐนี้ แสนฤทธิ์ (2538) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหานี้สินของข้าราชการและลูกจ้างของหน่วยทหารในกองทัพบกที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ พบว่ารายจ่ายที่สำคัญ ที่ทำให้ข้าราชการจำเป็นต้องก่อนนี้สิน คือรายจ่ายที่จำเป็นแก่การครองชีพ และรายจ่ายที่เกี่ยวกับสังคม กำลังพลส่วนใหญ่ยอมรับว่า ปัญหานี้สินเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความวิตกกังวล เกิดความเครียดและทำให้ไม่มีสมาธิในการปฏิบัติงาน และอาจจะเกิดข้อบกพร่องหรือเสียหายต่อราชการได้ อีกทั้งการมีหนี้สินทำให้หมดกำลังใจที่จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพข้าราชการ ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาภาระหนี้สินของข้าราชการและลูกจ้างมีดังนี้

1. จัดให้มีการหารายได้เพิ่ม เช่น อาชีพเสริม
2. จัดให้มีสวัสดิการเพื่อลดค่าใช้จ่าย เช่น บ้านพัก สินค้ำราคาถูก

3. ควบคุมและจำกัดรายจ่ายทางสังคมให้มีเท่าที่จำเป็น
4. ส่งเสริมให้เกิดการออมทรัพย์ เช่น การแนะนำให้เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์
5. สนับสนุนด้านการศึกษาแก่ข้าราชการและลูกจ้าง เพื่อโอกาสในการปรับอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง รวมทั้งความรู้ที่ได้รับ อาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนความคิดเรื่องการใช้จ่าย และส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย เช่น รู้จักวางแผนทางในการดำเนินชีวิต รู้จักประหยัด ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย ส่งผลให้ไม่เกิดปัญหาหนี้สินตามมา
6. จัดอบรมทางด้านจริยธรรม เพื่อกระตุ้นชักจูงให้ข้าราชการ และลูกจ้างลด ละ และเลิก อบายมุข ลดความฟุ้งเฟ้อ และค่านิยมทางสังคมที่ไม่ประหยัด
7. ประกาศยกย่อง ชมเชย ข้าราชการและลูกจ้างที่ดำรงชีวิตด้วยการประหยัดปราศจากหนี้สินและสามารถเก็บออมเงินได้
8. ดูแล รับรู้ รับฟัง เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ได้บังคับบัญชา

จากแนวทางและเคล็ดลับการบริหารหนี้สินข้างต้น จะเห็นได้ว่า แนวทางการบริหารหนี้สินภาคครัวเรือน หรือหนี้สินส่วนบุคคลนั้น ไม่มีขั้นตอนหรือหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เหมือนกับการบริหารหนี้สินภาคธุรกิจ รวมทั้งปัจจัยที่สำคัญ ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารหนี้สินส่วนบุคคล คือ การควบคุมตนเองและความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของแต่ละบุคคล ดังนั้นการแก้ไขปัญหานี้สินครัวเรือนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลเชิงลึก เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหนี้นอกระบบ

หนี้นอกระบบ หมายถึง หนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมเงินโดยไม่ผ่านสถาบันการเงิน เป็นการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคล ซึ่งหนี้สินดังกล่าวผู้ให้กู้มักจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยในระดับที่สูงเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด รวมไปถึงการใช้วิธีการทวงหนี้ที่รุนแรง (สุรางค์รัตน์ จำเริญพร, 2557) ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการกู้เงินนอกระบบ มี 4 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจสังคม นโยบายของภาครัฐที่เน้นการบริโภคนิยมและประชานิยม มีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนมีการใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งมีการกู้ยืมเงินไปใช้โดยไม่จำเป็นหรือผิดวัตถุประสงค์
2. ระบบการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน สถาบันการเงินพิจารณาหลักประกันในการกู้ยืมเพื่อประกอบการอนุมัติสินเชื่อ ทำให้ประชาชนที่ขาดหลักประกันไม่สามารถกู้ยืมได้ พฤติกรรมการกู้ยืมของประชาชนที่ต้องการกู้บ่อยครั้งและวงเงินไม่สูงมาก ไม่สอดคล้องกับรูปแบบการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินในระบบ นอกจากนี้การกำหนดคุณสมบัติต่าง ๆ ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เช่น ประวัติ

การชำระหนี้ เอกสารสำคัญต่าง ๆ และ กระบวนการในการกู้เงินในระบบที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน และ ใช้เวลานาน ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้

3. ปัจจัยระดับปัจเจกบุคคล เช่น ลักษณะนิสัยส่วนตัวของลูกหนี้ ได้แก่ ความฟุ่มเฟือย การขาดวินัยทางการเงิน ไม่มีการวางแผนทางการเงิน เน้นการบริโภคนิยม รวมทั้งการขาดความรู้เกี่ยวกับการเข้าเปรียบเทียบทางเลือกในการกู้เงินจากแต่ละแหล่ง การไม่ทราบและขาดความตระหนักถึงผลเสีย และผลกระทบและความรุนแรงจากการเป็นหนี้นอกระบบ

4. เหตุฉุกเฉิน เช่น การเจ็บป่วยของลูกหนี้และสมาชิกในครอบครัว ค่าเทอมลูกช่วงเปิดภาคการศึกษา หรือภัยธรรมชาติอื่นๆ เช่น น้ำท่วม

จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นสาเหตุหลักที่ส่งผลให้หนี้นอกระบบของประเทศไทยมีระดับที่สูงขึ้น ซึ่งหนี้นอกระบบในประเทศไทยสามารถแบ่งตามระยะเวลาการชำระหนี้ได้ 2 ระยะ ได้แก่ หนี้ระยะสั้นและหนี้ระยะยาว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. หนี้ระยะสั้น หรือ หนี้รายวัน หมายถึง หนี้สินที่มีการจ่ายชำระหนี้เป็นรายวัน ซึ่งนอกจากลูกหนี้จะถูกเป็นเงินสดแล้ว ลูกหนี้สามารถใช้ทองคำ หรือสินทรัพย์อื่น เพื่อแทนเงินสดได้ โดยส่วนใหญ่จะคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 ต่อการกู้ยืมแต่ละครั้ง และมักจะมีการจ่ายชำระดอกเบี้ยและเงินต้นเป็นจำนวนเดียวกัน นอกจากนี้เงินกู้ระยะสั้น สามารถคิดดอกเบี้ยในลักษณะของ “ดอกลอย” กล่าวคือ จะมีการจ่ายชำระดอกเบี้ยเป็นรายวันจนกระทั่งลูกหนี้จะนำเงินต้นมาจ่ายชำระคืนทั้งหมดในครั้งเดียว ส่วนใหญ่เจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 - 20 ต่อเดือน

2. หนี้ระยะยาว หรือ หนี้รายเดือน/รายปี หมายถึง หนี้สินที่มีระยะเวลาการชำระคืนนานกว่า 1 เดือน มีการจ่ายชำระดอกเบี้ยเป็นรายเดือน จนกระทั่งผู้กู้จะจ่ายชำระคืนเงินต้นครบถ้วน หากการกู้ยืมเป็นการกู้ยืมที่มีวงเงินไม่สูง สามารถใช้บุคคลค้ำประกันได้ แต่ในกรณีที่มีวงเงินสูง อาจมีการใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน และมีสัญญาเงินกู้เป็นหลักฐานการกู้ โดยมักจะกำหนดดอกเบี้ยเป็นลักษณะ “ดอกลอย” ส่งผลให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้เพียงดอกเบี้ยเท่านั้น ไม่สามารถชำระเงินต้นได้ทั้งหมดในคราวเดียว การระดมดอกเบี้ยที่ไม่สามารถชำระได้จะถูกคิดดอกเบี้ยด้วยทำให้ภาระหนี้สินรวมสูงขึ้น (สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล, 2557)

นอกจากนี้ระยะเวลาการชำระคืนสามารถบ่งบอกได้โดยคร่าว ๆ ว่าเจ้าหนี้ระบบดังกล่าวเป็นเจ้าหนี้ประเภทใด ซึ่งจากบทความวิชาการของกฤตกร จินดาวัฒน์ (2559) และสุรางค์รัตน์ จำเนียรพล (2557) ได้แบ่งประเภทของเจ้าหนี้ระบบออกเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่

1. เจ้าหนี้ที่มีความสัมพันธ์กับลูกหนี้อยู่เดิม ได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนรู้จัก ซึ่งเจ้าหนี้กลุ่มนี้อาจจะคิดดอกเบี้ยต่ำหรือไม่คิดดอกเบี้ยเลย

2. นายทุนเงินกู้ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ สำหรับนายทุนในพื้นที่มักจะคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ประมาณร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 20 ต่อการกู้หนึ่งครั้ง หากเป็นนายทุนนอกพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นการปล่อยกู้โดยมีตัวกลาง ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นใคร แต่ลูกหนี้สามารถติดต่อได้จากเบอร์โทรศัพท์ที่ติดตามเสาไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์ หรือนามบัตรที่ได้จากร้านค้าในพื้นที่ โดยจะมีคนกลางเป็นผู้ส่งมอบเงินกู้และรับ

ชำระหนี้ หากลูกหนี้ผิดนัดก็มักจะใช้วิธีการทวงหนี้ที่มีความรุนแรงทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน อย่างไรก็ตามเจ้าหนี้ประเภทดังกล่าวสามารถให้เงินกู้ได้อย่างรวดเร็วและไม่ต้องการหลักทรัพย์ค้ำประกัน โดยการกู้เงินแต่ละครั้งจะใช้หลักฐานเพียงสำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านเท่านั้น

3. แยกปล่อยเงินกู้ แต่เดิมเจ้าหนี้ดังกล่าวเป็นแขกขายสินค้าตามหมู่บ้านทั่วไป โดยมักจะยินยอมให้ลูกค้าในแต่ละหมู่บ้านชำระแบบผ่อนจ่ายรายวัน ซึ่งภายหลังตนเองได้มีฐานะร่ำรวยขึ้น จึงเปลี่ยนจากการขายสินค้าเป็นการให้กู้เงินแทนและมักจะปล่อยกู้ให้กับลูกหนี้ที่ตนเคยรู้จักตั้งแต่ตอนขายสินค้าเงินผ่อนให้ จะคิดอัตราดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 20 – 24 ต่อวัน ลักษณะการทวงหนี้จะมีความเป็นมิตรมากกว่านายทุนปล่อยเงินกู้

4. กลุ่มนายทุนปล่อยกู้ในตลาด สามารถพบได้ง่ายโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มนายทุนนี้เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มแม่ค้าที่ปล่อยกู้ในตลาด โดยมีทั้งการปล่อยเงินกู้และให้ออมเงินในเวลาเดียวกัน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับกองทุนหมู่บ้าน

5. เจ้าหนี้ที่เป็นร้านค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นร้านค้าจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เป็นต้น เจ้าหนี้ประเภทนี้จะคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 – 5 ต่อฤดูกาลเก็บเกี่ยว ซึ่งจะมิลักษณะการให้กู้โดยให้เป็นเงินเชื่อแก่ลูกหนี้ที่มาซื้อสินค้าที่ร้าน จากนั้นให้ลูกหนี้นำจ่ายชำระคืนหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิต ดังนั้นหากลูกหนี้ประสบปัญหาในการเพาะปลูกหรือในการเก็บเกี่ยวผลผลิตก็มีโอกาสที่จะไม่สามารถชำระหนี้ได้

ถึงแม้ว่าเจ้าหนี้ในระบบส่วนหนึ่งจะไม่ได้ทำการติดตามทวงหนี้แบบรุนแรงหรือผิดกฎหมาย แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าสังคมไทยมองเจ้าหนี้ในระบบเป็นผู้ที่เอารัดเอาเปรียบและกระทำรุนแรงต่อลูกหนี้เสมอ อย่างไรก็ตามมีแนวคิดเกี่ยวกับตลาดเงินกู้ในระบบที่อาจให้มุมมองที่แตกต่างจากสังคมไทยส่วนใหญ่

จากการที่ภาครัฐได้ดำเนินการจัดสรรวงเงินให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่ลูกหนี้รายย่อย SMEs และเกษตรกรผ่านธนาคารในกำกับของรัฐ จะเห็นได้ว่ามีเพียงประชาชนบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนดังกล่าวได้ เนื่องจากมีวงเงินสินเชื่อจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้น ตลาดเงินกู้ในระบบจึงเป็นแหล่งเงินทุนที่ทำให้ประชาชนมีเงินทุนเพียงพอสำหรับการอุปโภคบริโภคและการประกอบอาชีพได้ ซึ่งผู้ถูกรายและยินยอมที่จะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าปกติ ตลาดเงินกู้ในระบบจึงเปรียบเสมือนตลาดผูกขาดที่เจ้าหนี้เงินกู้มีอำนาจการต่อรองเหนือลูกหนี้ สามารถกำหนดวงเงินให้กู้ อัตราดอกเบี้ย ระยะเวลาการให้กู้ รวมไปถึงเงื่อนไขอื่น ๆ ได้โดยอิสระ อย่างไรก็ตามเกษตรกรในเขตชนบทยังคงมองเจ้าหนี้ในระบบเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในยามที่พวกเขาไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ยิ่งไปกว่านั้นในยามที่เกิดภัยธรรมชาติ เกษตรกรอาจได้รับการผ่อนปรนเงื่อนไขการจ่ายชำระคืน ซึ่งจะส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของเจ้าหนี้ แต่การผ่อนปรนดังกล่าวก็เป็นการรักษามลประโยชน์ของเจ้าหนี้เอง

ผู้ให้กู้ในระบบในชุมชนมักจะเป็นเจ้าของร้านค้าหรือร้านขายสินค้าเกษตร ซึ่งไม่เพียงแต่จะได้กำไรจากการขายสินค้าเท่านั้น ร้านค้านั้นยังเป็นแหล่งสร้างความสัมพันธ์และเป็นศูนย์รวม

ข้อมูลข่าวสารในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้มีโอกาสที่จะสามารถขยายฐานลูกค้าได้ในอนาคตและ
เจ้าหน้าที่ยังใช้ประโยชน์จากข่าวสารดังกล่าวในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยของลูกค้าแต่ละราย ลูกค้าที่มีความ
ความเสี่ยงสูงก็就会被คิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้น นอกจากนั้นในการปล่อยเงินกู้ผู้ให้กู้จะต้องรู้จักผู้กู้ใน
ระดับหนึ่ง เพื่อให้สามารถประเมินความสามารถในการชำระคืน กำหนดเงื่อนไขในการชำระคืน และ
วิธีการเร่งรัดหนี้สินของผู้กู้แต่ละรายได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการหนี้สินส่วนบุคคล

แนวปฏิบัติก่อนการก่อหนี้

การก่อหนี้เป็นการสร้างภาระผูกพันในการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยในอนาคต ดังนั้น
ผู้ที่กำลังพิจารณาจะก่อหนี้ จำเป็นต้องมีแนวคิด หรือปฏิบัติเบื้องต้น เช่น ต้องเป็นหนี้ที่จำเป็นและ
เหมาะสมและมั่นใจว่าสามารถชำระคืนได้ในอนาคต ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระบริโภคและการ
ดำเนินชีวิตเพื่อลดความจำเป็นในการก่อหนี้ ต้องเป็นการก่อหนี้ที่ดี ซึ่งหมายถึงหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้
หรือหนี้ที่ก่อให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่าย ต้องมีเงินสำรองฉุกเฉินกรณีที่ไม่สามารถผ่อนชำระหนี้สิน
ได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด และผู้ที่กำลังจะก่อหนี้ต้องมีรายได้ที่มั่นคงและสม่ำเสมอ

การวิเคราะห์หนี้สิน

การวิเคราะห์หนี้สินเป็นการวิเคราะห์ที่มุ่งพิจารณาระดับการก่อหนี้ที่เหมาะสม ซึ่งสามารถ
พิจารณาจากอัตราส่วนทางการเงินต่าง ๆ เช่นอัตราส่วนแสดงความสามารถในการชำระหนี้สิน
ทั้งหมด (Solvency Ratio) เป็นอัตราส่วนที่วัดความสามารถในการชำระหนี้ในระยะยาว คำนวณโดย
นำยอดความมั่งคั่งสุทธิหารด้วยยอดของหนี้สินรวม อัตราส่วนนี้ต้องมีค่ามากกว่า 50% ซึ่งแสดงได้ว่า
สินทรัพย์รวมมีสัดส่วนของความมั่งคั่งสุทธิมากกว่าหนี้สินรวม

หนี้สินต่อสินทรัพย์ (Debt to Asset Ratio) เป็นอัตราส่วนวัดความสามารถในการชำระหนี้
ระยะปานกลางถึงยาว คำนวณโดยนำยอดหนี้สินรวมหารด้วยยอดสินทรัพย์รวม ทั้งนี้อัตราส่วนนี้ต้องมี
ค่าน้อยกว่า 50% ซึ่งซึ่งแสดงได้ว่า บุคคลดังกล่าวมีสินทรัพย์รวมเพียงพอที่จะชำระหนี้ในระยะปาน
กลางถึงยาวได้

การชำระคืนหนี้สินจากรายได้ (Debt Service Ratio) เป็นอัตราส่วนวัดการชำระคืนหนี้สิน
รวมต่อรายได้รวม คำนวณโดยนำยอดหนี้สินรวมหารด้วยยอดรายได้รวม ทั้งนี้อัตราส่วนนี้ต้องไม่เกิน
45% ซึ่งหมายถึงหากมีรายได้ 100 บาท ไม่ควรมีหนี้สินเกิน 45 บาท

การชำระคืนหนี้ที่ไม่ใช่การจดจำนองจากรายได้ (Non-mortgage Service Ratio) เป็น
อัตราส่วนที่วัดความสามารถในการชำระหนี้เพื่อการบริโภค โดยไม่นำการจดจำนองมารวมด้วย
คำนวณโดยนำยอดหนี้สินที่ต้องชำระรวม หักด้วยหนี้จดจำนองรวม หารด้วยยอดรายได้รวม ทั้งนี้
อัตราส่วนนี้ต้องไม่เกิน 20% กล่าวคือ หากผลลัพธ์มีค่าน้อย แสดงว่าบุคคลดังกล่าวมีความมั่นคง

ทางการเงิน มีหนี้จากการบริโภคในชีวิตประจำวันน้อย ในทางตรงกันข้ามหากมีผลลัพธ์มากกว่า 20% แสดงว่าบุคคลมีพฤติกรรมการมีหนี้จากการบริโภคในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับที่สูง

เทคนิคในการจัดการหนี้สิน

Masii Simplified Comparison (2560) เว็บไซต์ที่ให้บริการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้นำเสนอ 7 วิธีการบริหารจัดการหนี้ให้เร็วทันใจแบบคนสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนการใช้จ่าย คือ การวางแผนชำระหนี้ให้ตรงตามเวลา และต้องมีวินัย หลีกเลี่ยงการสร้างหนี้เพิ่มขึ้น การกู้เงินในจำนวนที่สอดคล้องกับความสามารถในการชำระคืน หลีกเลี่ยงการคาดหวังรายได้จากอนาคตที่ไม่แน่นอนเนื่องจากมีโอกาสผิดพลาด ลดค่าธรรมเนียมบัตรเครดิต หากเป็นหนี้บัตรเครดิต ผู้ที่เป็นหนี้ไม่ควรก่อหนี้บัตรเครดิตเพิ่มเติมทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงดอกเบี้ย ค่าปรับต่าง ๆ รวมทั้งไม่ควรกดเงินสดจากบัตรเครดิต เนื่องจากดอกเบี้ย และค่าธรรมเนียมการกดเงินค่อนข้างสูง เลือกชำระหนี้ดอกเบี้ยสูงก่อน ดอกเบี้ยต่ำ ทั้งนี้เพื่อประหยัดดอกเบี้ย

ชำระหนี้ตรงเวลาทุกงวด เพื่อหลีกเลี่ยงค่าปรับ หรือดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นจากการชำระที่ล่าช้า หรือชำระขั้นต่ำ (กรณีหนี้บัตรเครดิต) เจรจาทาทางออกกับผู้ให้กู้ ในกรณีที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ไม่ควรหนีหนี้ และไม่ควรปล่อยทิ้งไว้ เนื่องจากอาจมีค่าปรับและดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อภาระที่เพิ่มขึ้นในอนาคต ผู้ที่เป็นหนี้ควรเจรจากับเจ้าหนี้เพื่อหาทางออกในการชำระหนี้ ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ควรบันทึกรายรับรายจ่าย เพื่อหาโอกาสในการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินส่วนตัวให้ดีขึ้นในระยะยาว

ทั้งนี้ Plearn เพลิน by Krungsri GURU (2560) ได้แนะนำ 6 ขั้นตอนจัดการหนี้บัตรเครดิตแบบเห็นผล ซึ่งประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การหยุดจ่ายขั้นต่ำ ทั้งนี้เพราะการชำระยอดบัตรเครดิตขั้นต่ำ บริษัทบัตรเครดิตจะคำนวณดอกเบี้ยรายวันกับผู้ชำระ ซึ่งดอกเบี้ยดังกล่าวจะส่งผลให้ยอดหนี้คงค้างมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ขั้นตอนที่ 2 การทยอยชำระหนี้ ผู้ใช้บัตรเครดิตต้องพยายามลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และนำเงินที่ส่วนที่เหลือมาชำระหนี้ และที่สำคัญคือต้องไม่ก่อหนี้ยอดใหม่เพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 3 การซื้อด้วยเงินสด การซื้อสินค้าด้วยเงินสด ผู้บริโภคจะรับรู้การลดลงของเงินได้ทันที ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการใช้จ่ายในอนาคตต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การทำบัญชีจ่ายส่วนบุคคล คือการบันทึกรายรับ รายจ่าย ด้วยการเก็บบิลค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนเอาไว้ และมาบันทึกเมื่อสิ้นสุดเดือน กรณีของรายจ่าย ควรแยกส่วนของรายจ่ายหลักๆ เช่น ค่ากิน ค่าที่พัก (ค่าบ้าน) ค่าเดินทาง และค่าท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพชัดเจนว่ารายจ่ายอะไรบ้างที่เป็นรายจ่ายหลัก และสามารถวางแผนตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปได้

ขั้นตอนที่ 5 วางแผนทางการเงินส่วนบุคคล เป็นการแบ่งเงินที่เป็นรายได้ออกเป็นส่วนๆ ได้แก่ เงินใช้จ่ายกับเงินออม อีกทั้งเงินออมก็ควรจะแบ่งเป็นเงินสำรองเผื่อยามฉุกเฉิน และแบ่งเป็นเงินออมเพื่อการลงทุนเพื่อการบรรลุเป้าหมายทางการเงินในระยะยาว

ขั้นตอนที่ 6 รักษาวินัยทางการเงินอย่างเคร่งครัด ขั้นตอนนี้สำคัญที่สุดเนื่องจากหากบุคคลไม่รักษาวินัยทางการเงินทั้งการสร้างรายได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมค่าใช้จ่ายได้นั้น ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหานี้สินอาจจะกลับมาได้ และจะทำลายความมั่งคั่งของบุคคลในที่สุด

อย่างไรก็ตาม สาเหตุสำคัญของการก่อหนี้และการมีปัญหานี้สินค้างชำระ ส่วนใหญ่เกิดจากรายได้ที่ไม่เพียงพอสำหรับรายจ่าย ซึ่งอาจจะเกิดจากการใช้จ่ายเกินความจำเป็น หรือการขาดการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมในระยะยาว ดังนั้นมาตรการการแก้ไขปัญหานี้สินครัวเรือนตามวิธีข้างต้น จะขาดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ หากภาคครัวเรือนไม่รักษาวินัยทางการเงินให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้องอันจะนำไปสู่การปรับพฤติกรรมค่าใช้จ่ายและสามารถป้องกันปัญหาการเงินของครัวเรือน ตลอดจนสามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีได้ในอนาคต

พวงทอง ไกรพิบูลย์ (2560) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิต ว่าเป็นความเป็นอยู่ที่ดีทั้งของตนเองในด้านร่างกายและจิตใจ และความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม รวมทั้งครอบคลุมถึงความปลอดภัย สิทธิและเสรีภาพ คุณภาพชีวิต หมายถึงสภาพการดำรงชีวิตในสังคมที่มีความพึงพอใจ และสามารถวัดหรือประเมินความพึงพอใจได้ทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต (สุพรรณิ ชัยอำพร และสนิท สมัครการ, 2534)

โดยสรุป คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน หมายถึง การอยู่ดีมีสุขของบุคคลและสังคม เป็นสภาพความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และสภาพสังคมที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งสามารถสร้างจากความมั่งคั่งของบุคคล จากการปรับพฤติกรรมค่าใช้จ่ายและจัดการหนี้สินครัวเรือนได้อย่างมีวินัยนั่นเอง

การทบทวนวรรณกรรม

ปัญหานี้สินครัวเรือนหรือหนี้สินส่วนบุคคลนั้น ถือเป็นปัญหาที่ใกล้ชิดกับทุกครัวเรือนเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนโดยทั่วไปเริ่มก่อหนี้เนื่องจากมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ซึ่งมีผลการศึกษารองรับมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาของ ธิดา ว่องวันดี (2550) ทำการศึกษาระดับหนี้สินของข้าราชการตำรวจ สังกัดส่วนกลาง พบว่า จากหนี้สินของข้าราชการตำรวจทั้งหมด ประมาณร้อยละ 80.9 เป็นหนี้สินเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต เห็นได้ว่าหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ถือเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าหนี้สินที่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น หนี้สินเพื่อการศึกษา หนี้สินเพื่อการประกอบธุรกิจ และหนี้สินเพื่อซื้อยานพาหนะ เป็นต้น สำหรับข้าราชการตำรวจในสังกัดเดียวกันที่มีตำแหน่งสูงขึ้น จากผลการศึกษาพบว่า มีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือหนี้สินเพื่อการอุปโภคบริโภคลดลง

และมีแนวโน้มจะมีหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้ในสัดส่วนที่สูงขึ้น นอกจากนี้ อมร รอดดารา (2537) พบว่าสาเหตุหนึ่งของการก่อหนี้สินของประชากรไทย คือ ค่านิยมของสังคมไทยที่ให้คุณค่ากับเงินตราและสิ่งของมากเกินไป ส่งผลให้ประชาชนขาดระเบียบวินัยทางการเงิน ใช้จ่ายโดยไม่รู้จักประมาณตน เห็นคนอื่นมีตนเองก็ต้องการมีบ้าง และนำไปสู่การก่อหนี้ในที่สุด อีกทั้งจากผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการไทย มีค่าใช้จ่ายหลักสองส่วน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายพื้นฐานในการดำรงชีพ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่ายารักษาโรค ค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และค่าใช้จ่ายเพื่อมาตรฐานะทางสังคมของข้าราชการ เช่น ค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยงานสังคม ค่าใช้จ่ายในการสังสรรค์ และค่าจ่ายซื้อทรัพย์สิน เช่น รถยนต์ บ้าน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อมาตรฐานะทางสังคม เป็นต้น ซึ่งค่าใช้จ่ายเพื่อมาตรฐานะทางสังคมเป็นค่าใช้จ่ายที่เกินความจำเป็นและเป็นอีกสาเหตุหนึ่งจะนำไปสู่การก่อหนี้ นกุล ตรีเจริญ (2547) พบข้อสรุปจากการศึกษาภาวะหนี้สินของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกองบัญชาการ กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน ที่มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ นายทหารชั้นประทวน ร้อยละ 91.10 มีพฤติกรรมการก่อหนี้เพื่อซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกมาใช้ในครัวเรือน ทั้งที่มีรายได้จำกัด มีทั้งรายจ่ายส่วนตัวและรายจ่ายสำหรับผู้ที่อยู่ในอุปการะ โดยพบว่ามียอดหนี้สินเฉลี่ย ประมาณ 280,000 บาท ต่อคน และการกู้เงินส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมในระบบ

นอกจากการศึกษาปัจจัยด้านรายจ่ายแล้ว การศึกษาด้านรายได้ก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน กิตติ อ่อนท้วม (2541) ได้ศึกษาระดับรายได้ของข้าราชการทหารกับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจพบว่าภาวะค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นก็สามารถทำให้ข้าราชการมีแนวโน้มที่จะมีหนี้สินเพิ่มขึ้นเช่นกัน เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของเงินเดือนราชการไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ข้าราชการทหารไม่พึงพอใจในระดับรายได้ของตน อย่างไรก็ตาม หากข้าราชการทหารมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่เดือนร้อนแล้ว ปัจจัยด้านทรัพย์สินเงินทองจะมีความสำคัญน้อยลง โดยข้าราชการทหารส่วนใหญ่ จะให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าทางหน้าที่การงาน และการได้รับการยอมรับนับถือทางสังคมมากกว่า ข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมฤกษ์ ตัณฑเสลา (2545) พบว่า รายได้หลักของนายทหารชั้นประทวนมาจากเงินเดือนเพียงอย่างเดียว แต่นายทหารมีภาระค่าใช้จ่ายมาก ทั้งจากค่าใช้จ่ายส่วนตัวและค่าใช้จ่ายในการดูแลครอบครัว โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจค่าครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ.2555 พบว่า ข้าราชการประเภททั่วไป (เทียบเท่า นายทหารชั้นประทวน) มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย คิดเป็นร้อยละ 51.20 ซึ่งจากจำนวนดังกล่าวพบว่า ร้อยละ 91.50 ใช้วิธีการกู้ยืมเงินเพื่อนำเงินมาใช้จ่าย โดยส่วนมากเป็นการกู้เงินในระบบทั้งจากธนาคารพาณิชย์และสหกรณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ เชิดศักดิ์ แสงช่วงโชติ (2545) ได้ศึกษาพบว่า ข้าราชการทหารบกส่วนใหญ่มีรายได้เพียงทางเดียวจากเงินเดือน ซึ่งการเพิ่มขึ้นของเงินเดือนและผลประโยชน์

อื่น ๆ ที่ข้าราชการทหารของกองทัพบกได้รับนั้น ไม่สามารถชดเชยการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพได้ ส่งผลให้กำลังพลส่วนใหญ่ของกองทัพบกมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และเป็นสาเหตุหลักที่ส่งผลให้ข้าราชการทหารตัดสินใจก่อนนี้

งานวิจัยของเยวพา คำฟู (2555) เรื่อง ภาวะหนี้สินของข้าราชการ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิษฐ์ มีกลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิษฐ์ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดภาวะหนี้สินคือปัจจัยเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและยานพาหนะส่วนตัว และปัจจัยด้านการเข้ารับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ชูดานัญญู ทองนิล (2557) ได้ศึกษาเรื่องภาวะหนี้สินของนายทหารชั้นประทวน สังกัด กรมราชองครักษ์ในการศึกษาประเด็นเรื่องความคิดเห็นต่อการแก้ไขปัญหาภาวะหนี้สิน ประกอบด้วย แนวโน้มที่จะกู้ยืมเงินจากแหล่งกู้ยืมเงินในอนาคต ความสามารถในการชำระภาระหนี้ในปัจจุบัน และความคิดเห็นต่อบัญชีครัวเรือนในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ผลการศึกษายังพบว่า รายได้ครอบครัวต่อเดือน และรายจ่ายครอบครัวต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแก้ไขภาวะหนี้สิน และยังพบว่าการทำบัญชีครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการแก้ไขภาวะหนี้สินอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับหนี้ในระบบมีทั้งงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ คณิจ แก่นจัน (2548) ได้ทำการศึกษาสภาพการมีหนี้ในระบบของประชาชนในกิ่งอำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้ทำการวิจัยแบบวิธีผสม โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนที่มีภาระหนี้ในระบบติดต่อกันมากกว่า 5 ปีและลงทะเบียนเป็นผู้ประสบปัญหาสังคมและความยากจนจากการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ก่อนหนี้ในระบบเพื่อใช้ในการลงทุนกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและกู้มาเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้ในระบบสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณเรื่องการตัดสินใจใช้บริการกู้ยืมเงินทุนนอกระบบของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพิจิตร ซึ่งการกู้เงินนอกระบบเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนส่วนมากจะเป็นการนำมาใช้จ่ายเพื่อซื้อรถยนต์ ซื้อบ้าน หรือไม่แต่การกู้เงินนอกระบบมาลงทุนในเรื่องการศึกษา ทั้งนี้เหตุผลหลักของการเลือกก่อหนี้ระบบนั้น เนื่องจากผู้กู้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ติดต่อย่างรวดเร็ว และไม่จำเป็นต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ในขณะที่งานวิจัยเรื่องหลักเกณฑ์การให้กู้ของธุรกิจเงินกู้นอกระบบซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ของ สุจิรา จำปาทอง (2556) พบว่าการกู้เงินนอกระบบเป็นทางเลือกสำหรับผู้ต้องการเงินด่วน เพราะว่าการพิจารณาเงินกู้ไม่ยุ่งยาก ใช้เวลาในการพิจารณาเงินกู้เพียง 1 – 2 สัปดาห์ แต่ผู้กู้ก็พบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายรวมในการกู้หนี้ระบบสูงถึงร้อยละ 40 ของวงเงินกู้ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหนี้ในระบบข้างต้น พบประเด็นสำคัญและงานวิจัยที่มีผลการวิจัยสอดคล้องกับประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ประชาชนยอมเสียค่าใช้จ่ายในการก่อหนี้

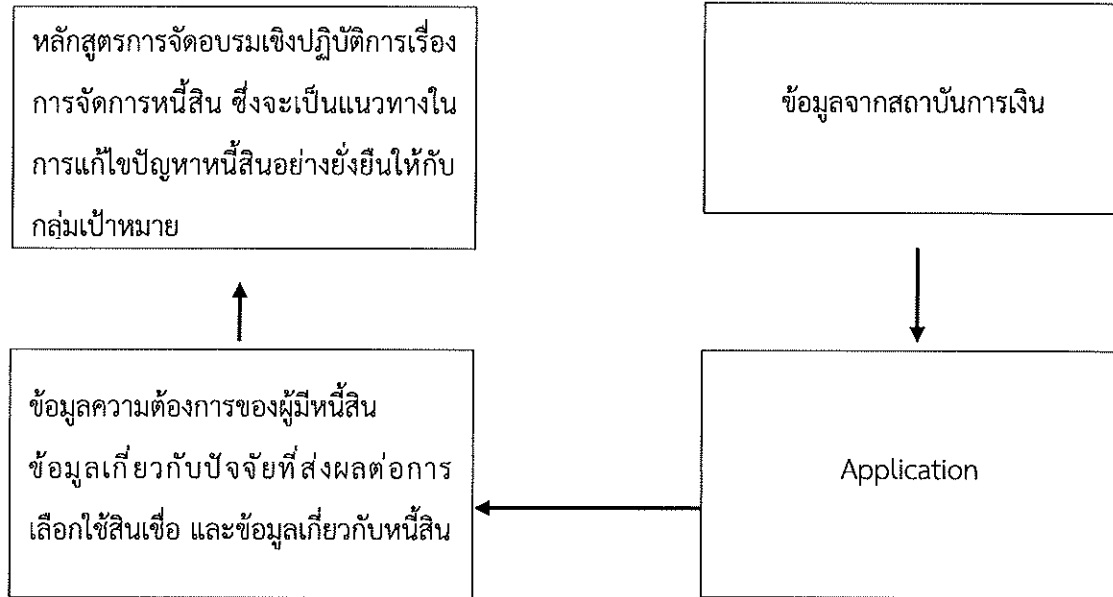
ระบบเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ทั้งนี้ผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัย ภัทรภร เห่งเจียว (2548) ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการติดตามการทวงหนี้ในระบบ : กรณีศึกษาผู้ให้กู้ยืมเงินในระบบ เขตดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร และงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกใช้เงินกู้ในระบบของผู้กู้ใน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ของ วาสนา สิ้นเปียง (2550) จากการสืบค้นงานวิจัยเกี่ยวกับหนี้ นอกระบบพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการหาสาเหตุการก่อหนี้ในระบบ วัตถุประสงค์ ของการก่อหนี้ในระบบ ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับหนี้ในระบบ แต่แทบจะไม่ม้งานวิจัยที่ลงพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบหรือให้ความช่วยเหลือปัญหาหนี้ในระบบโดยตรง ยกเว้น งานวิจัยของสุรางค์รัตน์ จำเนียรพล (2557) ที่ทำการศึกษาเรื่องหนี้ระบบกับความเป็นธรรมทาง สังคม ซึ่งได้ศึกษาสาเหตุและสภาพปัญหาของหนี้ในระบบ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา หนี้ในระบบว่าควรหาแนวทางการโอนเงินกู้ในระบบเข้าไปสู่การกู้หนี้ในระบบเพื่อสร้างความเป็น ธรรมระหว่างช่องว่างทางเศรษฐกิจของผู้กู้เงินด้วย นอกจากนี้ ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์และคณะ (2557) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักใน การศึกษาคือ เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่เป็นหนี้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อ ศึกษาพฤติกรรมการเป็นหนี้ เพื่อศึกษาจากกรณีศึกษาที่มีแนวการปฏิบัติที่ดีใน การนำแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ และเพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตของ ประชาชนที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาหนี้ นอก ระบบ (Informal Debt Life Model : IDL Model) ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การเป็นหนี้ในระบบ ทำให้เกิดผลกระทบ 5 ด้านคือ ผลกระทบด้าน สุขภาพกายและจิตใจ ผลกระทบต่อหน้าที่การเงิน ผลกระทบต่อครอบครัว ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และ ผลกระทบทางสังคม ซึ่งผู้ที่ก่อหนี้ในระบบได้รับผลกระทบด้านสุขภาพกายและจิตใจมากที่สุด ซึ่งส่วน ใหญ่มีสาเหตุมาจากการนอนไม่หลับ ปวดศีรษะและไม่เกรน นอกจากนี้ภา ศรีนวล และคณะ (2555) ได้ศึกษามูลเหตุการเป็นหนี้ในระบบของเกษตรกรอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม โดยผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรร้อยละ 98.9 มีมูลเหตุการเป็นหนี้ในระบบคือ การมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น และมีรายได้ ไม่เพียงพอ โดยมีสาเหตุที่สำคัญในระดับมากคือ การไม่มีอาชีพเสริม การขาดแหล่งเงินทุน รายได้ต่ำ และไม่ต่อเนื่อง รายจ่ายสูงทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร ส่วนสาเหตุที่สำคัญระดับปาน กลางคือ การไม่มีที่ดินหรือมีที่ดินน้อย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ การขาดแหล่งน้ำ การขาดแรงงาน น้ำท่วม นอกจากนี้เกษตรกรเห็นว่า การฝึกอาชีพให้แก่ชุมชนเป็นแนวทางการลดการเป็นหนี้ในครัวเรือน และการเป็นหนี้ในระบบ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญที่สุด ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาโดยการลดดอกเบี้ย เงินกู้ในระบบ การพักชำระหนี้ การเพิ่มแหล่งเงินกู้ในระบบ การจัดให้มีตลาดสำหรับผลิตผลทาง การเกษตร เป็นแนวทางที่มีความสำคัญรองลงไป

นณริฎ พิศลยบุตร และคณะ (2561) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการกู้เงินกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรว่า หากเกษตรกรมีแนวคิดในการลงทุนในการทำเกษตรกรรม โดยคาดหวังผลผลิตที่สูง และสามารถขายได้ในราคาที่สูง อีกทั้งมีความเชื่อมั่นว่าจะมีตลาดมารับผลผลิตได้ เป็นเหตุของการก่อหนี้เพื่อลงทุนเพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์หรืออุปกรณ์การเกษตร แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น นอกจากตลาดไม่สามารถมารับผลผลิตได้อย่างแน่นอนแล้ว ราคาผลผลิตก็เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เกษตรกรไม่มีอำนาจในการกำหนดราคาหรือต่อรองราคาผลผลิตกับนายทุนได้ ส่งผลให้ขาดทุนจากการลงทุน ส่งผลต่อความสามารถในการรองรับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต รวมทั้งไม่มีเงินทุนสำหรับการลงทุนในครั้งต่อไป ดังนั้นเกษตรกรต้องกู้เงินเพิ่มเติมทั้งเพื่อการบริโภคและการลงทุนครั้งต่อไปเรื่อย

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการหมุนหนี้ คือ อาศัยนโยบายสนับสนุนเกษตรกรของสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐมาใช้ลงทุน ทั้งนี้หากไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด ก็จำเป็นต้องผ่อนผันการชำระหนี้กับสถาบันการเงินเดิม หรือหาแหล่งเงินกู้ใหม่ๆมาใช้ชำระหนี้ เช่น สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน หรือการกู้ยืมระบบอื่น ๆ นอกจากนี้หากเกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้อีก ก็ต้องไปขอกู้เงินจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐอีกครั้ง และเงินจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐจะถูกนำไปใช้คืนหนี้ในระบบ พฤติกรรมเช่นนี้คือ การหมุนหนี้ ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรต้องเผชิญกับภาระหนี้สินที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นปัญหากับดักหนี้หรือพฤติกรรมการหมุนหนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะเกษตรกรเท่านั้น แต่รวมถึงนโยบายการปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกรในสภาวะการณ์ที่เกษตรกรไม่มีศักยภาพในการทำรายได้เพื่อการชำระหนี้ด้วยเช่นกัน

จากการผลการศึกษาข้างต้น พบว่า การก่อหนี้ในระบบมีสาเหตุเบื้องต้นมาจากความต้องการในการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าการก่อหนี้ในระบบเป็นเรื่องที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ถึงแม้จะต้องยอมแลกกับคุณภาพชีวิตและความไม่เป็นธรรมที่สะท้อนจากค่าใช้จ่ายหรืออัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าการก่อหนี้ในระบบอย่างเห็นได้ชัด จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้ผู้วิจัยเห็นว่า การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบจะต้องเริ่มจากการแก้ไขความลำบากในการเข้าถึงหนี้ในระบบ และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการเงินและประชาชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการในการกู้เงินของครัวเรือนในจังหวัดสงขลา และศึกษาข้อมูลสินเชื่อครัวเรือนในระบบ ตลอดจนนำข้อมูลมาพัฒนา application นำร่องที่จะเป็นช่องทางในการเชื่อมต่อระหว่างครัวเรือนกับแหล่งเงินทุนในระบบซึ่งจะช่วยลดหนี้ในระบบที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตรวมทั้งทำให้ครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยที่เหมาะสม แนวทางการเรียกเก็บหนี้ที่เป็นธรรมซึ่งจะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และลดสาเหตุในการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในอนาคตได้

กรอบแนวคิด

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสำรวจความต้องการของผู้มีหนี้สิน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ คริวเรือนจังหวัดสงขลาที่มีหนี้สิน ซึ่งจากข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าจังหวัดสงขลามีจำนวนคริวเรือนที่มีหนี้สินรวม 203,560 คริวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คริวเรือนในทุกอำเภอที่มีหนี้สิน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คริวเรือนต่ออำเภอ โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับร้อยละ 5 เพื่อสำรวจความต้องการผู้มีหนี้สินเบื้องต้น และสามารถระบุเขตอำเภอต้นแบบสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและเชิญผู้สนใจจากอำเภอต้นแบบเพื่อเข้าร่วมอบรมการจัดการหนี้สินคริวเรือน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับเก็บข้อมูลสินเชื่อส่วนบุคคลจากสถาบันการเงิน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ สถาบันการเงินที่มีบริการให้สินเชื่อส่วนบุคคล ประกอบด้วย สถาบันการเงินประเภทธนาคาร 10 สถาบัน ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารทหารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารเกียรตินาคิน ธนาคารซีไอเอ็มบี ธนาคารยูโอบี และธนาคารออมสิน และสถาบันการเงินประเภท Non-Bank 8 สถาบัน ได้แก่ บริษัท กรุงไทยธุรกิจลิซ่า จำกัด บริษัท หาดใหญ่รวมทุน จำกัด บริษัท เงินดีดล้อ จำกัด บริษัท เงินสดทันใจ จำกัด บริษัท ชิงเกอร์ประเทศไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท โตโยต้า ลีซ่า จำกัด (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท พรอมิส (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท เอสจีเอฟ แคปปิตอล จำกัด (มหาชน)

การเก็บข้อมูลและวิธีการวิจัย

โครงการวิจัยนี้แบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความต้องการของผู้มีหนี้สิน และส่วนที่ 2 ข้อมูลการให้สินเชื่อส่วนบุคคลจากสถาบันการเงิน ซึ่งการเก็บข้อมูลทั้ง 2 ส่วน มีขั้นตอนที่แตกต่างกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ความต้องการของผู้มีหนี้สิน

1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสอบถาม เป็นการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง โดยจะมีการเก็บแบบสอบถามจากคริวเรือนที่มีหนี้สินเท่านั้น ทั้งนี้มีการเก็บแบบสอบถามจาก 16 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา เพื่อคัดเลือกอำเภอเป้าหมายที่มีความต้องการในเรื่องการแก้ไขหนี้ในระบบมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินนอกระบบจากการสัมภาษณ์รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาอีกด้วย

2. หลังจากคัดเลือกอำเภอบ่าหมายที่มีความต้องการแก้ไขหนี้ในระบบแล้ว จะมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการก่อหนี้สิน และปัญหาหนี้สินในระบบเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมาย

3. หลังจากสรุปข้อมูลสาเหตุและปัญหาหนี้สินในระบบแล้ว จะมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการหนี้สินให้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้สินอย่างยั่งยืนให้กับกลุ่มเป้าหมาย ก่อนที่จะมีการออกแบบ application ต่อไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการให้สินเชื่อส่วนบุคคลจากสถาบันการเงิน

1. ติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการให้สินเชื่อส่วนบุคคลจากสถาบันการเงิน ทั้งที่เป็นธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเฉพาะกิจ และสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อรายย่อยต่าง ๆ ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารเกียรตินาคิน ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารออมสิน ธนาคารซีไอเอ็มบี ธนาคารยูโอบี ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารทหารไทย บริษัทเงินดีดี จำกัด บริษัทเงินสดทันใจ จำกัด เป็นต้น

2. เดินทางไปเก็บข้อมูลการให้สินเชื่อส่วนบุคคล ประกอบด้วย คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ ระยะเวลาการให้สินเชื่อ อัตราดอกเบี้ย เอกสารประกอบการขอสินเชื่อ ระยะเวลาในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งสำหรับการจัดประชุมกลุ่มย่อย และข้อมูลการให้สินเชื่อจากสถาบันการเงิน

แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อการคัดเลือกอำเภอบ่าหมายมีทั้งหมด 4 ส่วน ประกอบด้วย

แบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็นคำถามเป็นคำถามปลายปิด (Closed-Ended Question) มีลักษณะเป็นคำถามแบบหลายตัวเลือก (Determinant-choice Question) โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงข้อเดียว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน นอกจากนี้ยังมีคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามบรรยายละเอียดเกี่ยวภาระหนี้สินในปัจจุบัน ได้แก่ จำนวนบัตรเครดิต วงเงินบัตรเครดิตรวม สินเชื่อส่วนบุคคลรวม สินเชื่อที่อยู่อาศัยรวม และสินเชื่ออื่น ๆ

แบบสอบถามส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สิน เป็นคำถามปลายปิด (Closed-Ended Question) มีลักษณะเป็นคำถามแบบหลายตัวเลือก (Determinant-choice Question) โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงข้อเดียว ได้แก่ แหล่งสินเชื่อ มูลเหตุจูงใจในการก่อหนี้สินเบื้องต้น และวัตถุประสงค์ใน

การกู้ยืมเงิน นอกจากนี้ยังมีคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามบรรยายละเอียดเกี่ยวกับหนี้สิน นอกกระบบและในระบบ ประกอบด้วย จำนวนหนี้ ภาระหนี้สินปัจจุบันรวม อัตราดอกเบี้ยต่อเดือน ระยะเวลาในการผ่อนชำระ และจำนวนเงินผ่อนชำระต่อเดือน

แบบสอบถามส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สินเชื่อ ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกปัจจัยตามระดับความคิดเห็น ประกอบด้วย คำถามด้านบริการเงินกู้ ด้านราคา ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการตัดสินใจก่อนหนี้ในระบบ ดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคำถาม มีเกณฑ์ในการพิจารณาแบ่งระดับด้วยการหาช่วงกว้างของอัตรภาคชั้น (Class Interval) โดยการคำนวณ (กัลยา วาณิชบัญชา, 2552) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{Interval (I)} &= \frac{\text{ค่าบนสุด} - \text{ค่าล่างสุด}}{\text{Class (C)}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และนำมาหาคะแนนเฉลี่ย จะสามารถแปลผลระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สินเชื่อ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายความว่า	ส่งผลในระดับที่มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายความว่า	ส่งผลในระดับที่มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายความว่า	ส่งผลในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายความว่า	ส่งผลในระดับที่น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายความว่า	ส่งผลในระดับที่น้อยที่สุด

แบบสอบถามส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายปิด (Closed-Ended Question) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอหัวข้อการจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการการเงินส่วนบุคคล

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ส่วนของการเก็บข้อมูลความต้องการผู้มีหนี้สิน ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับหนี้สินปัจจุบัน สาเหตุของการก่อหนี้สิน วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน และปัญหาหนี้สินนอกระบบ

แบบสัมภาษณ์ส่วนของการเก็บข้อมูลจากสถาบันการเงิน ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ ระยะเวลาการให้สินเชื่อ อัตราดอกเบี้ย เอกสารประกอบการขอสินเชื่อ ระยะเวลาในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1 ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัยโดยใช้แนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2 ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไปทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทดสอบโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (Cronbach's Alpha) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.814

การวิเคราะห์ข้อมูล

โครงการวิจัยนี้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนตามวิธีการเก็บข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ส่วนที่ 1 ความต้องการของผู้มีหนี้สิน

ข้อมูลปฐมภูมิที่เก็บด้วยแบบสอบถาม จะใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ อัตราร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าเฉลี่ย (Mean) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% เพื่อวิเคราะห์อำเภอที่มีหนี้มากที่สุด วิเคราะห์มูลเหตุของการก่อหนี้ครัวเรือนนอกระบบและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้น้ำเงินเชื่อ ซึ่งจะทำได้สามารถคัดเลือกอำเภอเป้าหมายที่มีความต้องการแก้ไขหนี้นอกระบบ

ข้อมูลจากสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มเฉพาะ จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการก่อหนี้สิน และปัญหาหนี้สินนอกระบบเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการออกแบบหลักสูตรการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการหนี้สิน ซึ่งจะเป็แนวทางในการแก้ไขปัญหานี้สินอย่างยั่งยืนให้กับกลุ่มเป้าหมาย ก่อนที่จะมีการออกแบบ application ต่อไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการให้สินเชื่อส่วนบุคคลจากสถาบันการเงิน

ข้อมูลการให้สินเชื่อส่วนบุคคลจากสถาบันการเงิน จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการให้สินเชื่อส่วนบุคคล และนำไปออกแบบ application ในปีถัดไป

บทที่ 4
ผลการศึกษา

โครงการวิจัยครั้งนี้แบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสำรวจมูลเหตุความต้องการเงินกู้ของครัวเรือนในจังหวัดสงขลา และการเก็บข้อมูลสินเชื่อบุคคลจากสถาบันการเงินในระบบ ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

มูลเหตุความต้องการเงินกู้ของครัวเรือนในจังหวัดสงขลา

การเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสอบถาม เป็นการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง โดยจะมีการเก็บแบบสอบถามจากครัวเรือนที่มีหนี้สินเท่านั้น ทั้งนี้มีการเก็บแบบสอบถามจาก 16 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา เพื่อคัดเลือกอำเภอเป้าหมายที่มีความต้องการในเรื่องการแก้ไขหนี้ในระบบมากที่สุด มีผลการวิจัยดังนี้

ผลสรุปจากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสอบถาม โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ตารางที่ 2 จำนวนภาระหนี้สินในจังหวัดสงขลาแยกรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวน (ชุด)	ภาระหนี้สิน (บาท)					
		ในระบบ		นอกระบบ		รวมในระบบและนอกระบบ	
		รวม	เฉลี่ย	รวม	เฉลี่ย	รวม	เฉลี่ย
เมืองสงขลา	277	161,356,558	582,515	5,220,500	18,847	166,577,058	601,361
สติงพระ	310	80,965,720	262,876	2,354,500	7,595	83,320,220	268,775
จะนะ	267	181,265,478	684,021	1,443,000	5,404	182,708,478	684,301
นาทวี	309	246,666,573	827,740	2,690,000	8,706	249,356,573	806,979
เทพา	338	197,092,264	583,113	3,016,000	8,923	200,108,264	592,036
สะบ้าย้อย	319	161,323,565	505,717	1,640,500	5,175	162,964,065	510,859
ระโนด	256	133,442,800	521,261	2,855,000	11,152	136,297,800	532,413
กระแสสินธุ์	353	157,026,920	444,835	5,789,000	16,399	162,815,920	461,235
รัตภูมิ	324	180,643,039	557,540	4,305,000	13,287	184,948,039	570,827
สะเดา	331	299,709,522	905,467	3,625,000	10,952	303,334,522	916,418
หาดใหญ่	270	128,756,390	476,876	3,601,000	13,337	132,357,390	490,213
นาหม่อม	356	179,604,018	504,506	935,000	2,626	180,539,018	507,132
ควนเนียง	265	133,773,100	504,804	1,190,000	4,491	134,963,100	509,295
บางกล่ำ	371	144,540,732	389,598	849,000	2,288	145,389,732	391,886
สิงหนคร	274	66,334,170	242,096	2,392,940	8,733	68,727,110	250,829
คลองหอยโข่ง	362	240,116,678	663,306	6,753,000	18,655	246,869,678	681,960

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล 16 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสทิงพระ อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอระโนด อำเภอกระแสสินธุ์ อำเภอรัตภูมิ อำเภอสะเดา อำเภอหาดใหญ่ อำเภอนาหม่อม อำเภอควนเนียง อำเภอบางกล่ำ อำเภอสิงหนคร และอำเภอคลองหอยโข่ง พบว่า อำเภอที่มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินในระบบมากที่สุดคืออำเภอสะเดา เป็นจำนวน 905,467 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาคืออำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินในระบบจำนวน 827,740 บาท และ 684,021 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ

สำหรับหนี้นอกระบบ อำเภอที่มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินนอกระบบมากที่สุดคืออำเภอเมืองสงขลา เป็นจำนวน 18,847 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาคืออำเภอคลองหอยโข่ง และอำเภอกระแสสินธุ์ มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินนอกระบบจำนวน 18,655 บาท และ 16,399 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ

ภาระหนี้สินรวมในระบบและนอกระบบ อำเภอที่มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินรวมมากที่สุดคืออำเภอสะเดา เป็นจำนวน 916,418 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาคืออำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ ค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินรวม เท่ากับ 806,979 บาท และ 684,301 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ

จากข้อมูลภาระหนี้สินข้างต้น คณะผู้วิจัยได้เลือกเขตพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินนอกระบบมากที่สุดจากทั้งหมด 16 อำเภอ เพื่อสรุปข้อมูลและความเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับการขอสินเชื่อของผู้มีหนี้จังหวัดสงขลา ตลอดจนวิเคราะห์มูลเหตุและแรงจูงใจในการก่อหนี้นอกระบบด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และจัดอบรมการจัดการหนี้สินครัวเรือน ซึ่งมีผลการดำเนินการในหัวข้อต่อไป

ข้อมูลและความคิดเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับการขอสินเชื่อของผู้มีหนี้จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 3 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	ความถี่	สัดส่วน (%)	
เพศ	ชาย	88	31.5
	หญิง	191	68.5
อายุ	20 - 30 ปี	54	19.4
	31 - 40 ปี	99	35.5
	41 - 50 ปี	76	27.2
	51 ปีขึ้นไป	48	17.2
สถานภาพ	โสด	79	28.3
	สมรส	168	60.2

ข้อมูลส่วนบุคคล		ความถี่	สัดส่วน (%)
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	หย่าร้าง	16	5.7
	หม้าย	16	5.7
	1 - 2 คน	52	18.6
	3 - 4 คน	156	55.9
	5 - 6 คน	65	23.3
ระดับการศึกษา	มากกว่า 6 คน	6	2.2
	ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	28	10.0
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	31	11.1
	อนุปริญญา/ปวส.	35	12.5
	ปริญญาตรี	150	53.8
	ปริญญาโท	29	10.4
อาชีพ	อื่นๆ	6	2.2
	ข้าราชการ / พนักงานของรัฐ	141	50.5
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	7	2.5
	พนักงานบริษัท	11	3.9
	ธุรกิจส่วนตัว	29	10.4
	ค้าขาย	43	15.4
	รับจ้าง	26	9.3
	เกษตรกร	9	3.2
อื่นๆ	13	4.7	
รายได้ต่อเดือน	10,000 บาทหรือต่ำกว่า	48	17.2
	10,001 - 15,000 บาท	57	20.4
	15,001 - 20,000 บาท	49	17.6
	20,001 - 25,000 บาท	42	15.1
	25,001 - 30,000 บาท	24	8.6
	30,001 - 35,000 บาท	31	11.1
	35,001 - 40,000 บาท	10	3.6
	40,001 บาทขึ้นไป	18	6.5

ข้อมูลส่วนบุคคล		ความถี่	สัดส่วน (%)
รายจ่ายต่อเดือน	10,000 บาทหรือต่ำกว่า	61	21.9
	10,001 - 15,000 บาท	68	24.4
	15,001 - 20,000 บาท	53	19.0
	20,001 - 25,000 บาท	33	11.8
	25,001 - 30,000 บาท	23	8.2
	30,001 - 35,000 บาท	20	7.2
	35,001 - 40,000 บาท	8	2.9
	40,001 บาทขึ้นไป	13	4.7

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้มีหนี้ในจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้มีหนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีสถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับราชการหรือพนักงานของรัฐ มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท และมีรายจ่ายต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท

ตารางที่ 4 ระดับความเห็นที่มีต่อปัจจัยในการเลือกสินเชื่อ

การเลือกใช้สินเชื่อ	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านบริการเงินกู้	3.9705	0.7838	ส่งผลในระดับที่มาก
ความสะดวก รวดเร็วในการอนุมัติเงินกู้	4.1900	.63736	ส่งผลในระดับที่มาก
ไม่ต้องมีบุคคล หรือหลักทรัพย์ค้ำประกัน	3.9355	.90331	ส่งผลในระดับที่มาก
ให้วงเงินกู้สูง	3.8921	.84281	ส่งผลในระดับที่มาก
ใช้เอกสารประกอบการกู้ยืมน้อย	3.8602	.79916	ส่งผลในระดับที่มาก
การเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย	3.9749	.73657	ส่งผลในระดับที่มาก
ด้านราคา	4.0191	1.0946	ส่งผลในระดับที่มาก
อัตราดอกเบี้ยต่ำ	4.1219	1.11539	ส่งผลในระดับที่มาก
ค่าธรรมเนียมในการกู้ยืมเงินต่ำ	4.0215	1.06594	ส่งผลในระดับที่มาก
ค่าปรับน้อย กรณีชำระล่าช้า	3.9140	1.10254	ส่งผลในระดับที่มาก
ด้านการประชาสัมพันธ์	3.5149	1.1075	ส่งผลในระดับที่มาก
ญาติพี่น้อง/ครอบครัว	3.7527	1.11873	ส่งผลในระดับที่มาก
เพื่อน	3.8925	.99056	ส่งผลในระดับที่มาก
ป้ายประกาศ	3.4516	1.07472	ส่งผลในระดับที่มาก
อินเทอร์เน็ต	3.4839	1.20502	ส่งผลในระดับที่มาก

การเลือกใช้สินเชื่อ	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
โทรศัพท์, วิทยุ	3.2760	1.10224	ส่งผลในระดับปานกลาง
Mobile Application	3.2330	1.15344	ส่งผลในระดับปานกลาง

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้มีหนี้ในจังหวัดสงขลา พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการขอสินเชื่อของผู้มีหนี้ในด้านการบริการเงินกู้ ด้านราคา และด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคามากที่สุด หากพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริการเงินกู้ ผู้มีหนี้จังหวัดสงขลา ให้ความสำคัญกับ ความสะดวก รวดเร็วในการอนุมัติเงินกู้ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย และการไม่ต้องมีบุคคลหรือหลักทรัพย์ค้ำประกัน ตามลำดับ หากพิจารณาด้านราคา พบว่า ผู้มีหนี้จังหวัดสงขลาให้ความสำคัญกับ อัตราดอกเบี้ยต่ำ ค่าธรรมเนียมในการกู้ยืมเงินต่ำ และค่าปรับน้อยกรณีชำระล่าช้า และเมื่อพิจารณาด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้มีหนี้จังหวัดสงขลาให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ผ่านเพื่อนญาติพี่น้องหรือครอบครัว และอินเทอร์เน็ตตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ข้อสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้มีหนี้ครัวเรือนนอกระบบ เขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก คือกลุ่มครัวเรือนในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา ประกอบด้วยครัวเรือนในตำบลทุ่งหวัง 10 คน ตำบลพะวง 7 คน ตำบลเกาะแก้ว 2 คน และตำบลบ่อยาง 1 คน ซึ่งเป็นเพศชาย 3 คน และเพศหญิง 17 คน โดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพเป็นเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีการกู้ยืมเงินจากทั้งแหล่งเงินกู้ในระบบและนอกระบบ โดยแหล่งเงินกู้ยืมในระบบ กลุ่มเป้าหมายได้กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ในขณะที่แหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมจากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีสาเหตุสำคัญของปัญหาหนี้ครัวเรือน คือเรื่องรายได้ โดยแหล่งที่มาของรายได้ของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นรายได้จากทางเดียว ประกอบกับการขาดทักษะในการประกอบอาชีพอื่นและความไม่แน่นอนของสภาพอากาศในการทำเกษตรกรรม ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้ไม่เพียงพอและไม่สม่ำเสมอในการดำเนินชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มเป้าหมายต้องการใช้เวลาว่างในการพักผ่อนมากกว่าฝึกทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้

มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้ยืมเงินในระบบจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) คือธนาคารฯ สนับสนุนเงินทุนที่สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ ซึ่งทำให้กลุ่มเป้าหมายที่

ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย นอกจากนี้ ธนาคารฯ มีโครงการพักหนี้ให้กับเกษตรกรโดยการพักชำระการจ่ายเงินต้น ชำระเพียงดอกเบี้ยเท่านั้น

มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้ยืมเงินนอกระบบ ได้แก่ การกู้ยืมจากญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน มีความยืดหยุ่นในการชำระคืนและส่วนใหญ่ไม่ต้องชำระดอกเบี้ย ในส่วนของการกู้ยืมจากกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเป้าหมายสามารถสมัครสมาชิกและเป็นสมาชิกให้ครบตามเวลาที่กำหนด จะสามารถได้รับสิทธิในการกู้ยืมเงิน ซึ่งในบางแห่งอาจใช้โฉนดที่ดินในการค้ำประกันด้วย โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสามารถในการชำระคืน อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายยังมีแรงจูงใจในการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้วงเงินเพิ่มขึ้นหากมีการชำระหนี้เดิมครบตามกำหนด และมีกลุ่มเป้าหมายบางส่วนเห็นว่าการกู้ยืมในระบบเป็นเรื่องซับซ้อนและเข้าถึงได้ยากอีกด้วย

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังค้นพบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องหนี้สินของกลุ่มเป้าหมายจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านทัศนคติ พบว่า การมีหนี้เป็นการกระตุ้นตัวเองให้หารายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มเป้าหมายมีการก่อหนี้โดยไม่ตระหนักถึงความจำเป็นในการก่อหนี้ อีกทั้งมีพฤติกรรมการก่อหนี้เพราะไม่ยอมเสียสิทธิจากการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกกลัวต่อหนี้นอกระบบประเภทหนี้เสาไฟฟ้าโดยเฉพาะวิธีการเรียกเก็บหนี้ แต่ไม่ได้ตระหนักถึงความไม่ธรรมของอัตราดอกเบี้ย

2. ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจผิดบางประการเกี่ยวกับการก่อหนี้ เช่นการเล่นแชร์มีดอกเบี้ยไม่แพง การกู้เงินจาก กยศ. ซึ่งมีเงื่อนไขที่จะต้องผ่อนชำระคืนเป็นรายปีเท่านั้น ซึ่งส่งผลต่อภาระทางการเงินที่ค่อนข้างหนักต่อผู้กู้ ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้ว เงื่อนไขการผ่อนชำระคืนเป็นรายปี เป็นเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้กู้ ทั้งนี้ผู้กู้สามารถผ่อนชำระเป็นรายเดือนได้ตามความสะดวก

3. ด้านจรรยาบรรณ พบว่ากลุ่มเป้าหมายบางรายไม่มีความพยายามในการชำระหนี้คืน แม้ว่าจะมีแหล่งเงินทุนแหล่งใหม่ที่เสนออัตราดอกเบี้ยต่ำ ทั้งนี้เพราะเจ้าหนี้หรือแหล่งเงินทุนเดิม ไม่มีความมั่นคง ลูกหนี้จึงคาดหวังว่าการดำเนินงานของเจ้าหนี้เดิม เช่น กองทุนหมู่บ้าน จะต้องยุติลงและภาระหนี้สินจะหมดไปพร้อมกับการหยุดการดำเนินงานกิจการของเจ้าหนี้

ข้อมูลสินเชื่อบุคคลในระบบ

การเก็บข้อมูลสินเชื่อบุคคลในจังหวัดสงขลา จากสถาบันการเงินทั้งหมด 18 สถาบัน โดยได้แบ่งเป็นประเภทธนาคาร 10 สถาบัน ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารทหารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารเกียรตินาคิน ธนาคารซีไอเอ็มบี และธนาคารออมสิน และประเภท Non-Bank 8 สถาบัน ได้แก่ บริษัท ไทยพาณิชย์ จำกัด บริษัท ทรูวิชั่นส์ จำกัด บริษัท เงินสดทันใจ จำกัด บริษัท ซึ่งเกอร์ประเทศไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท ไทยธรรมาวุฒิชัย จำกัด บริษัท ไทยพาณิชย์ จำกัด และบริษัท เอสซีไอพี แคปปิตอล จำกัด (มหาชน) ได้ข้อมูลคุณสมบัติของผู้สินเชื่อ แยกตามประเภทของสถาบันทางการเงิน ดังนี้

คุณสมบัติของผู้สินเชื่อ

ตารางที่ 5 ตารางคุณสมบัติของผู้สินเชื่อ ประเภทธนาคาร กลุ่มพนักงานประจำ

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	อายุ	รายได้ต่อเดือนอย่างน้อย (บาท)			อายุงานอย่างน้อย (เดือน)			หมายเหตุ
		7,500	15,000	20,000	30,000	4	6	
ธนาคารกรุงเทพ	20-60 ปี							
1.สินเชื่อบัวหลวงสุขใจ*	20-59	✓					✓	* มีบัญชีเงินเดือนกับทางธนาคาร และทำงานกับกิจการนายจ้างที่ได้รับอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการ
2.สินเชื่อบัวหลวงอุ่นใจ*	20-59	✓					✓	
ธนาคารกสิกรไทย								
1.สินเชื่อบุคคลกสิกรไทย	22-60	✓					✓	* เฉพาะข้าราชการเกษียณอายุ ** ไม่จำกัดรายได้ขั้นต่ำ และเป็นสมาชิกกองทุน
2.สินเชื่อบุคคลเพื่อข้าราชการบำนาญ							✓	สำรองเลี้ยงชีพที่ บลจ.กสิกรไทยเป็นผู้จัดการกองทุน
กสิกรไทย*	✓							

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	อายุ 20-60 ปี	รายได้ต่อเดือนอย่างน้อย (บาท)				อายุงานอย่างน้อย (เดือน)			หมายเหตุ
		7,500	15,000	20,000	30,000	4	6	12	
3. สินเชื่อบุคคลสวัสดิการเปี่ยมสุขกสิกร ไทย**									
ธนาคารกรุงไทย 1. สินเชื่อเอกประสงค์ 5 Plus* 2. สินเชื่อกรุงไทยธนวิภู 5 Plus* 3. สินเชื่อกรุงไทย Smart Money	✓ ✓ ✓				✓ ✓ ✓			✓ ✓ ✓	*พนักงานประจำบริษัทเอกชน และรับเงินเดือนผ่านบัญชีกรุงไทย
ธนาคารทหารไทย 1. ทีเอ็มบี แคชบูโก	20-59	✓					✓		
ธนาคารไทยพาณิชย์ 1. สินเชื่อส่วนบุคคล Speedy Loan 2. สินเชื่อส่วนบุคคล Your Loan* 3. สินเชื่อเพื่อการศึกษาและ รักษาพยาบาล**	✓	✓					✓		*เป็นสินเชื่อที่กำหนดเงื่อนไขการผ่อนเองได้ ** เป็นสินเชื่อเพื่อการศึกษา และเพื่อรักษาพยาบาล

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	อายุ 20-60 ปี	รายได้ต่อเดือนอย่างน้อย (บาท)				อายุงานอย่างน้อย (เดือน)			หมายเหตุ
		7,500	15,000	20,000	30,000	4	6	12	
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา 1. สินเชื่อหมุนเวียนส่วนบุคคล 2. สินเชื่อ Krungsri iFIN*	20-59 20-59		✓	✓			✓	✓	*สมัครสินเชื่อผ่าน Krungsri Mobile App (KMA)
ธนาคารเกียรตินาคิน 1. สินเชื่อบุคคล KK Personal Loan	20-59			✓		✓			
ธนาคารซีไอเอ็มบี 1. สินเชื่อบุคคลเพอร์ซันนัลแคช 2. สินเชื่อบุคคล แคชลิงค์*	21-59 ✓		✓				✓		*สินเชื่อสำหรับเจ้าของบัญชีเงินฝากเพื่อยามฉุกเฉิน
ธนาคารยูโอบี 1. สินเชื่อส่วนบุคคล ยูโอบี ไอ-แคช	✓		✓					✓	
ธนาคารออมสิน 1. สินเชื่อสวัสดิการ* 2. สินเชื่อชีวิตสุขสันต์** 3. สินเชื่อ OD Happy life*** 4. สินเชื่อสวัสดิการสำหรับข้าราชการ บำนาญและลูกจ้างประจำ****	✓ 20 ปีขึ้นไป 20 ปีขึ้นไป							3 ปี	*เป็นข้าราชการ พนักงานราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ, ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันได้ **ใช้สลากออมสินพิเศษค้ำประกัน และเป็นผู้เยาว์ ***ใช้สลากออมสินพิเศษค้ำประกัน ****เป็นข้าราชการบำนาญ

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	อายุ 20-60 ปี	รายได้ต่อเดือนอย่างน้อย (บาท)			อายุงานอย่างน้อย (เดือน)			หมายเหตุ
		7,500	15,000	20,000	30,000	4	6	
5.สินเชื่อรายย่อยเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน*****	✓							*****บุคคลที่มีรายได้ในครอบครัวเดียวกัน รวมกันได้

จากตารางคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ กลุ่มธนาคาร ประจำข้างต้น สถาบันการเงินในกลุ่มธนาคารทุกธนาคาร กำหนดอายุของผู้ขอสินเชื่อ ไม่ต่ำกว่า 20 ปี และไม่เกิน 60 ปี (รวมระยะเวลาผ่อนชำระไม่เกิน 65 ปี) รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่กำหนดอย่างน้อย 15,000 บาท รองลงมา 20,000 บาท และ 30,000 บาท และต่ำสุดเป็นจำนวน 7,500 บาท กรณีอายุงาน ธนาคารส่วนใหญ่กำหนดให้มีอายุงานอย่างน้อย 12 เดือน รองลงมา 6 เดือน และมีสินเชื่อสวัสดิการของธนาคารออมสินที่กำหนดอายุงานอย่างน้อย 3 ปี

ตารางที่ ๖ ตารางคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ กลุ่มธนาคาร ประเภทเจ้าของกิจการ

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	อายุ 20- 60 ปี	รายได้ต่อเดือนอย่างน้อย (บาท)			ระยะเวลาดำเนินการอย่างน้อย (ปี)	หมายเหตุ	
		20,000	30,000	200,000			
ธนาคารกสิกรไทย							
1. สินเชื่อบุคคลกสิกรไทย	22-60	✓			1	2	3
ธนาคารกรุงไทย							
1. สินเชื่อกรุงไทย Smart Money	✓		✓			✓	
ธนาคารทหารไทย							
1. สินเชื่อบุคคล TMB Cash2GO	✓	✓				✓	
ธนาคารไทยพาณิชย์							
1. สินเชื่อส่วนบุคคล Speedy Loan*	✓	✓					
2. สินเชื่อส่วนบุคคล Your Loan	✓						
3. สินเชื่อเพื่อการศึกษาและรักษาพยาบาล							*มีเงินทุนหมุนเวียนขั้นต่ำ 100,000 บาทต่อเดือน
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา							
1. สินเชื่อหมุนเวียนส่วนบุคคล	✓			✓			
ธนาคารเกียรตินาคิน							
1. สินเชื่อบุคคล KK Personal Loan	20-64		✓				✓
ธนาคารซีไอเอ็มบี							
1. สินเชื่อบุคคลเพอร์ซันนัลแคช	21-59		✓				✓
ธนาคารยูโอบี							
1. สินเชื่อส่วนบุคคล ยูโอบี ใจ—แคช	✓	✓					✓
ธนาคารอมสิน							
1. สินเชื่อรายย่อยเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน*	✓						*บุคคลที่มีรายได้ในครอบครัวเดียวกัน กู้รวมได้

จากตารางคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ ประเภทธนาคาร กลุ่มเจ้าของกิจการข้างต้น สถาบันการเงินในประเภทธนาคาร ส่วนใหญ่กำหนดอายุของผู้ขอสินเชื่อ ไม่ต่ำกว่า 20 ปี รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่กำหนดที่ 20,000 บาท รองลงมา 30,000 บาท และมีธนาคารกรุงศรีอยุธยาเพียงหนึ่งธนาคารที่กำหนดรายได้ขั้นต่ำ 200,000 บาทต่อเดือน ระยะเวลาการดำเนินงานธุรกิจ ส่วนใหญ่กำหนดอย่างน้อย 2 ปีและ 3 ปี และน้อยที่สุดคือ 1 ปี

เอกสารประกอบการสมัครสินเชื่อ

ตารางที่ 7 ตารางเอกสารประกอบการสมัครสินเชื่อ ประเภทธนาคาร กลุ่มพนักงานประจำ

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	บัตรประชาชน และสำเนา ทะเบียนบ้าน	สลิปเงินเดือน/ หนังสือรับรอง เงินเดือน	สมุดบัญชี เงินฝาก ธนาคาร	รายการเดินบัญชีย้อนหลัง		อื่นๆ
				3 เดือน ขึ้นไป	6 เดือน ขึ้นไป	
ธนาคารกรุงเทพ						
1.สินเชื่อบัวหลวงสุขใจ	✓	✓	✓		✓	*หน้าบัญชีปีพิเศของผู้ขอสินเชื่อ ที่ใช้กับบัญชี สินเชื่อบัวหลวงอุ่มใจ
2.สินเชื่อบัวหลวงอุ่มใจ*	✓	✓	✓		✓	
ธนาคารกสิกรไทย						
1.สินเชื่อบุคคลกสิกรไทย	✓	✓	✓		✓	*ต้นฉบับหนังสือรับรองสิทธิในบำเหน็จตกทอด ***หนังสือแจ้งให้ดำเนินการ และสำเนาใบแจ้ง ยอดเงินสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
2.สินเชื่อบุคคลเพื่อข้าราชการบำนาญกสิกรไทย*	✓	✓	✓		✓	
3.สินเชื่อบุคคลสวัสดิการเปี่ยมสุขกสิกรไทย**	✓	✓	✓	✓		
ธนาคารกรุงไทย						
1.สินเชื่อเนกบประสงค์ 5 Plus	✓	✓	✓		✓	
2.สินเชื่อกรุงไทยธนวิญ 5 Plus	✓	✓	✓		✓	
3.สินเชื่อกรุงไทย Smart Money	✓	✓	✓	✓		

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	บัตรประชาชน และสำเนา ทะเบียนบ้าน	สลิปเงินเดือน/ หนังสือรับรอง เงินเดือน	สมุดบัญชี เงินฝาก ธนาคาร	รายการเดินบัญชีย้อนหลัง		อื่นๆ
				3 เดือน ขึ้นไป	6 เดือน ขึ้นไป	
ธนาคารทหารไทย 1. ทีเอ็มบี แคมพูโก	✓	✓	✓		✓	
ธนาคารไทยพาณิชย์ 1. สินเชื่อส่วนบุคคล Speedy Loan 2. สินเชื่อส่วนบุคคล Your Loan 3. สินเชื่อเพื่อการศึกษาและรักษาพยาบาล*	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓	✓		* ใบเสร็จชำระค่าเล่าเรียน/ใบรับรองแพทย์ และ ใบเสร็จชำระค่ารักษาพยาบาล
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา 1. สินเชื่อหมุนเวียนส่วนบุคคล 2. สินเชื่อ Krungsri iFIN	✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓		✓ ✓	
ธนาคารเกียรตินาคิน 1. สินเชื่อบุคคล KK Personal Loan	✓	✓	✓		✓	
ธนาคารซีไอเอ็มบี 1. สินเชื่อบุคคลเพอร์ซันนัลแคช 2. สินเชื่อบุคคล แคชลิงค์*	✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓	✓	✓	* สำเนาบัญชีเงินฝากประจำที่เป็นประกัน
ธนาคารยูโอบี 1. สินเชื่อส่วนบุคคล ยูโอบี ไอ—แคช*	✓	✓	✓	4 เดือน		* ใบเสร็จรับเงินค่าโทรศัพท์รายเดือน (ถ้ามี)

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	บัตรประชาชน และสำเนา ทะเบียนบ้าน	สลิปเงินเดือน/ หนังสือรับรอง เงินเดือน	สมุดบัญชี เงินฝาก ธนาคาร	รายการเดินบัญชีย้อนหลัง		อื่นๆ
				3 เดือน ขึ้นไป	6 เดือน ขึ้นไป	
ธนาคารออมสิน 1. สิ้นเชื้อสวัสดิการ* 2. สิ้นเชื้อชีวิตสุขภาพ** 3. สิ้นเชื้อ OD Happy life*** 4. สิ้นเชื้อสวัสดิการสำหรับข้าราชการบำนาญ และลูกจ้างประจำ 5. สิ้นเชื้อรายย่อยเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน****	✓	✓	✓ ✓ ✓		✓	* หนังสือรับรองการเป็นข้าราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ, เอกสารการค้าประกัน รวมถึงเอกสารของ ผู้ค้าประกันหรือผู้กู้ร่วม ** สลากออมสินพิเศษ *** สลากออมสินพิเศษ **** ใช้บัตรประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านทั้งของ ผู้กู้และผู้ค้าประกันหรือผู้กู้ร่วม รูปถ่ายสถานที่ ประกอบอาชีพ และสำเนาหลักทรัพย์ค้ำประกัน

จากตารางเอกสารประกอบการสมัครสินเชื่อ ประเภทธนาคาร กลุ่มพนักงานประจำข้างต้น ทุกธนาคารกำหนดเอกสารที่ใช้ในการสมัครขอสินเชื่อ ได้แก่ สำเนา

บัตรประชาชนและทะเบียนบ้าน สลิปเงินเดือน/หนังสือรับรองเงินเดือน และสมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร นอกจากนั้นรายการเดินบัญชีย้อนหลังส่วนใหญ่มักกำหนด 6 เดือนขึ้นไป รองลงมาคือ 3 เดือน และธนาคารยูโอบีกำหนดรายการเดินบัญชีย้อนหลังอยู่ที่ 4 เดือน

ตารางที่ 8 ตารางเอกสารประกอบการสมัครสินเชื่อ ประเภทธนาคาร กลุ่มเจ้าของกิจการ

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	บัตรประชาชน และสำเนา ทะเบียนบ้าน	หนังสือรับรอง การจัดทะเบียน บริษัท	สมุดบัญชี เงินฝาก ธนาคาร	รายการเดินบัญชีย้อนหลัง		อื่นๆ
				6 เดือน ขึ้นไป	12 เดือน ขึ้นไป	
ธนาคารกสิกรไทย 1 สิ้นเชื่อบุคคลกสิกรไทย	✓	✓	✓		✓	

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	บัตรประชาชน และสำเนา ทะเบียนบ้าน	หนังสือรับรอง การจดทะเบียน บริษัท	สมุดบัญชี เงินฝาก ธนาคาร	รายการเดินบัญชีย้อนหลัง		อื่นๆ
				6 เดือน ขึ้นไป	12 เดือน ขึ้นไป	
ธนาคารกรุงไทย	✓	✓	✓		✓	
ธนาคารทหารไทย	✓	✓	✓			*บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น, ใบทะเบียนการค้า (กรณี ไม่ใช่นิติบุคคลตามกฎหมาย)
ธนาคารไทยพาณิชย์						
1 สินเชื่อส่วนบุคคล Speedy Loan	✓	✓	✓	✓		*ทะเบียนผู้ถือหุ้น บอจ.5 ใบเสร็จชำระค่าเล่า เรียน/ใบรับรองแพทย์ และใบเสร็จชำระค่า รักษาพยาบาล
2 สินเชื่อส่วนบุคคล Your Loan	✓	✓	✓	✓		
3 สินเชื่อเพื่อการศึกษาและรักษาพยาบาล*	✓	✓	✓	✓		
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา						
1 สินเชื่อหมุนเวียนส่วนบุคคล*	✓	✓	✓	✓		*บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น, ใบทะเบียนการค้า (กรณี ไม่ใช่นิติบุคคลตามกฎหมาย)
ธนาคารเกียรตินาคิน						
1 สินเชื่อบุคคล KK Personal Loan	✓	✓	✓	✓		
ธนาคารซีไอเอ็มบี						
1 สินเชื่อบุคคลเพอร์ซันนัลแคช*	✓	✓	✓	✓		*บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น **สำเนาบัญชีเงินฝากประจำที่เป็นประกัน
2 สินเชื่อบุคคล แคชลิงค์**	✓	✓	✓	✓		
ธนาคารยูโอบี						
1 สินเชื่อส่วนบุคคล ยูโอบี ไอ—แคช*	✓	✓	✓	✓		*บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น
ธนาคารออมสิน						
1 สินเชื่อรายย่อยเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน*	✓	✓ (ถ้ามี)	✓	✓		*ใช้บัตรประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านทั้ง ของผู้และผู้ค้ำประกันหรือผู้กู้ร่วม รูปถ่าย

สถาบันการเงิน (ธนาคาร)	บัตรประชาชน และ สำเนา ทะเบียนบ้าน ทะเบียนบ้าน	หนังสือรับรอง การจดทะเบียน บริษัท	สมุดบัญชี เงินฝาก ธนาคาร	รายการเดินบัญชีย้อนหลัง		อื่นๆ
				6 เดือน ขึ้นไป	12 เดือน ขึ้นไป	
						สถานที่ประกอบอาชีพ และสำเนาหลักฐานการค้า

จากตารางเอกสารประกอบการสมัครสินเชื่อ ประเภทธนาคาร กลุ่มเจ้าของกิจการข้างต้น ทุกธนาคารกำหนดเอกสารที่ใช้ในการสมัครสินเชื่อ ได้แก่ สำเนาบัตรประชาชนและทะเบียนบ้าน หนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท และสมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร นอกจากนี้ รายการเดินบัญชีย้อนหลังส่วนใหญ่มักกำหนด 6 เดือนขึ้นไป โดยมีธนาคารกรุงไทยกำหนดรายการเดินบัญชีย้อนหลังอยู่ที่ 12 เดือนขึ้นไป

ประเภท Non-Bank

ตารางที่ 9 ตารางคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ กลุ่ม Non-Bank

สถาบันการเงิน (Non-Bank)	อายุ	อายุงาน/ระยะเวลาดำเนินงาน (เดือน)		เป็นเจ้าของกิจการ	เป็นเจ้าของ สินทรัพย์นั้น	อาศัย/ทำงาน อยู่ในพื้นที่ให้บริการ
		พนักงานประจำ				
		1	3			
บ. กรุงไทยธุรกิจสีสิ่ง จำกัด	20-65		✓	6	12	✓
บ. หาดใหญ่รวมทุน จำกัด						✓
บ. เงินดีดี จำกัด	21-65			✓	✓	✓
บ. เงินสดทันใจ จำกัด	20-60			✓	✓	✓
บ. ชิงเกอร์ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)	20-65				✓	✓
บ. โตโยต้า สีสิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด	20-60				✓	✓
บ. พรอมิต (ประเทศไทย) จำกัด	20-64	✓		✓*		✓
บ. เอสจีเอฟ แคปปิตอล จำกัด (มหาชน)	20-65			✓	✓	✓

* หมายถึง พนักงานรายวัน / สัญญาจ้าง

จากตารางคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ กลุ่ม Non-Bank กำหนดอายุของผู้ขอสินเชื่อ ไม่ต่ำกว่า 20 ปี และได้ต่อเนื่อง บริษัทมหาชนใหญ่รวมทุน จำกัด กำหนดอย่างน้อย 15,000 บาท และ บริษัทพรอมิส (ประเทศไทย) จำกัด กำหนดอย่างน้อย 6,000 บาท กรณีอายุงานสำหรับพนักงานประจำ ส่วนใหญ่กำหนดให้อายุงานอย่างน้อย 6 เดือน รองลงมา 1 เดือน สำหรับเจ้าของกิจการ บริษัท เงินติดล้อ จำกัด และบริษัท เอสจีเอฟ แคปปิตอล จำกัด (มหาชน) กำหนดให้มีระยะเวลาความเป็นกิจการอย่างน้อย 12 เดือน กรณีที่ใช้สินทรัพย์ในการค้ำประกัน ทุกบริษัทกำหนดให้ผู้ขอสินเชื่อต้องเป็นเจ้าของสินทรัพย์นั้น นอกจากรบริษัท ทาคิใหญ่รวมทุน จำกัด บริษัท เงินสดทันใจ จำกัด และบริษัท พรอมิส (ประเทศไทย) จำกัด กำหนดให้ผู้ขอสินเชื่อต้องอาศัยหรือทำงานอยู่ในพื้นที่ให้บริการ

ตารางที่ 10 ตารางเอกสารประกอบการสมัครสินเชื่อ กลุ่ม Non-Bank

สถาบันการเงิน (Non-Bank)	บัตรประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน	สติปเงินเดือน/หนังสือรับรองเงินเดือน	สมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร	รายการเดินบัญชีย้อนหลัง	เล่มทะเบียนรถ
บ. กรุงไทยธุรกิจดีเอสซี จำกัด	✓	✓	✓	✓	✓
บ. หาดใหญ่รวมทุน จำกัด	✓				
บ. เงินดีดีลือ	✓				✓
บ. เงินสดทันใจ จำกัด	✓				✓
บ. ซิงเกอร์ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)	✓	✓	✓	✓	✓
บ. โตโยต้า ลีสซิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด	✓	✓	✓		✓
บ. พรอมิส (ประเทศไทย) จำกัด	✓	✓		✓	
บ. เอสจีเอฟ แคปปิตอล จำกัด (มหาชน)	✓	✓		✓	✓

จากตารางเอกสารประกอบการสมัครสินเชื่อ กลุ่ม Non-Bank ทุกบริษัทกำหนดให้ใช้สำเนาบัตรประชาชน/ทะเบียนบ้านในการสมัคร และส่วนใหญ่ใช้สติปเงินเดือน/หนังสือรับรองเงินเดือน บริษัท กรุงไทยธุรกิจดีเอสซี จำกัด บริษัท ซิงเกอร์ประเทศไทย จำกัด (มหาชน) และบริษัท โตโยต้า ลีสซิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด กำหนดให้ใช้สมุดบัญชีเงินฝากธนาคารในการสมัครสินเชื่อด้วย กรณีรายการเดินบัญชีย้อนหลัง บริษัท พรอมิส (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท เอสจีเอฟ แคปปิตอล จำกัด (มหาชน) กำหนดให้ใช้ 3 เดือนขึ้นไป และ บริษัท กรุงไทยธุรกิจดีเอสซี จำกัด และบริษัท ซิงเกอร์ประเทศไทย จำกัด (มหาชน) กำหนดให้ใช้ 6 เดือนขึ้นไป กรณีที่ใช้รถในการค้าประกัน ทุกบริษัทกำหนดให้ใช้เล่มทะเบียนรถประกอบการสมัครสินเชื่อ

การอบรมการจัดการหนี้สินครัวเรือน

การจัดอบรมเรื่อง “การจัดการหนี้สินครัวเรือน”

โครงการวิจัย

“FinTech กับบทบาทในการจัดการหนี้สินครัวเรือนนอกระบบเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน”

บรรยายโดย อาจารย์พเนิน อินทะระ

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วันที่ 26 กรกฎาคม 2562

1. แนวคิดเบื้องต้นของหนี้สิน และหนี้สินครัวเรือน

- นิยามของหนี้สิน

หนี้สิน คือ ภาระผูกพันที่ผู้กู้หรือลูกหนี้หรือผู้ที่ได้รับเครดิต ต้องชำระทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยคืนให้กับผู้ให้กู้ ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ เช่น เงื่อนไขด้านระยะเวลา เงื่อนไขด้านการชำระคืนเงินต้น และเงื่อนไขด้านการชำระดอกเบี้ย เป็นต้น การก่อหนี้เป็นการนำเงินในอนาคตมาใช้ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถใช้แนวคิดทางบัญชีสำหรับการอธิบายนิยามของหนี้สินได้ว่า การก่อหนี้เป็นการสร้างภาระผูกพันในปัจจุบัน ซึ่งก่อให้เกิดการสูญเสียประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต นั่นคือ การมีภาระต้องชำระเงินและดอกเบี้ยนั่นเอง

- ประเภทของหนี้ : หนี้ดีและหนี้ไม่ดี

การก่อหนี้ ไม่ใช่เรื่องที่แยเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การก่อหนี้ว่า จะนำเงินดังกล่าวไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อะไร ทั้งนี้สามารถแบ่งหนี้ตามวัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ได้ 2 ประเภทคือ หนี้ดี และหนี้ไม่ดี

หนี้ดี เป็นหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต เช่น การกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา เนื่องจากนำไปใช้จ่ายสำหรับการศึกษา โดยคาดหวังให้มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อการมีงานทำที่ดีเพื่อสร้างโอกาสในการสร้างรายได้ที่ดีในอนาคต อีกทั้งหนี้ดี เป็นหนี้เพื่อความมั่นคงในระยะยาว เช่น การกู้ยืมเงินเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เนื่องจากที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ หากบุคคลไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง บุคคลดังกล่าวมีทางเลือกคือ การเช่าเพื่ออยู่อาศัย และการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ซึ่งการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย เป็นการแบ่งเบาภาระการเช่าและเป็นการสร้างสินทรัพย์ขนาดใหญ่โดยหวังที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัยหลัก หรืออาจจะขายต่อ หรือให้เช่าต่อ ซึ่งล้วนแต่เป็นการสร้างความมั่นคงในระยะยาว วัตถุประสงค์สุดท้ายสำหรับการก่อหนี้ดีคือ การก่อหนี้เพื่อการประกอบอาชีพ เช่น การกู้เงินเพื่อซื้อรถ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์การประกอบอาชีพอื่นๆ ทั้งนี้เพราะ

รถ เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ หากนำมาใช้ในการประกอบอาชีพ ก็จะก่อให้เกิดรายได้เพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม

สถานการณ์ปัจจุบัน ธุรกิจส่งสินค้าออนไลน์กำลังได้รับความนิยม ในพื้นที่เขตกรุงเทพฯ รวมทั้งเมืองภูมิภาคหลักๆทั่วประเทศ มีธุรกิจจัดส่งสินค้าออนไลน์มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การส่งสินค้าต่างๆ และการส่งอาหาร ดังนั้น หากบุคคลกู้เงินมาเพื่อการซื้อรถจักรยานยนต์และนำไปใช้ในการประกอบอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมในการจัดส่งสินค้าดังกล่าว การกู้เงินในกรณีดังกล่าว ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ซึ่งจัดเป็นหนี้ที่ดีเช่นกัน

หนี้ไม่ดี หรือหนี้ฟุ้งระว้าง คือหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินเพื่อการบริโภคหรือเพื่อความสบาย โดยขาดความมีเหตุผลในการกู้ยืม ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนรถยนต์บ่อยเกินความจำเป็นโดยอาศัยสินเชื่อรถยนต์ การใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าต่างๆ เกินความจำเป็น เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ รวมทั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ การก่อหนี้ต่างๆ เหล่านี้ ล้วนก่อให้เกิดภาระทางการเงินเกินสมควร และอาจไม่สามารถจัดการควบคุมได้จนส่งผลให้เกิดหนี้สินหมุนเวียนเป็นวงจรซึ่งยากที่จะแก้ไข และอาจจะส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงินระยะยาว (ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2560)

การก่อหนี้ไม่ใช่เรื่องที่ดี หรือเสียหายเสมอไป เพราะขึ้นกับวัตถุประสงค์การก่อหนี้และการเลือกแหล่งของหนี้สินที่เหมาะสม ทั้งนี้หากบุคคลมีหนี้ไม่ดี จะก่อให้เกิดโทษต่างๆ ต่อไปนี้

หนี้ไม่ดีและหนี้เสีย ทำให้บุคคลเสียวินัยทางการเงิน

หากบุคคลมีการพึ่งพาหนี้ไม่ดี และหากมีหนี้เสียเกิดขึ้น แสดงว่าบุคคลดังกล่าวขาดวินัยทางการเงินโดยการเลือกแหล่งของหนี้สินที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งก่อหนี้โดยไม่พิจารณาความสามารถในการชำระซึ่งส่งผลให้เกิดหนี้เสียตามมา และท้ายที่สุดจะส่งผลกระทบต่อเงินออม เงินลงทุน และเงินหมุนเวียนเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

หนี้ไม่ดีและหนี้เสีย ทำให้เสียความน่าเชื่อถือทางการเงินและลดมูลค่าในตัวเอง

หากบุคคลมีการพึ่งพาหนี้ไม่ดี และหากมีหนี้เสียเกิดขึ้น อาจจะนำไปสู่การติดตามทวงหนี้ และมีการยึดทรัพย์สินต่างๆ ทั้งนี้หากบุคคลไม่แก้ไขที่พฤติกรรมส่วนตัว ปัญหาหนี้สินจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือทางการเงินและเป็นการลดมูลค่าตัวเองเช่นกัน

หนี้เสีย ทำให้เสียโอกาสต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิต

การมีภาระหนี้สินที่ไม่เหมาะสมทั้งแหล่งของหนี้สินและจำนวนเงินที่กู้ จะก่อให้เกิดภาระผูกพันที่เกินความจำเป็นและเกินความสามารถในการชำระคืนของบุคคลนั้นๆ ซึ่งภาระผูกพันดังกล่าว

เป็นการปิดโอกาสในการนำเงินไปสร้างโอกาสอื่นๆ ให้ชีวิต เช่น การศึกษา การออม การลงทุน หรือ แม้กระทั่งการท่องเที่ยว

- ประเภทของหนี้ : หนี้ในระบบและนอกระบบ

หนี้ในระบบ หมายถึง การกู้ยืมเงินผ่านทางสถาบันทางการเงิน ทั้งการยื่นกู้ด้วยตัวเอง การใช้บริการจากบัตรเครดิต การขอสินเชื่อบ้าน สินเชื่อรถ เป็นต้น หนี้ประเภทนี้ กฎหมายจะให้การรับรองว่ามีการกู้ยืมสินจริง มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งนี้หากผู้กู้ทำผิดสัญญา ที่ระบุไว้ในการกู้ ย่อมถูกดำเนินคดีแพ่งได้

หนี้นอกระบบ หมายถึง เป็นการกู้เงินที่ไม่ได้รับการรับรองจากกฎหมาย อาจจะมีลักษณะเป็นการยืมเงินปากเปล่าหรือมีการทำสัญญาไว้เป็นหลักฐาน ตัวอย่างหนี้นอกระบบ เช่น เงินด่วน การยืมเงินจากญาติ เพื่อนบ้านหรือคนรู้จัก การเล่นแชร์ เป็นต้น

ประเด็น	หนี้ในระบบ	หนี้นอกระบบ
ประเภทกิจการ	ธนาคาร หรือสถาบันการเงิน ภายใต้การกำกับของ ธปท.	ผู้ประกอบการที่เป็นประชาชนทั่วไป / ธุรกิจผิดกฎหมาย
กฎหมายคุ้มครอง	มีกฎหมายคุ้มครอง	ไม่มีกฎหมายคุ้มครอง
อัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม	ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในการใช้วงเงินชัดเจน	ไม่มีอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่ชัดเจน
ความปลอดภัยของข้อมูลลูกค้า	มีระบบรักษาข้อมูลส่วนตัวลูกค้าอย่างเคร่งครัดตามกฎหมาย	ไม่มีระบบรักษาข้อมูลส่วนตัวลูกค้า
การประนอมหนี้	สามารถประนอมหนี้ได้	ไม่สามารถประนอมหนี้ได้ (หากผิดนัดชำระ อาจอันตรายต่อชีวิตหรือทรัพย์สิน)
เงื่อนไขสัญญา	มีสัญญาที่ชัดเจนและเป็นธรรม	มีเจ้าหนี้เป็นผู้กำหนดเงื่อนไขสัญญา

(ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน), 2562)

2. หนี้ครัวเรือนกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ครัวเรือนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจ ซึ่งครัวเรือนทำหน้าที่เป็นทั้ง “ผู้ออม” และ “ผู้บริโภค” กล่าวคือ ผู้ออมจะส่งผ่านเงินออมไปยังสถาบันการเงิน ซึ่งจะส่งผ่าน

เงินดังกล่าวไปยังภาคธุรกิจสำหรับเป็นเงินทุนในการลงทุนเพื่อผลิตสินค้าและบริการ ขณะเดียวกัน
ครัวเรือนยังทำหน้าที่ในการบริโภคสินค้าและบริการที่ภาคธุรกิจได้ผลิตเช่นกัน

หนี้ครัวเรือน สะท้อนความต้องการในการบริโภคสินค้าและบริการ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลง
ของหนี้ครัวเรือนจะสะท้อนถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน อย่าง
ไรก็ตาม หนี้ครัวเรือนที่จะสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยผ่านการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปใช้อุปโภค
บริโภคหรือประกอบธุรกิจนั้น ต้องเป็นหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ
ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการเงิน หากหนี้ครัวเรือนมีระดับที่สูงเกินจำเป็น ย่อมส่งผลให้
ความสามารถในการชำระหนี้ลดน้อยลง เกิดปัญหาหนี้เสีย ส่งผลต่อสถาบันการเงินซึ่งเป็นแหล่งเงินทุน
และมีส่วนทำให้เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในวงกว้างได้

3. หนี้ครัวเรือนของประเทศไทย

- สถิติหนี้ครัวเรือนของประเทศไทย

ไตรมาสที่ 4/2561 หนี้ครัวเรือนของไทยปรับตัวเพิ่มขึ้น 6% มีมูลค่า 12.8 ล้านล้านบาท คิด
เป็นร้อยละ 78.6% ของ GDP โดยเป็นการปรับเพิ่มขึ้นเป็นไตรมาสที่ 2 ติดต่อกัน และเมื่อเทียบกับ
ต่างประเทศ พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP อยู่ในอันดับที่ 10 จาก 89 ทั่วโลก
และเป็นอันดับที่ 3 จาก 29 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย

สำหรับไตรมาส 1/2562 หนี้สินครัวเรือนของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยพิจารณาจาก
ยอดคงค้างสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลของธนาคารพาณิชย์ขยายตัว 10.1% สูงสุดใน
รอบ 5 ปี สาเหตุหลักมาจากการเร่งตัวก่อนหนี้สินเชื่อที่อยู่อาศัย และความต้องการซื้อรถยนต์เพิ่มขึ้น
ทั้งนี้พบว่าคนไทยมีหนี้เร็วขึ้น มากขึ้น และนานขึ้น ซึ่งหนี้ครัวเรือนของไทยต่อ GDP อยู่ลำดับที่ 2
ของเอเชียรองจากประเทศเกาหลีใต้ โดยคนไทยเป็นหนี้ตั้งแต่อายุน้อย โดยกว่า 50% ของคนไทย
อายุ 30 ปี จะมีหนี้สินติดตัว นอกจากนี้พบว่าคนไทยมีภาระหนี้มากขึ้นโดยจากคนไทย 21 ล้านคน ที่
มีภาระหนี้สิน พบว่ากว่า 3 ล้านคน หรือคิดเป็น 15.9% เป็นหนี้เสีย อีกทั้งยังพบว่าคนไทยเป็นหนี้
นานขึ้น แม้กระทั่งคนวัยเกษียณการทำงาน ก็มีภาระหนี้สินติดตัว โดยคนอายุ 60-69 ปี มีหนี้เฉลี่ย
453,438 บาทต่อราย ส่วนคนอายุ 70-79 ปี มีหนี้เฉลี่ย 287,932 บาทต่อราย (หนังสือพิมพ์ไทย
โพสต์ , 2562)

- สาเหตุและแรงจูงใจในการก่อหนี้

วนิชฐา วนะสุข และคณะ (2557) ได้สรุปสาเหตุและแรงจูงใจในการก่อหนี้ ในงานสัมมนา
วิชาการเศรษฐกิจภาคใต้ปี 2557 ซึ่งจัดโดยธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ ดังนี้

สาเหตุในการก่อหนี้ เช่น การก่อหนี้เพื่อการบริโภคของครัวเรือน การก่อหนี้ตามวัฏจักรเศรษฐกิจ และการเข้าถึงบริการทางการเงินที่สะดวกและง่ายขึ้น

แรงจูงใจในการก่อหนี้ เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่อยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้มีการบริโภคและลงทุนเพิ่มขึ้น มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ทั้งด้านการใช้จ่ายและการเพิ่มรายได้แก่ประชาชน โดยใช้เครื่องมือด้านภาษีและการจัดสรรเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนเร่งใช้จ่ายมากขึ้น รวมทั้งการแข่งขันปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน เพื่อรองรับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ และเป็นการขยายฐานลูกค้าให้มากขึ้น

4. แนวปฏิบัติเบื้องต้นในการก่อหนี้

- ตระหนักถึงความจำเป็นและความเหมาะสม

การก่อหนี้แต่ละครั้งควรพิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสมของการก่อหนี้ อีกทั้งควรตระหนักว่าหนี้คือภาระผูกพันที่สร้างในปัจจุบัน แต่จะมีผลต่อเนื่องในอนาคต ดังนั้นผู้ที่กำลังจะก่อหนี้ ควรพิจารณาความสามารถในการชำระคืนหนี้ประกอบด้วย

- พฤติกรรมและแนวทางการดำเนินชีวิตสำคัญมาก

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการบริโภคและการดำเนินชีวิต เนื่องจากเหตุผลสำคัญที่ทำให้บุคคลมีหนี้สินเกินตัว หรือเกินระดับที่เหมาะสมคือ การไม่รู้ว่าเงินที่มีอยู่หายไป ซึ่งคำถามดังกล่าวสามารถตอบได้โดยการบันทึกรายรับ รายจ่าย เพื่อนำไปสู่การลดรายจ่ายบางอย่างที่ไม่เหมาะสม

- เน้นการรักษาเครดิตส่วนตัว

ควรสร้างเครดิตส่วนตัวให้เป็นที่เชื่อถือยอมรับจากเจ้าหนี้หรือสถาบันการเงิน เพราะในอนาคตหากจำเป็นต้องก่อหนี้ สามารถก่อหนี้ได้ในแหล่งกู้และเงื่อนไขการกู้ที่เหมาะสม

- ควรก่อหนี้ดี หลีกเลี่ยงหนี้ไม่ดี หรือหนี้ฟุ้งระว้าง

ควรก่อหนี้ที่ดี โดยเป็นหนี้ที่ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย หรือเป็นหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น การก่อหนี้เพื่อซื้อยานพาหนะสำหรับการประกอบอาชีพ หรือการก่อหนี้เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย ทำให้สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายค่าเช่าที่อยู่อาศัยได้

- ผู้ก่อหนี้ควรมีรายได้มั่นคงและสม่ำเสมอ

ผู้ก่อหนี้ควรมีรายได้มั่นคงและสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะการก่อหนี้ ก่อให้เกิดภาระผูกพัน การก่อหนี้โดยที่ผู้ก่อหนี้ไม่มีรายได้ที่มั่นคงและสม่ำเสมอ อาจจะทำให้ผู้ก่อหนี้ประสบปัญหาไม่สามารถชำระหนี้ได้ที่ได้กำหนดไว้ได้

- ควรมีเงินสำรองไว้ เพื่อกรณีฉุกเฉิน

ควรมีเงินสำรองไว้ เพื่อกรณีฉุกเฉิน เช่น หากในอนาคตรายได้ที่เกิดขึ้นจริงไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งหากมีการก่อหนี้ไว้ก่อนหน้านั้นแล้วย่อมมีการระดมทุนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น หากบุคคลมีเงินสำรองไว้ สามารถนำเงินสำรองดังกล่าวมาชำระเงินต้นและดอกเบี้ยได้ตามกำหนด ซึ่งเป็นการรักษาความน่าเชื่อถือทางการเงิน และไม่ก่อให้เกิดดอกเบี้ยสะสมจนเกินความจำเป็น

5. ข้อคิดเตือนสติในการก่อหนี้

- ถ้าไม่จำเป็น ต้องไม่เป็นหนี้ บุคคลควรเป็นหนี้เพียงเพื่อการลงทุนที่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต ต้องหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น โดยเฉพาะหนี้ที่ก่อมาเพื่อการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย หรือเพื่อเสริมสร้างฐานะทางสังคม
- ถ้าเป็นหนี้ ต้องเป็นจำนวนน้อย บุคคลต้องไม่เป็นหนี้จนเกินความสามารถในการชำระคืน
- ถ้าเป็นหนี้ อย่าเป็นหลายทาง ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นหนี้หลายทาง หรือมีเจ้าหนี้หลายรายมีโอกาสนี้ผู้ที่จะบริหารเงินผิดพลาด และอาจจะส่งต่อความสามารถในการชำระหนี้
- ถ้าเป็นหนี้ ต้องใช้คืนให้เร็วที่สุด ให้ตระหนักอยู่เสมอว่า “หนี้คือภาระ” หากมีความสามารถในการชำระหนี้ หรือมีโอกาสในการปิดยอดหนี้ก่อนกำหนด ควรจะรีบชำระคืนหนี้สินให้เร็วที่สุด ทั้งนี้เพื่อประหยัดดอกเบี้ยจากการกู้ยืม รวมทั้งเป็นการรักษาฐานะทางการเงินของตัวเองเช่นกัน

6. การก่อหนี้ กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ชี้แนะแนวการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และระดับรัฐ ทั้งนี้ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการรองรับผลกระทบใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรมประกอบ การตัดสินใจ

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคุณสมบัติ 3 ประการ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความเหมาะสม ความพอดีที่ไม่น้อยหรือมากเกินไป
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจต่างๆ โดยพิจารณาเหตุปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

รวมทั้งคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจต่างๆ

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรองรับผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 2 เงื่อนไข

1. ความรู้ คือ ความรอบรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ

2. เงื่อนไขคุณธรรม คือ การตัดสินใจโดยอาศัยคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

บุคคลสามารถนำแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการก่อกำหนด โดยอาศัยการก่อกำหนดโดยยึดความพอดี ความเหมาะสมในการก่อกำหนด และมีการเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรองรับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น รวมทั้งอาศัยความรู้ต่างๆที่เกี่ยวกับนี้ และอาศัยคุณธรรมในการก่อกำหนดนี้ทั้งนี้สามารถเปรียบเทียบหนี้ดี และหนี้ไม่ดี โดยประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังนี้

(MoneyGuru, 2560)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	หนี้ดี	หนี้ไม่ดี
ความพอเพียง : ความจำเป็นและพอดีในการดำรงชีวิต	ความจำเป็นและพอดีในการดำรงชีวิต เช่น การมีบ้านขนาดพอดี ไม่ใหญ่เกินไปและมีราคาที่เหมาะสม ไม่เกินตัว	การไม่มีความจำเป็น เช่น การมีบ้านขนาดใหญ่เกินตัว หรือเกินความสามารถทางการเงิน หรือการมีรถยนต์ที่ราคาแพงเกินจำเป็น
ความมีเหตุผล : ดอกเบี้ยของหนี้สินเปรียบเทียบกับผลตอบแทนจากการลงทุน	ต่ำกว่าผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุน	สูงกว่าผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุน
การมีภูมิคุ้มกัน : ภาระในการชำระค่างวดเปรียบเทียบกับรายได้หลังจากหักเงินออมและค่าใช้จ่าย	ไม่สูงเกินไป โดยเทียบกับรายได้หลังจากเงินออมและค่าใช้จ่าย	ไม่สูงเกินไป โดยเทียบกับรายได้หลังจากเงินออมและค่าใช้จ่าย

7. เทคนิคในการจัดการกับหนี้

การแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น ผู้กู้ ผู้ให้กู้ทั้งในระบบและนอกระบบ หน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วิธีการจัดการกับหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ ไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว นอกจากต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกฝ่ายแล้ว ยังต้องอาศัยวิธีการต่างๆประกอบกัน ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

- เจริญจากกับเจ้าหนี้

เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับหนี้สิน เช่นไม่สามารถผ่อนชำระหนี้ได้ตามที่กำหนดไว้ ผู้กู้ควรปรึกษาเจ้าหนี้ ไม่ควรหนีหนี้ เจ้าหนี้อาจได้เงินคืน หากผู้กู้ไปขอคำปรึกษากับเจ้าหนี้ อาจจะได้ทางออกร่วมกัน

- มีวินัยในการใช้จ่ายและการหารายได้

ลูกหนี้ต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เงิน มุ่งลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น สมาชิกในครอบครัวต้องให้ความร่วมมือกันจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ รายจ่ายอันจะนำไปสู่การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ให้ยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในการบริโภค ทั้งนี้หากพบว่ารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย อาจจะต้องเร่งหารายได้เสริม อีกทั้งลูกหนี้ต้องพยายามใช้ชีวิตอยู่ในมาตรฐานต่ำกว่าตอนที่ไม่มีภาระหนี้

- มีวินัยในการก่อหนี้ ไม่ก่อหนี้เพิ่ม

ลูกหนี้ต้องตระหนักเสมอว่า การเป็นหนี้คือการมีภาระผูกพันทางการเงิน ดังนั้นต้องก่อหนี้เมื่อจำเป็นเท่านั้น ต้องไม่ก่อหนี้เพื่อตอบสนองความต้องการเพียงเพื่อการบริโภคที่ไม่จำเป็น อีกทั้งหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ นอกกระบบแม้ว่าหนี้ในระบบอาจจะมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและใช้เวลาในการอนุมัติสินเชื่อที่ช้ากว่า แต่อัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมรวมทั้งเงื่อนไขอื่น ๆ มีความเป็นธรรมมากกว่าสินเชื่อระบบ

- มีวินัยในการปลดหนี้

หากมีการเจรจากับเจ้าหนี้ และได้ทางออกได้แล้ว เช่น การขยายเวลาการผ่อนชำระหรือการลดจำนวนเงินที่ต้องชำระต่องวด เป็นต้น ลูกหนี้จำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขใหม่ที่ได้ตกลงกัน ต้องมีความตั้งใจและมีวินัยในการปลดหนี้อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้หากได้เงินก่อนมา ต้องรีบนำไปปลดหนี้ทันที

8. ประเด็นสำคัญอื่นๆ

- หนี้บ้านและหนี้รถ

หนี้บ้านหรือสินเชื่อที่อยู่อาศัย จะใช้การคำนวณโดยวิธีลดต้นลดดอก (Amortization หรือ Declining Balance Method) โดยดอกเบี้ยถูกคำนวณจากยอดเงินต้นคงเหลือ หรือยอดหนี้ที่ยังค้างชำระในแต่ละช่วงเวลาตามอัตราดอกเบี้ยที่กำหนด

หนี้รถยนต์ จะใช้วิธีการคำนวณเหมือนกับการซื้อสินค้าเงินผ่อนโดยทั่วไป คือ วิธีการคิดดอกเบี้ยแบบคงที่ (Flat Payment หรือ Add-on Method) ซึ่งเป็นวิธีการคิดดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้จะคำนวณดอกเบี้ยบนฐานของเงินต้นงวด ณ วันเริ่มทำสัญญาเงินกู้ แล้วนำดอกเบี้ยไปรวมกับเงินต้นและนำยอดรวมดอกเบี้ยกับเงินต้นไปเฉลี่ยเป็นยอดผ่อนชำระในแต่ละงวด

จากลักษณะการคำนวณดอกเบี้ยของที่อยู่อาศัยและสินเชื่อรถยนต์ข้างต้น จะเห็นว่าตามวิธีการคิดดอกเบี้ยแบบคงที่ แม้ว่าผู้กู้จะเร่งปิดยอดคงค้าง แต่ยอดดอกเบี้ยจ่ายที่ผู้ให้กู้ได้คำนวณไว้ล่วงหน้า ไม่ลดลงแต่อย่างใด ดังนั้นหากผู้กู้ได้กู้เงินเพื่อซื้อยานพาหนะ และมีการคิดดอกเบี้ยแบบคงที่ จึงไม่ควรเร่งชำระยอดคงค้าง ในขณะที่การคิดดอกเบี้ยแบบลดต้นลดดอกซึ่งโดยปกติการกู้เพื่อซื้อที่อยู่อาศัยจะใช้วิธีการคิดดอกเบี้ยตามวิธีนี้ หากผู้กู้มีเงินเพียงพอที่จะปิดยอดคงค้างได้ ก็ควรจะเร่งปิดยอด เนื่องจากการเร่งปิดยอดคงค้าง จะส่งผลให้ยอดดอกเบี้ยจ่ายที่ผู้กู้ต้องจ่ายในงวดต่อไปลดลง

- เล่นแชร์ คือการก่อหนี้ใช่หรือไม่ ดอกแชร์แพงไหม

การเล่นแชร์ เปรียบเสมือนการกู้ยืมเงินจากสมาชิกในวงแชร์โดยไม่มีหลักประกัน เป็นการทำสัญญาที่ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน อาจจะทำเป็นหนังสือหรือตกลงกันด้วยวาจาก็ได้ ดังนั้นการเล่นแชร์เป็นการก่อหนี้ประเภทหนึ่ง และถือเป็นหนี้ในระบบ

สมาชิกที่ได้รับเงินกองกลางไปในแต่ละรอบคือสมาชิกที่เสนออัตราดอกเบี้ยที่สูงที่สุด และสมาชิกที่ได้รับเงินกองกลางไปแล้ว มีภาระผูกพันที่ต้องชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ทั้งนี้ในการเล่นแชร์แต่ละวงโดยส่วนใหญ่ เงินต้นจะถูกกำหนดที่รายละ 500 หรือ 1,000 บาท และมีสมาชิกรวมประมาณ 40-70 คน กำหนดเดือนละ 2 ครั้ง ทำให้แชร์แต่ละวง มีมูลค่าเงินต้นรวมประมาณ 40,000 ถึง 70,000 บาท และใช้ระยะเวลาประมาณ 20 เดือน ถึง 35 เดือนจึงจะหมดวงแชร์ดังกล่าว ดังนั้นหากสมาชิกรายใดต้องการมูลค่าเงินต้นหรือเงินกองกลางไปในแต่ละรอบ ก็ต้องเสนอดอกเบี้ยที่สูง และหากคำนวณเป็นอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงต่อรอบระยะเวลาแล้ว จะพบกว่าอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงค่อนข้างสูง ดังนั้นแหล่งเงินทุนจากการเล่นแชร์ ไม่ใช่แหล่งเงินทุนที่ดีที่สุด และไม่ใช่แหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ สมาชิกในการเล่นแชร์แต่ละวงควรตระหนักว่าการเล่นแชร์คือการกู้ยืมเงินมาใช้และมีภาระผูกพันต้องชำระคืนในอนาคต ควรพิจารณาว่าการเล่นแชร์คือทางเลือกในการลงทุนทางหนึ่ง แต่ทั้งนี้หากสมาชิกมีความจำเป็นที่ใช้เงินจากการเล่นแชร์ การเสนอดอกเบี้ยแชร์แต่ละครั้งควรคำนึงถึงความจำเป็นและคำนึงถึงความสามารถในการชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยในอนาคต

- เป็นสมาชิกสหกรณ์หรือกองทุนหมู่บ้าน ไม่รู้ ไม่ได้หมายความว่าเสียสิทธิ์

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีหนี้ในระบบในประเด็นมูลเหตุหรือแรงจูงใจในการก่อหนี้ และพฤติกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้ ทำให้ค้นพบข้อมูลที่สำคัญบางประการที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้ คือ หากบุคคลเป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกองทุนหมู่บ้านแล้ว ควรจะใช้สิทธิ์การกู้ยืมที่เมื่อได้รับสิทธิ์ กล่าวคือ การไม่กู้คือการเสียสิทธิ์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ใดๆ ต้องพิจารณาความจำเป็นในการกู้เป็นหลัก สิทธิในการกู้ยืมที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์หรือกองทุนหมู่บ้าน ถือเป็นแหล่งเงินทุนที่ต้องใช้ในยามจำเป็นเท่านั้น

สรุป

ปัญหาหนี้สินครัวเรือน เป็นปัญหาที่สำคัญมากขึ้น หนี้ครัวเรือนของประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การมีหนี้สินครัวเรือนในระดับที่เหมาะสมจะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยภาพรวมได้ แต่หากมีหนี้สินครัวเรือนสูงเกินไป นอกจากจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ก่อหนี้แล้ว อาจส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงิน และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมได้

หนี้ครัวเรือนเกิดจากสาเหตุและแรงจูงใจที่หลากหลาย เช่น พฤติกรรมของผู้กู้เงิน รวมทั้งนโยบายต่างๆ ของแหล่งเงินกู้และสถาบันการเงินต่างๆ

การแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ สถาบันการเงิน รวมทั้งตัวผู้กู้เงิน นอกจากนี้แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลายประกอบกัน เช่น การ

ส่งเสริมความรู้ทางการเงิน การควบคุมนโยบายต่าง ๆ ของสถาบันการเงิน เช่น สินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามสาเหตุสำคัญของการก่อหนี้และการมีปัญหากการชำระหนี้ ล้วนเกิดจากการมีรายรับและรายจ่ายที่ไม่เพียงพอ ดังนั้น หากครัวเรือนไม่มีวินัยทางการเงิน อีกทั้งไม่ตระหนักถึงปัญหาของหนี้ครัวเรือน และไม่ปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายให้เหมาะสม การแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนก็จะขาดประสิทธิผลและไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

ผลการประเมินความพึงพอใจของการจัดอบรม

ตารางที่ 11 สรุปความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมการจัดการหนี้สินครัวเรือน

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับคะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านวิทยากร		
1. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน	4.87	มากที่สุด
2. การยกตัวอย่างเพื่อเชื่อมโยงกับเนื้อหา	4.59	มากที่สุด
3. ความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.56	มากที่สุด
4. ความชัดเจนในการตอบข้อซักถามของวิทยากร	4.61	มากที่สุด
ด้านสถานที่ ระยะเวลา อาหาร		
1. สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม	4.79	มากที่สุด
2. ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์	4.69	มากที่สุด
3. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.58	มากที่สุด
4. อาหาร เครื่องดื่ม มีความเหมาะสม	4.51	มากที่สุด
ด้านความรู้ความเข้าใจ		
1. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ ก่อน การอบรม	3.66	มาก
2. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลัง การอบรม	4.69	มากที่สุด
ด้านการนำความรู้ไปใช้		
1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้จริง	4.56	มากที่สุด
2. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	4.62	มากที่สุด
3. คาดว่าสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดได้	4.41	มาก

จากตารางสรุปความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมการจัดการหนี้สินครัวเรือนข้างต้น ด้านวิทยากร ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ ความชัดเจนในการตอบข้อซักถาม การยกตัวอย่างเพื่อเชื่อมโยงกับเนื้อหา และความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 4.61 4.59 และ 4.56 ตามลำดับ ด้านสถานที่ ระยะเวลา อาหาร ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องสถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์

ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม และอาหาร เครื่องดื่ม มีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 4.69 4.58 และ 4.51 ตามลำดับ ด้านความรู้ความเข้าใจ ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการหนี้สินครัวเรือนก่อนและหลังการอบรม ในระดับมากและมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 และ 4.69 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้มากขึ้นหลังการอบรม ด้านการนำความรู้ไปใช้ ผู้เข้าร่วมอบรมมีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้จริง ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และ 4.56 คาดว่าสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดได้ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41

ข้อเสนอแนะ

จากการจัดอบรมการจัดการหนี้สินครัวเรือน ผู้เข้าร่วมอบรม มีความเข้าใจและความรอบคอบมากขึ้น ในการวางแผนการเงินและการตัดสินใจก่อนนี้ เนื่องจากได้รับความรู้ความเข้าใจด้านหนี้สินครัวเรือนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เห็นถึงปัญหาใกล้ตัวที่ไม่เคยได้สังเกตมาก่อน ด้วยการบรรยายที่เข้าใจง่ายและมีข้อคิดดีๆ มากมาย ทำให้ความเครียดลดลง มีกำลังใจในการแก้ไขปัญหาหนี้สินในปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วมอบรมเสนอหัวข้อที่สนใจให้มีการจัดอบรมครั้งต่อไป เรื่องการวางแผนการออมเงิน แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินจากผู้มีประสบการณ์ตรงในสาขาอาชีพอื่น ๆ รวมถึงการจัดการแหล่งเงินทุนและการฝึกอาชีพแก่ผู้มีหนี้

แนวทางการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

จากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในปี 2562 พบว่า การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการ coaching เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ วิธีการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการจะแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหนึ่งชุมชนหรือหนึ่งกลุ่มของผู้มีหนี้ โดย

ขั้นตอนที่ 1 มีการคัดเลือกผู้นำชุมชนเพื่อเป็น Trainer หรือ Coach ให้กับชุมชน และมีการจัดอบรมให้กลุ่มผู้นำชุมชนเข้าใจถึงวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้

ขั้นตอนที่ 2 มีการจัดอบรมการจัดการรายรับรายจ่ายให้กับกลุ่มผู้มีหนี้ และให้ผู้มีหนี้จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อให้คณะผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการมีหนี้ได้

ขั้นตอนที่ 3 มีการจัดอบรมเพื่อติดตามผลครั้งที่ 1 โดยจะต้องมีการสัมภาษณ์ผู้มีหนี้รายครอบครัว ในการวิเคราะห์สาเหตุหนี้และแนะนำแนวทางการแก้ปัญหา และให้ผู้มีหนี้นำไปปฏิบัติใช้ พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 4 การจัดอบรมเพื่อติดตามผลครั้งที่ 2 โดยตรวจสอบบัญชีรายรับรายจ่ายและดูผลของการชำระหนี้ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามแผนที่ได้แนะนำในการติดตามผลครั้งที่ 1 หรือไม่

ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาในการจัดทำขั้นตอนที่ 2 ถึง 4 ผู้นำชุมชนมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้มีหนี้ และศึกษาวิธีการวิเคราะห์และแนะนำการแก้ปัญหาของคณะผู้วิจัย จะเห็นได้ว่าการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยวิธีดังกล่าว จะเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชน และสร้างผู้นำที่จะให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาหนี้สินระยะยาวตลอดจนสร้างคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชนได้ในที่สุด

บทที่ 5

อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

มูลเหตุความต้องการเงินกู้ของครัวเรือนในจังหวัดสงขลา

ผลสรุปจากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสอบถาม โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล 16 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสทิงพระ อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอระโนด อำเภอกระแสดินธุ์ อำเภอรัตนภูมิ อำเภอสะเดา อำเภอหาดใหญ่ อำเภอนาหม่อม อำเภอกวนเนียง อำเภอบางกล่ำ อำเภอสิงหนคร และอำเภอคลองหอยโข่ง พบว่า อำเภอที่มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินในระบบมากที่สุดคืออำเภอสะเดา รองลงมาคืออำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ ตามลำดับ ขณะที่อำเภอเมืองสงขลาเป็นอำเภอที่มีค่าเฉลี่ยภาระหนี้สินนอกระบบมากที่สุด จึงทำให้คณะผู้วิจัยเลือกเขตอำเภอเมืองสงขลาเป็นกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะมีการอภิปรายในหัวข้อถัดไป

การอภิปรายผล

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีหนี้ครัวเรือนนอกระบบ เขตอำเภอเมืองสงขลา พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีการกู้ยืมเงินทั้งจากแหล่งเงินกู้ในระบบและนอกระบบ โดยแหล่งเงินกู้ยืมในระบบ เช่น การกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) กรณีของแหล่งเงินกู้นอกระบบ เช่น การกู้ยืมจากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน

มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้ยืมเงินในระบบจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) คือ ธนาคารฯ สนับสนุนเงินทุนที่สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ ซึ่งทำให้กลุ่มเป้าหมายที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายและมีโอกาสได้รับการอนุมัติสินเชื่อสูง ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของชนิษฐา วนะสุขและคณะ ที่ได้กล่าวว่าแรงจูงใจประการหนึ่งของการก่อหนี้คือมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ทั้งด้านการใช้จ่ายและการเพิ่มรายได้แก่ประชาชนผ่านเครื่องมือต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ นอกจากนี้ การที่ธนาคารฯ มีโครงการพักหนี้ให้กับเกษตรกรโดยการพักชำระการจ่ายเงินต้น ชำระเพียงดอกเบี้ยเท่านั้น ยังเป็นมูลเหตุสำคัญในการตัดสินใจกู้เงิน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของชนิษฐา วนะสุขและคณะ ว่าการที่สถาบันการเงินใช้กลยุทธ์ทางตลาดเชิงรุกอย่างต่อเนื่องและหลายรูปแบบ รวมทั้งการผ่อนคลายเงื่อนไขการกู้ยืมและการชำระคืนหนี้สิน มีส่วนทำให้ผู้กู้ตัดสินใจกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า โครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจถือเป็นการแก้ปัญหาหนี้สินในระยะสั้น และไม่ครอบคลุมแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินทั้งหมด เนื่องจากการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนนั้นควรพิจารณาหลายมิติประกอบกัน เช่น การให้ความรู้ด้านการจัดการการเงินส่วนบุคคล การเพิ่มรายได้ การลดค่าใช้จ่าย การเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสร้างวินัยทางการเงิน

มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้ยืมเงินนอกระบบ เช่น การมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับรายจ่าย หรือเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น การเจ็บป่วย หรือ ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับการศึกษาของบุตร จึงจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมจากญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน เนื่องจากมีความยืดหยุ่นในการชำระคืนและส่วนใหญ่ไม่ต้องชำระดอกเบี้ย ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษา สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล (2557) ที่กล่าวถึงเจ้าหนึ่นนอกระบบประเภทหนึ่งคือ เจ้าหนึ่นที่อยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์ของลูกหนึ่น เช่น ญาติ หรือเพื่อนบ้าน ซึ่งมักจะเป็นการกู้เงินที่ไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน อาจกำหนดดอกเบี้ยที่ต่ำ หรือไม่คิดดอกเบี้ย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ นภา ศรีนวลและคณะ (2555) ที่ได้ศึกษามูลเหตุการเป็นหนึ่นนอกระบบของเกษตรกรอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม โดยพบว่ามูลเหตุที่อยู่ในระดับสำคัญมากของการเป็นหนึ่นนอกระบบคือ การมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น และมีรายได้ไม่เพียงพออันเนื่องมาจากการมีรายได้จากแหล่งเดียว การขาดแหล่งเงินทุน และการมีรายได้อันต่ำอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของพลิชฐ์ โชติวัฒนกุล (2557) ซึ่งได้ระบุว่าสาเหตุประการหนึ่งของการเป็นหนึ่นคือ การเผชิญกับเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น การตกงาน น้ำท่วม ป่วย ซึ่งผู้กู้ไม่มีเงินออมเพียงพอสำหรับการรองรับกับเหตุการณ์ดังกล่าว ทั้งนี้คณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่ แม้ว่าการกู้ยืมจากญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านเป็นแหล่งเงินกู้ที่สะดวกและเข้าถึงได้รวดเร็ว ประกอบกับเป็นสินเชื่อที่มีดอกเบี้ยต่ำหรืออาจจะไม่มีดอกเบี้ยในบางกรณี แต่การกู้ยืมเงินจากแหล่งใดใดก็ตาม ผู้กู้ควรคำนึงถึงความจำเป็นในการกู้ยืมเป็นสำคัญ

สำหรับการกู้ยืมจากกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเป้าหมายสามารถสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มดังกล่าวได้ และเมื่อเป็นสมาชิกครบตามเวลาที่กำหนด จะได้รับสิทธิในการกู้ยืมเงิน ซึ่งในบางแห่งอาจใช้โฉนดที่ดินในการค้ำประกัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสามารถในการชำระคืน การที่กลุ่มเป้าหมายบางส่วนซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ตัดสินใจกู้เงินทันทีเมื่อเป็นสมาชิกครบกำหนดและได้รับสิทธิการกู้ คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่ เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องอันจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง กล่าวคือ การได้รับสิทธิในการกู้เงินเมื่อเป็นสมาชิกสหกรณ์หรือกลุ่มต่าง ๆ ครบตามระยะเวลาที่กำหนดนั้น เป็นเพียงสวัสดิการที่กลุ่มนั้น ๆ มอบให้กับสมาชิก สมาชิกควรตระหนักว่การกู้เงินคือการสร้างภาระผูกพันที่ต้องชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ซึ่งถือเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นให้กับตนเองและครอบครัว ดังนั้นการตัดสินใจกู้เงินจากแหล่งเงินทุนใด ๆ ควรคำนึงถึงความจำเป็นในการกู้ หากไม่มีความจำเป็น ก็ไม่สมควรกู้เงินอย่างเด็ดขาด

กลุ่มเป้าหมายมีแรงจูงใจในการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากหวังว่หากมีการชำระหนึ่นเพิ่มเติมครบตามกำหนดแล้ว การกู้ยืมรอบต่อไปจะสามารถได้รับวงเงินกู้ที่เพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ มีกลุ่มเป้าหมายบางส่วนเห็นว่การกู้ยืมในระบบเป็นเรื่องซับซ้อนและเข้าถึงได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรางค์รัตน์ จำเนียรพล (2557) ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญของการเกิดหนึ่นนอกระบบคือ ระบบการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน มักจะพิจารณาหลักประกันในการกู้ยืมเพื่อประกอบการอนุมัติสินเชื่อ ทำให้ประชาชนที่ขาดหลัก

หลักประกันไม่สามารถกู้ยืมได้ ประกอบกับการกำหนดคุณสมบัติต่าง ๆ ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เช่น ประวัติการชำระหนี้ เอกสารสำคัญต่าง ๆ และมีกระบวนการวิเคราะห์สินเชื่อที่ซับซ้อน และใช้เวลานาน ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ และตัดสินใจกู้เงินจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ คณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าปัจจุบันนี้การขอสินเชื่อส่วนบุคคลจากสถาบันการเงินในระบบมีกระบวนการวิเคราะห์สินเชื่อที่สมเหตุสมผล ไม่ซับซ้อน ยุ่งยากและใช้ระยะเวลาเหมือนในอดีต อีกทั้งปัจจุบันนี้สถาบันการเงินในระบบแต่ละแห่ง มีการเสนอผลิตภัณฑ์สินเชื่อส่วนบุคคลที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่เจาะจงและหลากหลายมากขึ้น ดังนั้นสาเหตุที่ผู้ขอสินเชื่อปฏิเสธการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนในระบบ และตัดสินใจกู้เงินนอกระบบ อาจจะเป็นเพราะทัศนคติที่มีต่อกระบวนการขอสินเชื่อในระบบว่ายังคงมีความยุ่งยาก ซับซ้อน ใช้เวลานาน ประกอบกับผู้ขอสินเชื่อขาดการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินเชื่อส่วนบุคคลในปัจจุบัน

นอกจากนี้ มีข้อค้นพบเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายซึ่งคณะผู้วิจัยคิดเห็นว่าอาจจะนำไปสู่พฤติกรรมการก่อหนี้ที่ไม่เหมาะสมได้ ไม่ว่าจะเป็นข้อค้นพบด้านทัศนคติ เช่น การเป็นหนี้เป็นการกระตุ้นตนเองให้หารายได้ ข้อค้นพบด้านความรู้ความเข้าใจ เช่น ขาดความรู้ด้านการคำนวณดอกเบี้ยเบื้องต้น ความไม่เข้าใจในเงื่อนไขการชำระคืนหนี้สิน และข้อค้นพบด้านจรรยาบรรณ เช่น ความไม่พยายามในการชำระคืนหนี้สินของลูกหนี้บางราย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของสุรางค์รัตน์ จำเริญพล (2557) ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุของการก่อหนี้นอกระบบ คือ ปัจจัยระดับปัจเจกบุคคล เช่น ลักษณะนิสัยส่วนตัวของลูกหนี้ การขาดวินัยทางการเงิน การไม่มีการวางแผนทางการเงิน การขาดความรู้เกี่ยวกับการเงื่อนไขการชำระคืนหนี้สินและการคำนวณดอกเบี้ยเบื้องต้น การไม่ทราบและขาดความตระหนักถึงผลเสียและผลกระทบและความรุนแรงจากการเป็นหนี้นอกระบบ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับแก้ปัญหานี้สินนอกระบบ มีความแตกต่างจากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เนื่องจากหนี้สินครัวเรือนมีความเชื่อมโยงกับรายได้ รายจ่ายและพฤติกรรมทางการเงินส่วนบุคคล ซึ่งล้วนเป็นข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งข้อมูลบางอย่างเป็นความลับ ซึ่งผู้เข้าอบรมอาจไม่สามารถเปิดเผยได้แก่บุคคลกลุ่มใหญ่ได้ ดังนั้น เพื่อให้การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหานี้สินนอกระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดอบรม ผู้จัดอบรมควรจำกัดจำนวนผู้เข้าอบรม และคัดเลือกผู้เข้าอบรมที่มีปัญหานี้สินนอกระบบที่ใกล้เคียงกัน

2. สถาบันการเงิน หน่วยงานราชการ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำคู่มือการจัดการอบรมเรื่อง “การจัดการหนี้สินครัวเรือน” ไปเป็นเอกสารประกอบการจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้และปรับพฤติกรรมทางการเงินสำหรับผู้ที่มีปัญหานี้สินนอกระบบได้

เอกสารอ้างอิงของโครงการวิจัย

- กฤตกร จินดาววัฒน์. (2559). ปัญหาหนี้ในระบบและแนวทางการแก้ไขโดยภาครัฐ. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักวิชาการ. Retrieved from <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2559/hi2559-076.pdf>
- กิตติ อ่อนท้วม. (2541). เงินเดือนทหารกับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก.
- ขนิษฐา วณะสุข และคณะ. (2557). หนี้ครัวเรือนกับเศรษฐกิจภาคใต้. สัมมนาวิชาการเศรษฐกิจภาคใต้ปี 2557. ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- คณะนิติศาสตร์ร่วมกับคณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบัญชี และหนังสือพิมพ์คมชัดลึก คอลัมน์เปิดของ. (2557, กรกฎาคม 26). โครงการบรรณาธิการ เรื่อง “มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน”. Retrieved from <http://kbu.ac.th/home/upload/userfiles/files/loan.pdf>
- คณิจ แก่นจัน. (2548). สภาพหนี้ในระบบของประชาชนในกิ่งอำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี. ชลบุรี: วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จริยา ภัทรธีรานนท์. (2546). ปัญหาหนี้เสียของสถาบันการเงินในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ. ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป.
- ชวนันท์ ชื่นสุข. (2560). แนวการแก้ไขปัญหาหนี้สินส่วนบุคคลแบบครบวงจร. กรุงเทพมหานคร: สายกำกับสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ชุดาณัฏฐ์ ทองนิล . (2557). ศึกษาภาวะหนี้สินของนายทหารชั้นประทวน สังกัด กรมราชองครักษ์ . กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- เชิดศักดิ์ แสงข้าวโชติ. (2545). การพัฒนาการครองชีพของข้าราชการกองทัพบก. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยกองทัพบก.
- ทีมกลยุทธ์ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557). การบริหารจัดการเงิน : การออม. Retrieved พฤศจิกายน 5, 2559, from ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย: <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/save/Pages/save.aspx>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2556). รื้อรอบเรื่องการเงิน คิด...ก่อนเป็นหนี้. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

- ธิดา ว่องจันดี. (2550). การวิเคราะห์ภาวะหนี้สินของข้าราชการตำรวจกรณีศึกษาข้าราชการตำรวจในสังกัดส่วนกลาง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นณริฎ พิศลยบุตร, พนธกร วรภมร, สรัลขนา อิติสวรร์ค, พรปวีณ์ สิริพงษ์กุล . (2561). สิ้นเชื่อมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร : ปัญหาภัยคุกคามนี้ . กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ .
- นภา ศรีนวล, สุนันท์ สีสังข์, พรชุลี นิลวิเศษ . (2555). มูลเหตุการเป็นหนี้ในระบบของเกษตรกรอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม . การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2 . นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2558). การจัดการหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร.
- นุกูล ตรีเจริญ. (2547). ภาวะหนี้สินของทหารชั้นประทวนสังกัดกองบัญชาการกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน. มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พวงทอง ไกรพิบูลย์. (2560, มิถุนายน 22). คุณภาพชีวิต (Quality of Life). Retrieved from ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน: <https://nokimd.wordpress.com/2017/06/22/ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน/>
- พลิชฐ์ โชติวัฒนะกุล. (2557). หนี้สินครัวเรือน. การประชุมเชิงปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2557-2564 สู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- พลิชฐ์ โชติวัฒนะกุล. (2557). หนี้สินครัวเรือน. การประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัวพ.ศ. 2557 – 2564 สู่ การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ภัทรกร เท่งเจียว. (2548). การบริหารจัดการติดตามการทางหนี้ในระบบ : กรณีศึกษาผู้ให้กู้ยืมเงินนอกระบบเขตดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร . ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เยาวพา คำฟู. (2555). ภาวะหนี้สินของข้าราชการ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี. คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัชณี แสนฤทธิ. (2538). ปัญหาหนี้สินของข้าราชการและลูกจ้างของหน่วยทหารในกองทัพบกที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการทัพบก.
- รัชณีกร วงศ์จันทร์. (2553). การวางแผนการเงินส่วนบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ราชบัณฑิตยสภา . (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสภา . กรุงเทพมหานคร.

- วนิดา โชคปลอด. (2554). การเป็นหนี้ในระบบของพนักงานงาน : กรณีศึกษา นิคมอุตสาหกรรม
เครือสหพัฒน์ศรีราชา จังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วาสนา สิ้นเปียง. (2550). พฤติกรรมการเลือกใช้จ่ายเงินกู้ในระบบของผู้กู้ในอำเภอสันป่าตอง จังหวัด
เชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. (2557). ระบบหนี้ที่เป็นธรรม: ข้อเสนอแนะบางประการต่อการ
แก้ปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย.
- สมฤกษ์ ตัณฑเสลา. (2545). การวิเคราะห์รายได้-รายจ่าย กับ ความพึงพอใจในการทำงาน ของ
นายทหารชั้นประทวนสังกัดกองทัพอากาศที่ 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรม
หาบัณฑิต (การทหาร), , โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, ส่วน
บัณฑิตศึกษา.
- สรสา ชื่นโชคสันต์, สุพริศร์ สุวรรณิก และธนัชพร สุขสุเมฆ. (2562, มีนาคม 1). หนี้ครัวเรือนไทย :
ข้อเท็จจริงที่ได้จาก BOT-Nielsen Household Financial Survey. กรุงเทพฯ: สายนโยบาย
การเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ส่วนข่าวและรายการภูมิภาค สำนักงานประสัมพันธ์เขต 1. (2559). เศรษฐกิจพอเพียง แก้ไขปัญหาหนี้สิน
เกษตรกรมั่งคั่ง ประชาชนยั่งยืน. ขอนแก่น: สำนักงานประสัมพันธ์เขต 1.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ.
2556. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ.
2560. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- สุกฤตา สงวนพันธุ์. (2558). Household Debt. กรุงเทพมหานคร: สายนโยบายสถาบันการเงิน ธนาคาร
แห่งประเทศไทย.
- สุจิตรา จำปาทอง. (2556). หลักเกณฑ์การให้กู้ธุรกิจเงินกู้ในระบบ. ปทุมธานี: บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สมัครการ. (2534). คุณภาพชีวิตของคนไทย : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
ชาวเมืองกับชาวชนบท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 12.
- สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล . (2557). หนี้ในระบบกับความเป็นธรรมทางสังคม . ประชุมวิชาการประจำปี
2557 สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (pp. 22-52). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมร รอดดารา. (2537). สังคมศึกษาแผนใหม่. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

masii Simplified Comparison. (2560). Retrieved เมษายน 25, 2562, from masii Simplified Comparison: <https://masii.co.th/blog/howtomanageydept>

MoneyHub. (2560). บริหารหนี้อย่างไร ให้หมดหนี้แบบหมดจด. Retrieved มกราคม 25, 2560, from MoneyHub:

<https://moneyhub.in.th/article/%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B5%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%84%E0%B8%A3-%E0%B9%83%E0%B8%AB%E0%B9%89%E0%B8%AB%E0%B8%A1/>

Plearn เพลิน by Krungsri GURU. (2562). Bank of Ayudhya Public Company Limited. Retrieved มีนาคม 15, 2562, from Bank of Ayudhya Public Company Limited: <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/6 - steps-to-clear-credit-card-debt.html>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ชื่อแผนงานบูรณาการ เสริมสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลไอโอทีและข้อมูลขนาดใหญ่
ชื่อโครงการ/กิจกรรม (ภาษาไทย) FinTech กับบทบาทในการจัดการหนี้ครัวเรือนนอกระบบ เพื่อ
ปรับปรุงคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินครัวเรือนของประชาชนใน
จังหวัดสงขลา โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ไปใช้ในการวิเคราะห์มูลเหตุการก่อหนี้ ปัจจัยที่ส่งผล
ต่อการเลือกใช้สินเชื่อและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าหลักสูตรอบรมการจัดการหนี้ครัวเรือน ซึ่งจะ
เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนต่อไป แบบสอบถามชุดนี้มีแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สิน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สินเชื่อ

ส่วนที่ 4 อื่นๆ

คณะผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ในการตอบแบบถามตามความ
เป็นจริงให้ครบถ้วนทุกข้อ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการ
ส่งเสริม และให้ความรู้ด้านการจัดการหนี้สินครัวเรือนได้อย่างเหมาะสมต่อไป โดยคณะผู้วิจัยจะจัดเก็บ
ข้อมูลทั้งหมดเป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณทุก
ท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างยิ่ง

คณะผู้วิจัย

ดร.กลางใจ แสงวิจิตร

อาจารย์พนิน อินทะระ

อาจารย์ภูมิ ชีเจริญ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ○ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

1. เพศ
 1.) ชาย   2.) หญิง
2. อายุ
 1.) 20 - 30 ปี   2.) 31 - 40 ปี
 3.) 41 - 50 ปี   4.) 51 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพ
 1.) โสด   2.) สมรส
 3.) หย่าร้าง   4.) หม้าย
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัวรวมตัวท่านด้วย
 1.) 1 - 2 คน   2.) 3 - 4 คน
 3.) 5 - 6 คน   4.) มากกว่า 6 คน โปรดระบุ.....คน
5. ระดับการศึกษาสูงสุด
 1.) ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
 2.) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 3.) อนุปริญญา/ปวส.
 4.) ปริญญาตรี
 5.) ปริญญาโท
 6.) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. อาชีพ
 1.) ข้าราชการ / พนักงานของรัฐ   2.) พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 3.) พนักงานบริษัท   4.) ธุรกิจส่วนตัว
 5.) ค้าขาย   6.) รับจ้าง
 7.) เกษตรกร   8.) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
 1.) 10,000 บาทหรือต่ำกว่า   2.) 10,001 - 15,000 บาท
 3.) 15,001 - 20,000 บาท   4.) 20,001 - 25,000 บาท
 5.) 25,001 - 30,000 บาท   6.) 30,001 - 35,000 บาท
 7.) 35,001 - 40,000 บาท   8.) 40,001 บาทขึ้นไป

8. รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

- 1.) 10,000 บาทหรือต่ำกว่า   2.) 10,001 - 15,000 บาท
 3.) 15,001 - 20,000 บาท   4.) 20,001 - 25,000 บาท
 5.) 25,001 - 30,000 บาท   6.) 30,001 - 35,000 บาท
 7.) 35,001 - 40,000 บาท   8.) 40,001 บาทขึ้นไป

9. ปัจจุบันท่านมีภาระหนี้สินใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.) บัตรเครดิต..... ใบ ภาระหนี้ ณ ปัจจุบัน ..... บาท
 2.) สินเชื่อส่วนบุคคล ภาระหนี้ ณ ปัจจุบัน.....บาท
 3.) สินเชื่อที่อยู่อาศัย ภาระหนี้ ณ ปัจจุบัน.....บาท
 4.) สินเชื่ออื่น ๆ ภาระหนี้ ณ ปัจจุบัน.....บาท

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สิน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาและตอบคำถามข้อความต่อไปนี้

1. ท่านมีหนี้สินประเภทใด (โปรดระบุรายละเอียดในตารางด้านล่าง)

- 1.) หนี้ในระบบ   2.) หนี้ในระบบ   3.) มีทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ

คำถาม	หนี้ในระบบ	หนี้นอกระบบ
1. ท่านเป็นหนี้มานานเท่าไร (ปี)		
2. ภาระหนี้ในปัจจุบันของท่าน (บาท)		
3. ดอกเบี้ยที่ท่านกู้ยืมหนี้ในปัจจุบันคิดเป็นเท่าไรต่อเดือน (%/เดือน)		
4. ท่านใช้เวลาในการผ่อนชำระเงินนานเท่าใด (เดือน)		
5. ท่านผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนเป็นจำนวนเงินเท่าใด (บาท)		

2. แหล่งสินเชื่อของท่าน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.) สหกรณ์ออมทรัพย์   2.) ธนาคาร
 3.) สถาบันการเงินอื่นๆ   4.) แหล่งเงินทุนนอกระบบ
 5.) อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. อะไรเป็นเหตุจูงใจให้ท่านตัดสินใจก่อหนี้สินของท่าน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.) รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย   2.) มีเหตุการณ์ฉุกเฉิน
 3.) ความต้องการส่วนตัว   4.) ต้องการมีความทัดเทียมทางสังคม
 5.) อื่นๆ โปรด ระบุ.....

4. วัดดูประสงคในการกู้ยืมเงินของท่านคืออะไร (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1.) ขำระหนี้เดิม	☐ 2.) ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค (สินค้าเงินผ่อน)
☐ 3.) หมุนเวียนธุรกิจ/เพื่อการลงทุน	☐ 4.) ใช้จ่ายส่วนตัว
☐ 5.) การศึกษาบุตร	☐ 6.) ค่ารักษาพยาบาล
☐ 7.) ซื้อบ้าน/รถ	☐ 8.) อื่นๆ โปรด ระบุ.....

ส่วนที่ 3 : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สินเชื่อ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ/เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ด้านบริการเงินกู้						
1	ความสะดวก รวดเร็วในการอนุมัติเงินกู้					
2	ไม่ต้องมีบุคคล หรือหลักทรัพย์ค้ำประกัน					
3	ให้วงเงินกู้สูง					
4	ใช้เอกสารประกอบการกู้ยืมน้อย					
5	การเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย					
ด้านราคา						
6	อัตราดอกเบี้ยต่ำ					
7	ค่าธรรมเนียมในการกู้ยืมเงินต่ำ					
8	ค่าปรับน้อย กรณีชำระล่าช้า					
ด้านการประชาสัมพันธ์						
9	ญาติพี่น้อง/ครอบครัว					
10	เพื่อน					
11	ป้ายประกาศ					
12	อินเทอร์เน็ต					
13	โทรทัศน์, วิทยุ					
14	Mobile Application					

ข้อ	ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ไม่แน่ใจ/เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การตัดสินใจก่อนหนีออกระบบ (เฉพาะผู้ที่มีหนีออกระบบ)						
15	ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน					
16	ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้					
17	ติดข้อมูลเครดิตบูโร/ติดประวัติการผ่อนชำระ					
18	ไม่มีความรู้หรือข้อมูลการขอสินเชื่อในระบบ					
19	ได้รับเงินรวดเร็ว					

ส่วนที่ 4 : อื่นๆ

1. หากมีการจัดอบรม/บรรยายให้ความรู้เรื่องการจัดการการเงินส่วนบุคคล ท่านสนใจหัวข้อใดต่อไปนี (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.) การบริหารรายรับรายจ่าย
- 2.) การบริหารหนี้สิน
- 3.) การวางแผนการลงทุน
- 4.) การวางแผนประกัน
- 5.) การวางแผนภาษี
- 6.) การวางแผนเพื่อการเกษียณ
- 7.) อื่นๆ (โปรดระบุ) _____

ภาคผนวก ข ผลการสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

ประกอบอาชีพค้าขาย โดยการส่งออกอาหารทะเล เช่น หอยแครง หอยแมลงภู่ หอยชักตีน ในอดีตเคยเป็นประธานกลุ่มสตรีหมู่บ้าน มีสวนยางพารา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีบุตร 3 คน ซึ่งเพิ่งจบการศึกษาจำนวน 2 คนด้านกายภาพบำบัด และวิทยาศาสตร์ธรณี บุตรไม่มีการกู้ยืมเพื่อการศึกษา

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ

มียอดหนี้ในระบบประมาณ 200,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 10% ต่อปี โดยกู้เป็นรอบๆ ตามความจำเป็นในการใช้เงิน เจ้าหนี้คือ คนรู้จัก เงื่อนไขการผ่อนชำระคือ ผ่อนชำระเป็นรายเดือนประมาณ 5,000 – 10,000 บาท หลักทรัพย์ที่ใช้ในการค้ำประกันการกู้ยืมคือ โฉนด

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

กู้เงินเพื่อทำธุรกิจ เป็นค่าใช้จ่ายการศึกษาของบุตร และเป็นค่ารักษาพยาบาลสามี หนี้ในระบบมีความสะดวก รวดเร็ว สามารถต่อรองหรือผ่อนผันการชำระกับเจ้าหนี้ได้

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

มีความรู้เกี่ยวกับการเงื่อนไข การคำนวณดอกเบี้ยของหนี้ในระบบ

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ

หนี้กับ ธกส. วงเงินประมาณ 250,000 บาท อัตราดอกเบี้ยประมาณ 7% หลักทรัพย์ที่ใช้ในการค้ำประกันคือสวนยาง ผ่อนชำระประมาณ 2,000 - 3,000 บาทต่อเดือน

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

กู้ ธกส. เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการทำธุรกิจ และมีหนี้จากบัตรเครดิตของ Tesco Lotus โดยมีการชำระขั้นต่ำบัตรเครดิต จ่ายดอกเบี้ย และมีการผ่อนชำระผ่านบัตรเครดิตในบางกรณีเนื่องจากการผ่อนชำระผ่านบัตรเครดิต หรือการชำระขั้นต่ำ ทำให้ไม่ต้องจ่ายเงินก้อนใหญ่

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

เข้าใจเงื่อนไขการคำนวณดอกเบี้ยและการผ่อนชำระของ ธกส. เป็นอย่างดี และมีความเข้าใจเงื่อนไขการชำระขั้นต่ำ การผ่อนชำระค่าบัตรเครดิต Tesco Lotus ดี

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

ประกอบอาชีพเกษตรกร ขายใบพลู และมีอาชีพเป็นแม่บ้าน มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน สามีไม่มีรายได้ที่แน่นอน บุตรชายคนโต ประกอบอาชีพรับจ้าง อาศัยอยู่ที่อำเภอจะนะ ซึ่งมีบุตร 2 คน บุตรชายคนกลางอาศัยอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น และบุตรชายคนเล็กประกอบอาชีพผู้ช่วยทันตแพทย์ที่โรงพยาบาล ม.อ.

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
กองทุนหมู่บ้าน รอบแรก 10,000 รอบสอง 30,000 ผ่อนชำระเดือนละ 1,000 บาท
- เหตุผลและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
กู้มาเพื่อชำระดอกเบี้ยธกส. และใช้จ่ายส่วนตัว
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
ตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมของหนี้ในระบบ โดยเฉพาะหนี้ระบบจากกลุ่มนายทุน ทั้งในเรื่องของการคำนวณดอกเบี้ย เงื่อนไขการผ่อนชำระ และวิธีการทวงถามหนี้

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
มีการหนี้ยืมค้ำประกันประมาณ 100,000 บาท จากธกส. ผ่อนชำระปีละ 10,000 บาท
- เหตุผลและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
กู้มาเพื่อเป็นทุนการศึกษาบุตร
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
ไม่มีความรู้การคำนวณดอกเบี้ยและเงื่อนไขการผ่อนชำระ แต่รับรู้ว่าสามารถต่อรองกับธนาคารได้ในยามคับขัน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

ข้อมูลทั่วไป

มีสมาชิกในครัว 4 คน มีบุตร 2 คน บุตรกำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษา กลุ่มเป้าหมายประกอบอาชีพทำสวนยางพาราของตนเองพื้นที่ประมาณ 5 ไร่และรับจ้างกรีดยางในพื้นที่ของคนอื่นประมาณ 4 ไร่ มีรายได้จากการทำสวนยางไม่แน่นอนอันเนื่องมาจากราคายางที่ค่อนข้างต่ำ

ข้อมูลหนี้นอกระบบ

- รายละเอียดหนี้

มีการกู้ยืมจากญาติพี่น้องในวงเงินที่น้อย และมีความตั้งใจที่จะปิดยอดเงินกู้ให้เร็วที่สุด เนื่องจากญาติไม่คิดดอกเบี้ย จึงมีความเกรงใจ

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ

กู้มาเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับลูก และใช้จ่ายในชีวิตประจำวันทั่วไป

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้นอกระบบ

หนี้นอกระบบจากแหล่งเงินทุนประเภทนายทุน มีความไม่เป็นธรรมโดยเฉพาะเงื่อนไขการคำนวณดอกเบี้ยและการชำระคืน หากจำเป็นต้องพึ่งพาเงินนอกระบบจะยืมจากญาติสนิท คนรู้จัก หรือเพื่อนบ้านเป็นหลัก

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้

ไม่มีหนี้ในระบบ

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

หนี้ในระบบอาจจะใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างนานสำหรับการพิจารณาสินเชื่อ แต่เงื่อนไขของดอกเบี้ยค่อนข้างเป็นธรรม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

ข้อมูลทั่วไป

ประกอบอาชีพรับจ้างกรีดยางกับสามี แบ่งรายได้กับเจ้าของสวนยางพารา ในสัดส่วน 4.5/5.5

โดยมีการจ่ายเงินให้เจ้าของสวน ทุกๆ 4-5 วัน สมาชิกในครัวเรือน 6 คน บุตรชายกักยศ.

ข้อมูลหนี้นอกระบบ

- รายละเอียดหนี้นอกระบบ

ยืมญาติ ตามความจำเป็นประมาณ 1,000 – 2,000 บาทเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน และยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน รอบแรก 20,000 บาท โดยร่วมกู้กับลูก และรอบสอง 10,000 บาท ซึ่งมียอดคงเหลือ 20,000 ชำระ 1,100 บาทต่อเดือน

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ

ค่ารักษาพยาบาล

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้นอกระบบ

ไม่มีความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ แต่ตระหนักได้ว่าเจ้าหนี้ในระบบมีการคิดดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูง และมีวิธีการเรียกเก็บเงินที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ

ไม่มีหนี้ในระบบ

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

หนี้ในระบบมีความเป็นธรรม มีความเป็นทางการกว่าหนี้นอกระบบ แต่ประชาชนเข้าถึงหนี้ในระบบได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากเจ้าหนี้ในระบบมักจะกำหนดเงื่อนไขการกู้ยืมเอกสารประกอบการกู้ และหลักประกันการกู้ยืม ซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับประชาชนโดยทั่วไป

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

ข้อมูลทั่วไป

รับจ้างทั่วไป รับชุดบ่อกับเพื่อนร่วมงานอีก 2 คน รายได้ 200-250 บาทต่อวัน สมาชิกในครัวเรือน 3 คน ภรรยาเป็นแม่บ้าน รร.ปอเนาะมีรายได้ประมาณ 300 บาทต่อวัน มีบุตร 1 คน อายุ 19 ปี เป็นคนจังหวัดเชียงราย มาอยู่ภาคใต้ 29 ปีเล่นมวยไทยบ้าง

ข้อมูลหนี้นอกระบบ

- รายละเอียดหนี้นอกระบบ

ยืมเพื่อนบ้านครั้งละ 1,000 – 2,000 บาท เพื่อใช้จ่ายในครอบครัว ไม่มีดอกเบี้ย แต่ต้องทยอยคืน อีกทั้งมีการระนองจักรยานยนต์คันที่ 2 จำนวน 1,500 บาทต่อเดือน (จักรยานยนต์คันที่ 1 ผ่อนหมดแล้ว)และมีหนี้สหกรณ์ วงเงิน 30,000 บาท ซึ่งมียอดหนี้คงเหลือ 20,000 เงื่อนไขการกู้สหกรณ์ เบื้องต้นชำระคืนเดือนละ 2,000 บาท และได้มีการปรับเงื่อนไขการชำระคืนเป็นเดือนละ 1,500 บ. อัตราดอกเบี้ย 7%

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ

หนี้สหกรณ์เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้นอกระบบ

ไม่ทราบรายละเอียดการคำนวณดอกเบี้ย ไม่มีความรู้เรื่องหนี้ในระบบ เพียงแต่
ตระหนักว่า หากจำเป็นต้องพึ่งพาหนี้ในระบบ ก็จะเลือกหนี้ระบบจากเจ้าหนี้ที่มี
ความใกล้ชิดหรือมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากสามารถต่อรองเงื่อนไขการชำระคืนได้ใน
ยามจำเป็น และเกรงกลัววิธีการเรียกเก็บเงินของหนี้ระบบจากนายทุน

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ

ไม่มี

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

หนี้ในระบบมีความเป็นธรรมในการคิดดอกเบี้ยมากกว่าหนี้ในระบบ แต่หนี้ในระบบ
เข้าถึงได้ยาก เพราะเจ้าหนี้มักจะเรียกร้องหลักประกันการกู้ หรือต้องใช้หลักฐาน
เอกสารต่างๆจำนวนมาก ซึ่งตนเองไม่มีหลักประกันและขาดหลักฐานต่างๆ ทำให้ไม่
สามารถกู้จากหนี้ในระบบได้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6

ข้อมูลทั่วไป

ชายชาวแกง สมาชิก 5 คน เล่นแชร์(จับฉลาก)

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ

อิมญาตีประมาณ 3,000 – 5,000 บาท ไม่มีดอกเบี้ย และกู้ยืมจากสหกรณ์ออมทรัพย์
1,200,000 บาท มียอดหนี้คงเหลือ 1,000,000 บาท ดอกเบี้ย 7% สหกรณ์ใช้เวลาใน
การวิเคราะห์และอนุมัติสินเชื่อประมาณ 1 เดือน ผ่อนชำระเดือนละ 10,000 บาท
เงื่อนไข 15 ปี ใช้โฉนดค้ำประกัน

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

สหกรณ์ใช้เวลาค่อนข้างสั้นสำหรับการวิเคราะห์สินเชื่อและอนุมัติ ทำให้สามารถนำ
เงินกู้ที่ได้รับอนุมัติไปสร้างบ้านได้ตามต้องการ

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

ตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมของหนี้ระบบประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะหนี้ระบบ
จากกลุ่มนายทุน โดยเฉพาะเรื่องการคำนวณดอกเบี้ย เงื่อนไขการผ่อนชำระ และวิธีการ
เก็บหนี้

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
มีการกู้เงินจากธกส. จำนวน 50,000 บาท
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
ทำการเกษตร และวัตถุประสงค์การกู้เงินเพื่อทำการเกษตร สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานของ ธกส. ที่มุ่งเน้นให้การสนับสนุนเงินทุนสำหรับการทำการเกษตร
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
มีความรู้ค่อนข้างน้อยเกี่ยวกับการกู้เงิน เช่น การคิดดอกเบี้ย การผ่อนชำระ แต่อย่างไรก็ตาม การกู้เงินจากแหล่งเงินทุนในระบบ โดยเฉพาะการกู้เงินจาก ธกส. ผู้กู้มีความมั่นใจว่า การคำนวณดอกเบี้ยน่าจะสมเหตุสมผล อีกทั้งเงื่อนไขการชำระคืนน่าจะสามารถต่อรองหรือพูดคุยกับธนาคารได้ในยามจำเป็น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7

ข้อมูลทั่วไป

อายุ 60 ปี รับจ้างกรีดยาง แบ่ง 50/50 พื้นที่ 5 ไร่ ได้วันละ 250-300 บาท มีบุตร 2 คน บุตรสาวคนเล็กทำงานโรงงาน

ข้อมูลหนี้นอกระบบ

- รายละเอียดหนี้นอกระบบ
เมื่อมีความจำเป็นในการกู้เงิน เน้นการกู้เงินจากญาติหรือคนรู้จัก วงเงินประมาณ 15,000 บาท ซึ่งมียอดคงเหลือประมาณ 10,000 บาท เงื่อนไขการชำระคืน คือการชำระคืนก่อนเดียวทั้งจำนวน โดยที่เจ้าของเงินทุนไม่คิดดอกเบี้ย นอกจากนี้ มีการกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 5,000 บาท โดยชำระคืนประมาณ 1,000 - 1,500 บาท ต่อเดือน
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ
การกู้เงินนอกระบบจากญาติหรือเพื่อนบ้าน เนื่องจากเกรงกลัวการกู้เงินจากหนี้ในระบบอื่นๆเช่น นายทุนนอกระบบ โดยเฉพาะวิธีการเรียกเก็บหนี้ด้วยวิธีการที่รุนแรงและอาจอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้นอกระบบ

หากเป็นหนี้ในระบบที่มีการคิดดอกเบี้ย ดอกเบี้ยจะแพงมาก ตนเองไม่มีความสามารถ ในการผ่อนชำระคืนหนี้ในระบบที่คิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงแบบนั้นได้ อีกทั้งเงื่อนไข การผ่อนชำระคืนก็ไม่เป็นธรรมกับผู้กู้

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
ไม่มีภาระหนี้ในระบบ แต่ลูกชายมีภาระหนี้สินจาก กยศ.
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8

ข้อมูลทั่วไป

มีสมาชิกในครอบครัวรวม 4 คน ประกอบอาชีพทำสวนยาง มีอาชีพเสริมคือ การขายผักในตลาด นิด สามีรับจ้าง ลูกชายมีหน้าที่ในการเลี้ยงวัว ลูกสาวกำลังศึกษาต่อภาคเสาร์-อาทิตย์ และทำงาน ประจำวันจันทร์ถึงศุกร์ที่ Aeon

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
กลุ่มออมทรัพย์ วงเงินกู้จำนวน 200,000 บาท มียอดหนี้คงเหลือ 10,000 บาท ชำระ 5,000 บาทต่อเดือน
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
กู้มาซื้อที่ดินและใช้จ่ายเพื่อการบริโภคทั่วไป
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
ไม่มีความรู้เรื่องหนี้ในระบบ แต่ตระหนักว่าดอกเบี้ยของหนี้ในระบบค่อนข้างสูง และเงื่อนไขต่างๆไม่มีความเป็นธรรมกับผู้กู้

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
ไม่มี แต่กำลังวางแผนเพื่อกู้เงินในระบบจาก ธกส. เพื่อสร้างบ้านจำนวน 700,000 บาท
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
ธกส. มีการคิดดอกเบี้ยถูก มีเงื่อนไขการกู้ที่เป็นธรรม สามารถต่อรองได้ในยามจำเป็น
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
ไม่มีความรู้เรื่องการคิดดอกเบี้ย แต่มั่นใจและเชื่อใจหนี้ในระบบมากกว่าหนี้ในระบบ โดยเฉพาะแหล่งเงินกู้จาก ธกส.

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9

ข้อมูลทั่วไป

ทำธุรกิจส่วนตัว เช่าหลุมปั้มน้ำมัน รายได้จากธุรกิจลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ปัจจุบันมีการค้างค่าเช่า

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
เป็นหนี้สหกรณ์ 200,000 บาท ผ่อนเดือนละ 1,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน ภาระหนี้คงเหลือประมาณ 200,000 บาท เนื่องจากยอดเงินผ่อนที่จ่ายไป ส่วนใหญ่เป็นดอกเบี้ย นอกจากนี้เคยกู้กองทุนหมู่บ้านประมาณ 20,000 และชำระคืนหมดแล้ว
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
กู้สหกรณ์มาใช้จ่ายเพื่อการบริโภคโดยทั่วไป การเป็นสมาชิกสหกรณ์จะได้รับสิทธิการกู้เงินจากสหกรณ์ดังกล่าว จึงใช้สิทธิกู้ อีกทั้งสหกรณ์มีกระบวนการวิเคราะห์สินเชื่อที่รวดเร็ว ง่าย และสะดวก
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
หนี้ในระบบจะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ไม่เป็นธรรมกับคนกู้ แต่ประชาชนทั่วไปก็พึ่งพาหนี้ในระบบเป็นจำนวนมากเนื่องจากได้รับเงินค่อนข้างรวดเร็ว ทั้งนี้ทราบข้อมูลว่ากลุ่มผู้มีอิทธิพลหรือนายทุนที่ปล่อยเงินกู้ มักจะปล่อยเงินกู้ให้แก่ผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งมักจะเปลี่ยนรถยนต์พาหนะที่ใช้ในการเก็บเงินกู้ค่อนข้างบ่อย

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
ไม่มีหนี้ในระบบ
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10

ข้อมูลทั่วไป

สถานะครอบครัวคือ หย่าร้าง พักอาศัยอยู่กับลูกจำนวน 2 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้น ม.3 และ ป.6 ประกอบอาชีพเกษตรกร ปลูกผัก กรีดยางของตนเองจำนวนประมาณ 2 ไร่ มีรายได้วันละ 200 บาท และรับจ้างกรีดยางของคนอื่นด้วยโดยมีรายได้ประมาณวันละ 100 บาท มีอาชีพเสริมคือ เย็บผ้า รับจากร้านนำสมัยเดือนละครั้ง

ข้อมูลหนี้นอกระบบ

- รายละเอียดหนี้นอกระบบ
ยืมญาติหรือเพื่อนบ้าน ประมาณ 5,000-10,000 บาท อัตราดอกเบี้ยและระยะเวลา
ไม่ได้ระบุชัดเจน แต่เงื่อนไขการชำระเงิน ครั้งละ 200-300 บาท รวมดอกเบี้ย และมี
ภาระหนี้กับสหกรณ์หมู่บ้าน ดอกเบี้ย 2% ต่อเดือน ยอดหนี้คงเหลือประมาณ 30,000
บาท มีการเล่นแชร์กับเพื่อนบ้านประมาณ 30 คน โดยทั่วไปจะเป็ยแชร์ประมาณคน
กลางๆ และบางครั้งหากมีความจำเป็นต้องใช้เงิน อาจจะเป็ยรคนแรกๆ
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ
สะดวก รวดเร็ว เงื่อนไขการชำระคืนสามารถต่อรองกันได้
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้นอกระบบ
มีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับดอกเบี้ยของแชร์ โดยคิดว่าดอกเบี้ยแชร์ไม่สูงมาก แชร์จึงเป็น
แหล่งเงินทุนที่ดีกว่าการกู้เงินจากแหล่งอื่นๆ

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
ไม่มี
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11

ข้อมูลทั่วไป

สมาชิกในครอบครัว 4 คน ประกอบอาชีพรับจ้างกรีดยางจำนวน 9 ไร่ แบ่งรายได้จากการกรีดยาง
ยางสัดส่วน 50/50 รายได้ 200-300 บาทต่อวัน อาชีพเสริมทำผักสวนครัว ภรรยาขายแหนม ขนมครก
ลูกชายคนโต ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท ลูกคนที่สอง ประกอบอาชีพเป็นเจ้าหน้าที่สถิติจังหวัด
ปัตตานี

ข้อมูลหนี้นอกระบบ

- รายละเอียดหนี้
กู้เงินจากเพื่อนบ้าน วงเงินกู้ประมาณ 50,000 บาท คงเหลือประมาณ 20,000 บาท
อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อเดือน (ประมาณ 1,500 บาทต่อเดือน) และมีการกู้จาก
กองทุนหมู่บ้านจำนวน 30,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ

สะดวก และรวดเร็ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามาเพื่อดำเนินธุรกิจ (ฟาร์มไก่ฟาร์มหมู) ต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากจำเป็นต้องใช้เงินอย่างเร่งด่วนเพื่อซื้ออาหารเลี้ยงสัตว์

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

หนี้ในระบบจะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ไม่เป็นธรรมกับคนกู้ แต่ประชาชนทั่วไปก็พึ่งพาหนี้ในระบบเป็นจำนวนมากเนื่องจากได้รับเงินค่อนข้างรวดเร็ว

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้

หนี้ธกส. ยอดเงินกู้ 470,000 บาท ปัจจุบัน หนี้คงเหลือ 1 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ย 14% ต่อปี ใช้โฉนดที่ดินค้ำประกัน

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

กู้ธกส.มาทำธุรกิจฟาร์มไก่ไข่ ต่อมาเปลี่ยนจากการเลี้ยงไก่เป็นการเลี้ยงหมูประมาณ 100 ตัว แต่ประสบปัญหาทางธุรกิจเนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายใหญ่ได้ การทำธุรกิจเลี้ยงหมูมีค่าใช้จ่ายหลักคือ อาหารหมู ซึ่งจำเป็นต้องใช้อย่างด่วนและมาก ทำให้บางครั้งจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งเงินกู้ในระบบ แม้ว่าดอกเบี้ยจะแพงและไม่เป็นธรรม การทำฟาร์มไก่ก็เช่นกัน ประสบปัญหาทางธุรกิจเช่นเดียวกับการทำฟาร์มเลี้ยงหมู

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

มีความรู้เรื่องหนี้ในระบบ ตระหนักว่าดอกเบี้ยไม่เป็นธรรมและวิธีการเรียกเก็บหนี้จากเจ้าหนี้ในระบบบางรายอาจจะส่งต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของลูกค้าได้ อย่างไรก็ตามหากจำเป็นต้องพึ่งพาเงินกู้ในระบบ ก็จะพยายามเลือกจากแหล่งที่ดอกเบี้ยไม่สูงมาก และคำนึงถึงความสามารถในการผ่อนชำระคืนของตัวเองเช่นกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12

ข้อมูลทั่วไป

มีอาชีพทำการเกษตร คือ มีสวนยางพารา รายได้ 200-300 บาทต่อวัน และมีไร่นาสวนผสม มีอาชีพเสริมเป็นวิทยากรในหมู่บ้านสอนบัญชีครัวเรือน และเย็บผ้า สถานภาพแยกทางกับสามี มีบุตร 2 คน

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้
มีกู้ยืมจากญาติ จำนวน 20,000 บาท อาจจะมีดอกเบี้ยหรือไม่มีดอกเบี้ยในบางครั้ง แต่มีเงื่อนไขชำระคืนทุกๆ 2 สัปดาห์ และมีการกู้จากกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านประมาณ 30,000 บาท ดอกเบี้ย 2% ต่อเดือน ใช้บุคคลค้ำประกัน
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
กู้ยืมญาติมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของลูก สาเหตุที่เลือกแหล่งเงินกู้ในระบบเนื่องจาก จำเป็นและเร่งด่วนในการใช้เงิน และสามารถผ่อนคลายเป็นเงินไขว่บางอย่างเกี่ยวกับการกู้เงินได้ เช่น เงื่อนไขการชำระคืน อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายไม่ชอบการกู้เงินจาก ธกส. หรือ ธ.ออมสิน เนื่องจากเงื่อนไขของสถาบันการเงินในระบบไม่มีความยืดหยุ่น ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายไม่สนับสนุนให้บุตรกู้เงินจาก กยศ. เนื่องจากไม่อยากสร้างภาระหนี้สินให้บุตร
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
ตระหนักถึงผลกระทบของการกู้เงินในระบบ แต่ความจำเป็นและความเร่งด่วนของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นในบางครั้งจึงจำเป็นต้องพึ่งพาเงินทุนจากแหล่งเงินในระบบ แต่ก็พยายามเลือกแหล่งเงินทุนที่ไม่มีภาระดอกเบี้ยจ่ายเกินความสามารถในการชำระคืนของตนเอง

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้
ไม่มีภาระหนี้ในระบบ
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
ทราบว่าแหล่งเงินทุนในระบบเช่น ธกส. หรือ ธ.ออมสิน มีภาระดอกเบี้ยจ่ายที่ค่อนข้างสมเหตุสมผลและเป็นธรรม แต่การไม่ยืดหยุ่นในเงื่อนไขต่างๆสถาบันการเงินประเภทนี้ โดยเฉพาะการไม่ยืดหยุ่นในเงื่อนไขการผ่อนชำระ ทำให้กลุ่มเป้าหมายไม่สนใจแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินในระบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13

ข้อมูลทั่วไป

สถานะแต่งงานแล้ว อาศัยอยู่กับสามี ไม่มีบุตร ประกอบอาชีพทำสวนยาง 3 ไร่ รายได้ประมาณ วันละ 700-800 บาท ประกอบอาชีพเสริมคือ การทำหน้าที่สอนเด็กที่มีสยิด สามีทำธุรกิจเดินที่รถยนต์มือสอง

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้
มีการกู้เงินจากญาติประมาณ 30,000 บาท ปัจจุบันไม่มีหนี้คงเหลือ ญาติไม่คิดดอกเบี้ย แต่มีเงื่อนไขการชำระคืนคือ ชำระคืนครั้งเดียวหลังจากขายไม้ยางพาราได้
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
เพื่อทำการเกษตร (ซื้อปุ๋ยสำหรับยางพารา) สาเหตุที่กู้เงินจากแหล่งเงินในระบบ เนื่องจาก แหล่งเงินในระบบมีความสะดวก และผู้กู้สามารถนำเงินที่ได้รับไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์และทันเวลา อีกทั้งมีเงื่อนไขต่างๆที่สะดวกกว่าการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนในระบบ เช่น การกู้ยืมจากสถาบันการเงิน
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
การกู้เงินจากแหล่งเงินในระบบ ผู้กู้จะต้องเผชิญกับเงื่อนไขของดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งเรียกเก็บหนี้ที่ไม่ปลอดภัย แต่หากกลุ่มเป้าหมายมีความจำเป็นต้องกู้เงินจากแหล่งเงินในระบบ ก็จะเลือกแหล่งเงินกู้จากญาติ เพื่อนบ้าน หรือบุคคลใกล้ชิด นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายคิดว่าดอกเบี้ยแชร์ ไม่ถือเป็นดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเงิน

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้
ไม่มีหนี้ในระบบ
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
หนี้ในระบบมีความเป็นธรรมมากกว่าการกู้จากแหล่งเงินทุนในระบบ แต่หนี้ในระบบต้องใช้ระยะเวลาสำหรับการวิเคราะห์สินเชื่อ และต้องใช้เอกสารต่างๆจำนวนมาก ประกอบการพิจารณาสินเชื่อ ทำให้ไม่สามารถรับได้ทันสำหรับการนำไปใช้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14

ข้อมูลทั่วไป

สถานภาพ มีบุตร 1 คน เป็นบุตรชาย กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบอาชีพทำสวน ยางพาราพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ มีรายได้ที่ไม่แน่นอนอันเนื่องมาจากมาจากราคายางที่ค่อนข้างต่ำ รายได้โดยเฉลี่ยประมาณ 200 บาทต่อวัน ประกอบอาชีพเสริมคือการปลูกถั่วลิสงในพื้นที่ของเพื่อนบ้านข้างเคียง และได้เก็บเกี่ยวผลผลิต 4-5 เดือนต่อครั้ง มีค่าใช้จ่ายสำคัญอย่างหนึ่งคือ การดูแลบิดาที่เป็นโรคเส้นเลือดในสมองตีบ

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้
การกู้จากญาติพี่น้อง จำนวน 100,000 บาท ผ่อนเดือนละ 2,000-3,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 3-5% ต่อเดือน ไม่ต้องใช้หลักประกัน ปัจจุบันยังมียอดหนี้คงเหลือ ทั้งนี้ในอดีตเคยกู้จากเพื่อนบ้านประมาณ 10,000 บาท อัตราดอกเบี้ยประมาณ 5-7% ต่อเดือน ซึ่งปัจจุบันชำระหนี้หมดแล้ว
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
กู้มาเพื่อใช้จ่ายทั่วไป โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่ไม่มีรายได้จากการกรีดยาง เช่น ช่วงฤดูฝน หรือช่วงระยะเวลาที่น้ำยางไหลน้อย อีกทั้งกู้เงินมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดูแลบิดาซึ่งป่วยด้วยโรคเส้นเลือดในสมองตีบ
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
มีความสะดวกในการกู้ยืม และเงื่อนไขที่ยืดหยุ่นกว่า ไม่มีความรู้เรื่องวิธีการคำนวณดอกเบี้ย หรือการผ่อนชำระคืน แต่ตระหนักว่าแหล่งเงินกู้ในระบบบางแหล่งคิดดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรมกับผู้กู้ อีกทั้งมีวิธีการเรียกเก็บเงินที่อาจจะเป็นภัยต่อผู้กู้ได้ โดยเฉพาะแหล่งเงินกู้ในระบบจากนายทุน

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้
กู้เงินจาก ธกส. ใ้พี่น้องจำนวน 300,000 บาท ปัจจุบันมียอดหนี้คงเหลือประมาณ 150,000 บาท ผ่อนเดือนละ 6000 บาท ดอกเบี้ย 9.5% ต่อปี (ลูกค้าใหม่) จากนั้นได้ปรับโครงสร้างหนี้และมีการคิดดอกเบี้ยในอัตราใหม่คือ 7.5% ต่อปี
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

กู้เงินจาก ธกส.ให้ปล่อยใช้เป็นเงินทุนสำหรับการประกอบธุรกิจ แต่สุดท้ายธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จ สาเหตุอื่นๆที่กู้เงินจาก ธกส. คือ บิดาเคยกู้จากธกส.มาก่อน และสามีเป็นสมาชิกธกส.อยู่ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อจาก ธกส.

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
หนี้ในระบบแม้ว่าอาจจะใช้เวลาและหลักฐานต่างๆค่อนข้างมากสำหรับการพิจารณาสินเชื่อ แต่ แหล่งเงินในระบบโดยเฉพาะจาก ธกส. มีการคิดดอกเบี้ยที่เป็นธรรม และสามารถปรับโครงสร้างหนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถในการผ่อนชำระของลูกหนี้ได้ในกรณีที่จำเป็น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15

ข้อมูลทั่วไป

อาศัยอยู่กับบุตร 2 คน กำลังศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ และโรงเรียนวรนารีเฉลิม มีรายรับหลักจากสามีซึ่งได้แยกทางกันแล้ว และมีรายได้บางส่วนจากการรับจ้างเก็บน้ำยางประมาณวันละ 100-150 บาท และรายได้ส่วนอื่นมาจากการเป็น อสม. ซึ่งมีรายได้เดือนละ 1,000 บาท

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้
มีการกู้เงินจากญาติ 50,000 บาท มียอดหนี้คงเหลือประมาณ 40,000 บาท อัตราดอกเบี้ยไม่แน่นอน และมีเงื่อนไขการชำระคืนคือขึ้นกับความสะดวกในการจ่ายเงิน ทั้งนี้ในอดีตเคยกู้เงินจากญาติวงเงินประมาณ 80,000 บาท ซึ่งได้ชำระคืนหมดแล้ว และเคยกู้เงินจากสหกรณ์ 150,000 บาท มีการผ่อนชำระเดือนละ 3,500 บาท ปัจจุบันชำระคืนหมดแล้วเช่นกัน
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
กู้เงินมาเพื่อเป็นทุนการศึกษาของบุตรทั้ง 2 คน ทั้งนี้บุตรทั้ง 2 คนไม่ได้กู้เงินจาก กยศ. เนื่องจากเคยยื่นเอกสารการกู้แล้ว แต่ไม่ผ่านการอนุมัติ นอกจากนี้เงินที่ได้รับจากการกู้ส่วนหนึ่งนำไปใช้ในการทำการเกษตรคือสวนยางพารา
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
หนี้ในระบบอาจจะไม่เป็นธรรมกับลูกหนี้ โดยเฉพาะหนี้ในระบบจากนายทุนปล่อยสินเชื่อเงินกู้ แต่หากมีความจำเป็นต้องใช้เงินด่วน หนี้ในระบบอาจจะเป็นที่พึ่งให้กลุ่มเป้าหมายได้ ทั้งนี้พยายามหลีกเลี่ยงการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบประเภทนายทุน แต่ควรพึ่งพาจากหนี้ในระบบจากญาติ คนสนิท หรือเพื่อนบ้าน ซึ่งอาจจะไม่

มีการคิดดอกเบี้ยเงินกู้ หรือคิดดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่ต่ำ รวมทั้งเงื่อนไขการชำระคืน สามารถต่อรองกันได้ตามความสะดวกของทั้ง 2 ฝ่าย

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้
ไม่มีภาระหนี้ในระบบ
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
หนี้ในระบบมีความเป็นธรรม แต่ชาวบ้านสามารถเข้าถึงหนี้ในระบบได้ยาก เช่น การกู้เงินจาก ธกส. จึงธนาคารฯอาจจะเรียกร่องเอกสารหรือหลักประกันต่างๆ ทำให้ไม่สามารถหาหลักฐานต่างๆ สำหรับการยื่นต่อสถาบันการเงินเพื่อประกอบการพิจารณาสินเชื่อได้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16

ข้อมูลทั่วไป

มีบุตร 2 คน คนโตทำงานที่จังหวัดภูเก็ต คนที่สองทำงานที่การประปาส่วนภูมิภาค กลุ่มเป้าหมายประกอบอาชีพทำสวนยางประมาณ 6 ไร่กับสามี และอาชีพเสริมคือการปลูกผักและอสม. นอกจากนี้บุตรส่งเงินให้ใช้เดือนละ 3,000 บาท

ข้อมูลหนี้นอกระบบ

- รายละเอียดหนี้

มีการกู้เงินจากญาติประมาณ 20,000 บาท ผ่อนชำระประมาณเดือนละ 3,000 บาท โดยคิดดอกเบี้ย 5% ต่อเดือน ทั้งนี้สามารถผ่อนผันการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยได้หากมีความจำเป็น อีกทั้งมีการเล่นแชร์กับเพื่อนที่รู้จักจำนวน 20 มือ มือละ 1,000 บาท ดอกเบี้ยประมาณ 100 บาท

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ

กู้เงินจากญาติเพื่อเป็นทุนการศึกษาของบุตร อีกทั้งบางครั้งมีการเปียร์แชร์มาเพื่อชำระหนี้

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้นอกระบบ

กลุ่มเป้าหมายไม่มีความรู้เรื่องหนี้นอกระบบทั้งเงื่อนไขการชำระดอกเบี้ยต่าง ๆ และมีการตัดสินใจทางการเงินที่อาจจะเป็นการเพิ่มภาระทางการเงินให้หนักขึ้นในอนาคต เช่น การนำเงินที่ได้รับจากแชร์ ไปชำระหนี้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายอาจจะชำระหนี้ได้ แต่ก็ยังจำเป็นต้องชำระดอกเบี้ยแชร์ต่อไปในอนาคต ซึ่งบางครั้งดอกเบี้ยแชร์อาจจะสูงกว่าดอกเบี้ยจากการกู้เงินอื่น ๆ ได้

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้

มีการกู้เงินจาก ธกส. วงเงิน 160,000 บาท ยอดคงเหลือ 80,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 7-7.5% ต่อปี
เงื่อนไขการชำระจ่ายคืนปีละครั้ง ครั้งละ 10,000 บาท

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

กู้ ธกส. เพื่อเป็นทุนการศึกษาของบุตร

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

หนี้ในระบบโดยเฉพาะจาก ธกส. เป็นแหล่งเงินทุนที่สามารถต่อรองเงินไขต่าง ๆ ได้ในบางครั้ง ทั้งนี้ผู้กู้เอง
จำเป็นต้องสื่อสารกับธนาคารฯ ในกรณีที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เบื้องต้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17

ข้อมูลทั่วไป

มีสมาชิกในครัว 5 คน มีบุตร 3 คน บุตรสาวคนโตกำลังศึกษาที่มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ค่า
เทอม 18,000 บาทต่อภาคการศึกษา ซึ่งบุตรสาวรับทำงาน Part time ในวันอาทิตย์ บุตรคนที่ 2
เรียนกศน. และบุตรคนเล็กกำลังศึกษาชั้นม.3 กลุ่มเป้าหมายประกอบอาชีพทำสวนยางพาราของตนเอง
พื้นที่ประมาณ 2 ไร่ และรับจ้างกรีดยางในพื้นที่ของคนอื่นประมาณ 3 ไร่ และเป็นสมาชิก อสม.

ข้อมูลหนี้นอกระบบ

- รายละเอียดหนี้

มีการกู้ยืมจากญาติพี่น้องในวงเงินที่ไม่เยอะมาก และมีการปิดยอดหนี้อยู่บ่อยครั้ง

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ

กู้มาเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับลูก และใช้จ่ายในชีวิตประจำวันทั่วไป

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

หนี้นอกระบบจากแหล่งเงินทุนประเภทนายทุน มีความไม่เป็นธรรมโดยเฉพาะเงื่อนไขการค่านวด
ดอกเบี้ยและการชำระคืน หากจำเป็นต้องพึ่งพาเงินนอกระบบจะยืมจากญาติสนิท คนรู้จัก หรือเพื่อนบ้าน
เป็นหลัก

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้

มีการกู้จากธนาคารออมสิน วงเงิน 50,000 บาท ผ่อนชำระเดือนละ 1,260 บาท ในระยะเวลา 5 ปี

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

กู้จากธนาคารออมสินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาให้บุตร

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

หนี้ในระบบอาจจะใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างนานสำหรับการพิจารณาสินเชื่อ แต่เงื่อนไขของดอกเบี้ยค่อนข้างเป็นธรรม และสามารถต่อรองหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระคืนได้เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้านี้ อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายไม่ยากกู้ กยศ. เนื่องจากไม่ยากสร้างภาระให้ลูก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18

ข้อมูลทั่วไป

มีบุตร 2 คน คนโตเรียนอาชีวะ บุตรคนเล็กเปิดร้านซ่อมรถในชุมชน ประกอบอาชีพเป็นแม่บ้าน และปลูกผักขายและเป็นอสม. ได้รับรายได้จากสามี ซึ่งสามีทำงานลูกจ้างการประปารายได้ 400 บาทต่อวัน

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้

กู้เงินจากเพื่อนบ้านประมาณ 20,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 5-7% ต่อเดือน

- เหตุผลและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

กู้เพื่อเป็นเล่าเรียนบุตรและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

พอเข้าใจเรื่องการคำนวณดอกเบี้ยในเรื่องการทบทวน คือเข้าใจว่า หากผู้กู้ไม่ผ่อนชำระดอกเบี้ยในงวดปัจจุบัน ดอกเบี้ยคงค้างดังกล่าวจะถูกคำนวณเป็นยอดเงินต้น ทำให้ยอดเงินคงเหลือเพิ่มขึ้นเรื่อย จนในที่สุดผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนได้ตามกำหนด

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้

กู้เงินธกส. วงเงิน 200000 บาท กู้มาแล้ว ผ่อนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเดือนละ 4000 บาท โดยใช้โฉนดที่ดินในการค้ำประกัน

- เหตุผลและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

กู้ธกส. เพื่อซื้อรถจักรยานยนต์ให้บุตร และชำระหนี้เดิม

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

ไม่มีความรู้เรื่องหนี้สินในระบบ แต่รู้ว่าธนาคารและสถาบันการเงินต่างๆ จะคิดดอกเบี้ยที่เป็นธรรมกว่า การกู้เงินจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19

ข้อมูลทั่วไป

มีบุตร 2 คน และมีภาระในการเลี้ยงดูหลานอายุ 9 ขวบ ประกอบอาชีพรับจ้างกรีดยาง แบ่งเงินที่ได้รับจากการกรีดยางในอัตรา 50/50 ได้รับรายได้วันละประมาณ 200-300 บาท และมีอาชีพเสริมคือ การปลูกผักและเป็นสมาชิก อสม.

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้

มีการกู้เงินจากเพื่อนบ้านวงเงิน 50,000 อัตราดอกเบี้ย 5% ต่อเดือน ปัจจุบันมียอดคงเหลือประมาณ 30,000 บาท และมีการกู้จากกองทุนหมู่บ้านประมาณ 10,000 – 20,000 บาท ซึ่งกองทุนหมู่บ้านดังกล่าวหยุดการดำเนินงานแล้วในปัจจุบัน

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ

กู้เงินเพื่อนช่วยเหลือน้องชายในการปิดยอดหนี้ในระบบ ซึ่งถูกคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 ต่อวัน

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

การคิดดอกเบี้ยของแหล่งเงินกู้ในระบบบางราย ค่อนข้างสูงมาก ทำให้ผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนได้อย่างแน่นอน แต่แหล่งเงินกู้ในระบบบางแหล่งเช่น จากเพื่อนญาติ หรือคนรู้จัก อาจจะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำลง แม้ว่าจะยังสูงกว่าแหล่งเงินกู้ในระบบ แต่ยังคงต่ำกว่าแหล่งเงินกู้ในระบบประเภทนายทุน

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้

- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ

- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ

หนี้ในระบบอาจจะใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างนานสำหรับการพิจารณาสินเชื่อ แต่เงื่อนไขของดอกเบี้ยค่อนข้างเป็นธรรม และสามารถต่อรองหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระคืนได้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20

ข้อมูลทั่วไป

ประกอบอาชีพรับจ้างทำสวนยางพารา มีรายได้จากการรับจ้างไม่แน่นอนเนื่องจากราคายางที่ค่อนข้างต่ำ สามารถรับจ้างทั่วไป มีรายได้ที่ไม่แน่นอนเช่นกัน มีภาระในการสนับสนุนการเรียนของบุตรจำนวน 1 คนซึ่งกำลังศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อมูลหนี้นอกระบบ

- รายละเอียดหนี้นอกระบบ
กองทุนหมู่บ้าน รอบแรก 45,000 ผ่อนชำระเดือนละ 2,400 บาท มียอดหนี้คงเหลือ 20,000 บาท อีกทั้งมีการกู้เงินจากญาติจำนวน 20,000 บาท ผ่อนชำระคืนตามสะดวก และไม่คิดดอกเบี้ย
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินนอกระบบ
กู้มาเพื่อใช้จ่ายทั่วไปและเป็นทุนการศึกษาของบุตร
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้นอกระบบ
ตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมของหนี้นอกระบบ โดยเฉพาะหนี้นอกระบบจากกลุ่มนายทุน กลุ่มเป้าหมายจึงกู้เงินจากหนี้นอกระบบที่เป็นญาติ หรือบุคคลที่คุ้นเคย หรือกู้จากกองทุนหมู่บ้านเท่านั้น

ข้อมูลหนี้ในระบบ

- รายละเอียดหนี้ในระบบ
มีภาระหนี้คงเหลือประมาณ 75,000 บาท จากธกส. ผ่อนชำระเดือนละ 4,500 บาท
- มูลเหตุและแรงจูงใจการกู้เงินในระบบ
กู้มาเพื่อเป็นทุนการศึกษาบุตร
- ความรู้เกี่ยวกับหนี้ในระบบ
ไม่มีความรู้การคำนวณดอกเบี้ยและเงื่อนไขการผ่อนชำระ แต่รับรู้ว่าสามารถต่อรองกับธนาคารได้ในยามคับขัน และการคิดดอกเบี้ยของธนาคารค่อนข้างเป็นธรรม